

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
katedra výtvarné výchovy

Diplomová práce

Využití díla Vincenta van Gogha ve výtvarných
činnostech na 1. stupni ZŠ

Application of Vincent van Gogh Art Works in Art
Education at Primary School

Vypracovala: Helena Hlaváčková
Vedoucí práce: Mgr. Karel Řepa, Ph.D.

České Budějovice 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě, elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 21. dubna 2021

Podpis studentky

Poděkování

Děkuji vedoucímu diplomové práce Mgr. Karlu Řepovi, Ph.D. za odbornou pomoc a cenné rady při jejím psaní. Dále bych ráda poděkovala své rodině a přátelům za podporu během celého studia. Nemalé díky patří také třídě 4.A z FZŠ Barrandov, kde jsem měla umožněno celou výtvarnou řadu uskutečnit.

ABSTRAKT

Diplomová práce na téma *Využití díla Vincenta van Gogha ve výtvarných činnostech na 1. stupni ZŠ* se skládá z části teoretická a projektové.

Její teoretická část se zabývá vymezením pojmu postimpresionismus, do kterého řadíme malíře Vincenta van Gogha. O jeho životě a díle pojednává kapitola druhá, která ve zkráceném životopisném pojednání několika podkapitol odhaluje krátký, avšak vyčerpávající život tohoto malíře.

Další kapitola je zaměřena na propojení této diplomové práce s Rámcovým vzdělávacím programem, který je nezbytnou součástí dnešního vzdělávání na prvním stupni základního vzdělávání. Poslední kapitola teoretické práce se zaměřuje na metodiku výtvarně-projektového vyučování.

Projektová část představí výtvarnou řadu, která je sestavena z lekcí, tak aby provedla žáky pomocí dopisů Vincenta van Gogha celým jeho životem a seznámila je s jeho dílem.

Klíčová slova

Vincent van Gogh, postimpresionismus, malířství, výtvarná výchova, malíř

Formát bibliografické citace práce

HLAVÁČKOVÁ, Helena. *Využití díla Vincenta van Gogha ve výtvarných činnostech na 1. stupni ZŠ*. České Budějovice, 2021. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Pedagogická fakulta. Katedra výtvarné výchovy. Vedoucí práce Mgr. Karel Řepa, Ph.D.

ABSTRACT

The diploma thesis *Application of Vincent van Gogh Art Works in Art Education at Primary School* is divided into theoretical and project part.

The theoretical part is divided into four parts. First chapter is focused on post-impressionism, its painters and art. Second chapter tells us more about life and work of Vincent van Gogh. This chapter is divided into subchapters which tells more about each period of his life.

Third chapter is focused on the topic of modern art in primary school education and its continuity in Framework Educational Program. Last chapter of theoretical part focuses on didactics and methodology that deals with project teaching in art classes.

The project part introduces project series in which the children will be introduced to life and art work of Vincent van Gogh.

Key words

Vincent van Gogh, post-impressionism, painting, art, painter

OBSAH

Úvod	8
I. Teoretická část	10
1 Postimpresionismus a situace ve výtvarném umění na konci 19. století.....	11
2 Vincent van Gogh	17
2.1 Život.....	17
2.1.1 Hledání životního poslání.....	17
2.1.2 Náboženské ambice	18
2.1.3 Umělecké počátky	20
2.1.4 Sorrow – život v Haagu.....	23
2.1.5 Období temných barev.....	24
2.1.6 Soužití s bratrem v Paříži.....	27
2.1.7 Cesta za jižním sluncem	30
2.1.8 Opuštěný Vincent.....	33
2.2 Dílo	37
3 Pozice moderního umění ve výuce výtvarné výchovy na 1. stupni ZŠ.....	42
3.1 Moderní umění z pohledu RVP	42
3.2 Výchovně-vzdělávací cíle.....	47
3.3 Druhy výtvarných činností.....	47
3.4 Námětové zdroje a příručky	49
4 Výtvarně-projektové vyučování	52
II. Projektová část	56
5 Výtvarná řada „Ve stopách Vincenta van Gogha“	57
5.1 Příprava a organizace výtvarné řady.....	57
5.2 Námětová struktura výtvarné řady	58
5.3 Realizace výtvarné řady	59
5.3.1 Lekce první: „Místo mého srdce“	60
5.3.2 Lekce druhá: „Prosté zátiší“	61
5.3.3 Lekce třetí: „Pokus o impresi“	62
5.3.4 Lekce čtvrtá: „Dopis“	63
5.3.5 Lekce pátá: „Cesta za orientem“	64
5.3.6 Lekce šestá: „Osobitý styl Vincenta van Gogha“	65
5.3.7 Lekce sedmá: „Pokoj v pohybu“	66
5.4 Zhodnocení realizace výtvarné řady	68

6	Závěr.....	69
	Seznam použitých zdrojů	71
	Seznam příloh.....	75
	Přílohy	77
	Přílohy I. Obrazový materiál k teoretické části.....	77
	Přílohy II. Fotodokumentace projektové části	99
	Přílohy III. Strukturované přípravy lekcí	117
	Zdroje příloh.....	154

Úvod

Holandský malíř Vincent van Gogh patří jednoznačně k široce uznávaným a zároveň velmi známým osobnostem světa výtvarného umění. K jeho popularitě jistě přispěla také kvalitní filmová zpracování, pojednávající o umělcově životě a tvorbě, která se především v posledních letech dostala do světových kin.

Samotná van Goghova osobnost, jeho život a dílo, pak přirozeně a tradičně utváří také inspirativní látku pro využití ve výtvarně-edukačním diskursu.

Seznámení žáků prvního stupně ZŠ s tvorbou Vincenta van Gogha inovativní cestou – postupnou „animací“ jeho životního příběhu – je také hlavním cílem předložené diplomové práce.

Podobně jako artefakty dalších umělců moderního umění je i dílo Vincenta van Gogha umístěno v předních světových galeriích. Setkání s originály je sice v rámci přímých exkurzí možné, ale ne všechny školy mají dostatečné prostředky a organizační zázemí pro jejich realizaci. I proto je vhodné žákům vybrané umělce adekvátními formami představovat v rámci receptivních i produktivních činností ve výtvarné výchově. Žáci tak mohou postupně v průběhu primární školní docházky získat ucelený náhled na vývoj výtvarné kultury, stejně jako se inspirovat moderním uměním ve vlastním tvůrčím úsilí.

Obsahový rámec této diplomové práce je rozdělen na část teoretickou a praktickou. První kapitola se zabývá problematikou postimpresionismu a jemu předcházejícím výtvarným tendencím v umění druhé poloviny 19. století. Následující kapitola je zaměřena na životní příběh a dílo Vincenta van Gogha. Cílem této uměnovědné rešerše je vytvořit zevrubný teoretický rámec, ze kterého pak vychází praktická část této práce. Třetí kapitola pojednává o návaznosti dané tematiky na oblast RVP, od kterého se dále odvíjí školské vzdělávací programy. V poslední, čtvrté, kapitole jsou shrnuty možnosti výtvarně projektového vyučování se zaměřením na žáky mladšího školního věku.

Praktická část této práce je složena z řady výtvarných lekcí určených pro žáky prvního stupně základního vzdělávání. Každá z lekcí prezentuje konkrétní životní období Vincenta van Gogha, a to prostřednictvím dopisů, ve kterých malíř vypráví o svém životě. Žáci tak touto osobní formou postupně rozkrývají detaily z Goghova života a seznamují se s jeho tvůrčími pokroky a ambicemi. Každá lekce je zároveň uchopena tak, aby se žáci v návaznosti a reakci na Goghovu tvorbu zdokonalovali ve své vlastní tvorbě. Touto formou se projektová část pokouší

uchopit dané téma inovativním pojetím, známým spíše z prostředí muzejní a galerijní edukace. Do výtvarných výzev jsou zahrnuty jak činnosti plošné, tak i prostorové a intermediální. Výsledkem celé části nemá být pouze výtvarné tvoření, ale také seznámení žáků s uměním 19. století a otevření pomyslných dveří k umění, včetně nahlížení na často nelehké životní příběhy výtvarných umělců.

Uskutečnění projektové části proběhne na FZŠ Barrandov v Praze. Jednotlivé lekce budou popsány z hlediska přípravy, realizace a závěrečné reflexe. Vše bude doplněno o fotodokumentaci výtvarné práce dětí, která bude přiložena jako součást příloh této práce.

I. Teoretická část

1 Postimpresionismus a situace ve výtvarném umění na konci 19. století

Dříve, než bude detailně představen život a dílo Vincenta van Gogha, bude jeho tvůrčí působení rámcově usazeno v dobovém kontextu. Cílem této kapitoly je vytvoření celistvějšího obrazu prostředí, kulturních a uměleckých směrů a tendencí, díky kterému bude umožněno vnímat van Goghův výtvarný vývoj v širších souvislostech. V první řadě se tato kapitola zaměří na obecnou charakteristiku realistických a impresionistických tendencí, které vykazovala především raná Goghova díla. Klíčová pak bude především analýza postimpresionistických tendencí v malířství konce 19. století, do kterých je autorova vrcholná a pozdní tvorba tradičně řazena.

Ve druhé polovině 19. století se svět velice rychle měnil. V tomto období doznívá průmyslová revoluce, s níž jsou spojovány parní stroje, manufaktury a celková industrializace světa. Která vedla ke zlepšení životní úrovně zemí, které se rozvíjely. Toto století je nazýváno „století páry“. U jistých evropských mocností, jako je například Velká Británie a Francie, pokračovalo období kolonizace Afriky a Indie. Do Spojených států amerických odjížděly miliony migrantů.¹

V této době také docházelo k válečným sporům – například Francie prohrála válku s Pruskem. V tom důsledku bylo Francii v roce 1871 odebráno území a byly na ni uvaleny restrikce. Po této porážce se Francie více soustředila na kolonizaci jiných kontinentů.²

Překotným změnám ve společnosti odpovídá také dotváření životního prostředí prostřednictvím příznačných a velkolepých výtvarných realizací. „Společnost 19. století byla doslova posedlá pomníky. Byl to věk, kdy na každém vhodném místě ve městech rašily památníky vladařů, dobrodinců, bájných zakladatelů či oplakávaným hrdinům.“³ Do povědomí se v té době dostává například Gustav Eiffel, který pro Spojené státy americké vytvořil jako dar od Francie Sochu svobody. Později v tomto období navrhl pro světovou výstavu dnes známou Eiffelovu věž, která stojí v centru Paříže.⁴

¹ [Srov.] SPENCE, David. *Van Gogh*. Praha: Grada, 2010. Největší malíři. s. 2

² [Srov.] SKŘIVAN, Aleš. *Kapitoly z dějin 19. století*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2013. s. 394

³ BELL, Julian. *Zrcadlo světa: nové dějiny umění*. Praha: Argo, 2010. s. 347

⁴ [Srov.] tamtéž. s. 347

K rozvoji velkých měst přispěla výstavba železniční sítě, která umožňovala obyvatelům snazší stěhování. Města tak mohla rychle nabývat na velikosti.⁵ Avšak tento ohromný růst měst probíhal na úkor vesnic. Rozdíl mezi městy a venkovem byl neměřitelný. Města se díky industrializaci velmi rychle rozvíjela, zatímco venkov zůstával stejný. To přispělo k velkým sociálním rozdílům, na které mimo jiné později poukazují autoři sociálně laděného realismu, a to nejen v rámci výtvarného umění.

Realismus, jak již název napovídá, popisuje věci takové, jaké doopravdy jsou. Do obrazů nejsou přimíchány žádné fantazie a forma obrazu či sochy sleduje věrné podání reality a daného prostředí.

Ač byly realistické tendence v umění patrné již dříve v 19. století, toto umělecké hnutí bylo pojmenováno teprve roku 1885 dle výstavy Gustava Courbete: *Le Réalisme*. Ač byly realistické tendence v umění patrné již dříve v 19. století, tento nový styl vnesl do tehdejšího umění revoluci. Gustav Courbet se chtěl inspirovat a učit pouze od přírody samotné a zobrazovat pouze pravdu. Po vystavení díla Dobrý den, pane Courbete (viz Přílohy I., obr. 1) diváci smýšleli o tomto obraze jako o urážlivém. Popíral totiž vše, na co byli zvyklí, tedy působivé barvy a pózy. Byl to obyčejný obraz, který zachycoval realitu.⁶

Další revolucí realismu bylo samotné téma obrazu, které se začalo zaměřovat na prosté lidi, vesničany, dělníky. Na sociálně-kritické vlně realistického malířství, ke které později inklinoval i Vincent van Gogh, se nacházel například Jean-François Millet, který chtěl malovat opravdový život, který vesničané žijí.⁷ Příkladem jeho sociálně laděné tvorby může být obraz Sběračky klasů (viz Přílohy I., obr. 2).

S tímto se také pojí pojmenování sociální realismus, který se zaměřuje na společenskou skutečnost – život vesničanů, žebráků, dělníků, nezaměstnanost nebo hlad.⁸ Podle Juliana Bella to byl směr veskrze revoluční: „Realismus, jenž se zabývá hmotou, tělesným prožitkem a z širšího pohledu též politickými zájmy dělnické třídy.“⁹

⁵ [Srov.] SKŘIVAN, Aleš. *Kapitoly z dějin 19. století*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2013. s. 205

⁶ GOMBRICH, E. H. *Příběh umění*. Praha: Argo, 1997. s. 510-511

⁷ [Srov.] GOMBRICH, E. H. *Příběh umění*. Praha: Argo, 1997. s. 508

⁸ [Srov.] BALEKA, Jan. *Výtvarné umění: výkladový slovník: (malířství, sochařství, grafika)*. Praha: Academia, 1997. s. 336

⁹ BELL, Julian. *Zrcadlo světa: nové dějiny umění*. Praha: Argo, 2010. s. 350

Dalším výrazným uměleckým proudem, který posouvá způsob smyslového vnímání reálného světa, známe pod názvem **impresionismus**. „Impresionismus jakoby naráz změnil lidskou senzibilitu a tím uvedl do pohybu proces, který pak zasáhl všechny oblasti lidské bytosti a aktivity – emocionalitu, imaginaci i intelekt. Revoluce lidských smyslů je první etapou velké proměny, kterou vcelku charakterizujeme jako revoluci moderního malířství. Vývojový význam impresionismu je dvojznačný: na jedné straně zřetelně dovršuje tendence naznačené v romantismu a v realismu 19. století, z druhé strany otevírá nové cesty dalšímu vývoji.“¹⁰ Podle Nováka byl impresionismus v této době tak důležitý, protože otevřel nové možnosti pro stávající umělecké styly a tendence. Byl to jakýsi předěl mezi „klasickými“ a „moderními“ směry.

Impresionistická malba je zaměřena převážně na světlo, které zastává dominantní pozici oproti tvarům a liniím. V impresionistických obrazech jde převážně o citlivost a vnímavost malíře. Přichází i s novou technikou malby: kladení barevných skvrn rychlými pohyby štětce vedle sebe.¹¹ Impresionisté malovali realitu, ve které chtěli zaznamenat prchavý moment, který se neustále měnil.

Název impresionismus vzniká dle francouzského pojmenování obrazu **Clauda Moneta** *Impression, soleil levant* – Dojem, vycházející slunce (viz Přílohy I., obr. 3). Toto dílo upoutalo velkou pozornost společnosti.¹² Do této skupiny malířů se řadili například Edouard Manet, Claud Monet a Auguste Renoir.¹³

Termín **postimpresionismus**, kterým se budeme v následujícím textu zabývat, neoznačuje jednotný směr, ale umělecké tendence nastupující po hlavní vlně impresionismu, které přetrvávají až do začátku 20. století.¹⁴ Počátky postimpresionistického malířství je možné nalézt kolem roku 1884 po založení Salónu nezávislých a jeho závěr pak až k roku 1905, kdy do uměleckého popředí přichází fauvismus. Toto období pojící se s koncem století přináší do společnosti nejistotu, například z důvodu tehdejší nezaměstnanosti. Veškeré umělecké tendence pojí odmítání impresionismu¹⁵ a jeho důrazu na zachycení prchavého

¹⁰ NOVÁK, Luděk. *Století moderního malířství 1865-1965*. Praha: Orbis, 1968. s. 9

¹¹ [Srov.] PIJOAN, José. *Dějiny umění 8*. Vyd. 3. Praha: Odeon, 1990. s. 267-268

¹² [Srov.] tamtéž. s. 272

¹³ [Srov.] tamtéž. s. 267

¹⁴ BALEKA, Jan. *Výtvarné umění: výkladový slovník: (malířství, sochařství, grafika)*. Praha: Academia, 1997. s. 284

¹⁵ [Srov.] ČERNÁ, Marie. *Dějiny výtvarného umění*. 5., rozš. a upr. vyd. Praha: Idea servis, 2008. s. 135 a 136

dojmu z reality. Většina umělců, kteří tvořili v době postimpresionismu, byla ovlivněna návštěvou Paříže, která vedla k seznámení s tehdejšími impresionisty.

Pojem postimpresionismus byl poprvé použit anglickým uměleckým kritikem a malířem Rogerem Fryem v roce 1910.¹⁶ Pojmenování těchto tendencí tedy vzniká až zpětně. Pojem vyjadřuje spojení slov „post“ tedy „po“ a „impresionismus“. Z toho vyplývá, že jde o malířské tendence, které následovaly po impresionismu. Některé zdroje také uvádí název poimpresionismus, který značí stejné období, jen je počestěn.

„Hlavními směrovými tendencemi postimpresionistického období jsou neoimpresionismus a symbolismus“.¹⁷ Vývojové tendence postimpresionismu byly na rozdíl od těch impresionistických diferenciovány. Umělci těchto hnutí se navzájem doplňovali a inspirovali a tím vytvářeli celek.¹⁸

V roce 1886 dochází k prvnímu „překonání“ impresionismu. Na malířskou scénu přichází dvacetiletý **George Seurat**, který vzbuzoval pozornost svým novým pojetím malby – divizionismem neboli pointilismem. Místo impresionistických rychlých tahů nanášel barvu na plátno pomocí teček, které byly umísťovány jedna vedle druhé. Byly utvořeny elementárními barvami, které se až v oku diváka spojily v obraz. Seurat umírá velice mladý, a to ve 32 letech v roce 1891 na meningitidu. Po smrti je následován dalšími umělci ve Francii a dalších zemích.¹⁹ Příklad Seuratova pointilismu můžeme vidět na jeho prvním díle s názvem Nedělní odpoledne na ostrově Grande Jatte (viz Přílohy I., obr. 4).

Výraznou osobností spojenou s postimpresionismem byl bezpochyby Francouz **Paul Cézanne**, malíř pocházející z Provence. V roce 1861 svou rodnou vesnici kvůli tvůrčím ambicím opustil a zamířil do Paříže, kde studoval malířství, a začal tvořit impresionistická díla s ostatními malíři ovlivněnými tímto směrem. Ruch města však Cézanne špatně snášel a v 70. letech 19. století se vrátil zpět do Provence, kde rozvíjel své dílo.²⁰

Cézanne chtěl ve svých dílech zaznamenat to, co je definitivní, ne pomíjivé. Proto v tehdejší době jeho díla nebyla pozitivně přijímána ani jeho

¹⁶ [Srov.] FEIST, Peter H. a Beatrice von BISMARCK, WALTHER, Ingo F., ed. *Malířství impresionismu: 1860-1920*. Vyd. 2. [Praha]: Slovart, c2008. s. 689

¹⁷ NOVÁK, Luděk. *Postimpresionismus*. Praha: Nakladatelství československých výtvarných umělců, 1965. s. 7

¹⁸ [Srov.] NOVÁK, Luděk. *Postimpresionismus*. Praha: Nakladatelství československých výtvarných umělců, 1965. s. 7

¹⁹ [Srov.] BELL, Julian. *Zrcadlo světa: nové dějiny umění*. Praha: Argo, 2010. s. 351-352

²⁰ [Srov.] tamtéž. s. 357

vrstevníky – impresionisty. Chtěl, aby v jeho díle byly odhaleny pravé barvy a tvary, které nejsou ničím ovlivněny. Snažil se také o takové rozmístění prvků v krajině, které nebylo ovlivněno deformací perspektivy.²¹ Možno vidět na jeho díle *Mont Sainte-Victoire* (viz Přílohy I., obr. 5).

Cézanne se léta snažil prosadit, byl však několikrát odmítnut. Ve svém životě se cítil opuštěný. V roce 1906 umírá a k jeho osobnosti je vzhlíženo novými mladými umělci.²²

Dalším slavným autorem, který je navíc svým životem a tvorbou s Van Goghem přímo spjat, je **Paul Gauguin**. Narodil se roku 1848. I přesto, že se jeho životní cesta s impresionismem pouze protнула, jeho dílo přesto obohatil. Nebyl s to žít usedlý život naplněný jen prací a rodinou. Jeho práce burzovního makléře ho nenaplňovala natolik, aby byl schopen zůstat a starat se o svou ženu a pět dětí.²³ V životní nouzi opustil rodinu a vydal se hledat tvůrčí cestu do dalekých krajin – nejprve do Bretaně, pak na ostrov Martinik a v pozdější době na Tahiti.²⁴

V Bretani se potkal s mladým malířem Émilem Bernardem, který přišel se zvláštní technikou, která se Gauguinovi zalíbila. Je pro ni typické ohraničování linií, velké barevné plochy a kompozice, která znázorňuje jistý děj. Část meziobdobí, kdy pobýval ve Francii, také strávil v Arles ve Žlutém domě s Vincentem van Goghem.²⁵ Jeho život byl často velmi dobrodružný, což ovlivnilo i jeho tvorbu. Tematiku jeho tvorby v exotickém prostředí a objevení nového expresivního stylu malby a výrazného barevného podání můžeme nalézt například v obraze *Tahitské ženy* (viz Přílohy I., obr. 6). Právě bezprostředním a emotivním využitím barev si byli s Van Goghem velice blízcí.

Náměty, které si Gauguin vybíral pro své obrazy, byly rovněž významově promyšlené.²⁶ Částečně se tak přibližoval i určitým symbolistním tendencím, které rezonovaly v umění k samotnému konci 19. století.

Vzhledem ke svým finančním potížím se Gauguin 3. srpna 1893 vrátil do Francie, kde v listopadu pořádal výstavy svého díla. Chtěl díky utrženým penězům za svá díla dále cestovat a malovat. Bohužel ani tyto výstavy nepomohly, protože o jeho dílo v tehdejší době nebyl velký zájem. V červenci roku 1895 znovu odjel na Tahiti

²¹ [Srov.] PIJOAN, José. *Dějiny umění 8*. Vyd. 3. Praha: Odeon, 1990. s. 311-312

²² [Srov.] tamtéž. s. 310

²³ [Srov.] tamtéž. s. 314

²⁴ [Srov.] BELL, Julian. *Zrcadlo světa: nové dějiny umění*. Praha: Argo, 2010. s. 352

²⁵ [Srov.] PIJOAN, José. *Dějiny umění 8*. Vyd. 3. Praha: Odeon, 1990. s. 342

²⁶ [Srov.] tamtéž. s. 317-319

a do Francie se již nevrátil. Pobyt na Tahiti však pro Gauguina nebyl snadný – cítil se osamělý, a navíc trpěl očním onemocněním. Koncem roku 1897 se pokusil o sebevraždu, avšak požitý arsenik byl dávkován v tak velké míře, že to jeho žaludek nestrávil a vyzvrátil. Nadále zůstával na Tahiti, kde se rozvíjela i jeho tvorba. Malíř zemřel 8. května 1903 po srdečním záchvatu.

Další z umělců, který je řazen k postimpresionistickým malířům, je **Henri de Toulouse-Lautrec**. Ani tento tvůrce neměl snadný život. Narodil se do jihofrancouzské šlechtické rodiny. V dětství si při pádu z koně zlomil obě nohy a tento úraz způsobil, že již nevyrostl. Od rodiny se odstěhoval do Paříže, kde tvořil. Jeho díla jsou obrazy lidských bytostí, které se vyskytovaly na okraji tehdejší společnosti, například prostitutky. Lautrec pozoroval výrazy tváří osob, které maloval.²⁷

Později ho ovlivnilo objevení nové grafiky – barevné litografie. Tento malíř přispěl k velkému rozvoji obrazových plakátů. „Jeho díla patří k těm, která nám díky úzkému sepětí zvoleného námětu s každodenní skutečností a díky ostré, výrazné kresbě poskytují nejlepší informace o různých aspektech všedního života své doby.“²⁸ Lautrec byl průkopník plakátové tvorby a například v roce 1891 vytvořil plakát pro Moulin Rouge (viz Přílohy I., obr. 7). Jeho nezřízený život byl velice vyčerpávající a ve věku třiceti šesti let, v roce 1901, zemřel.²⁹

Mezi zmíněnými autory pak přirozeně vyčnívá také jméno samotného **Vincenta van Gogha**, který v duchu postimpresionistického malířství intenzivně hledal svou vlastní tvůrčí cestu k nalezení autentického a originálního výtvarného výrazu. Pojednání o jeho životě a díle bude zevrubně rozvedeno v další kapitole.

²⁷ [Srov.] PIJOAN, José. *Dějiny umění 8*. Vyd. 3. Praha: Odeon, 1990. 344

²⁸ PIJOAN, José. *Dějiny umění 8*. Vyd. 3. Praha: Odeon, 1990. s. 346

²⁹ [Srov.] PIJOAN, José. *Dějiny umění 8*. Vyd. 3. Praha: Odeon, 1990. s. 346

2 Vincent van Gogh

Druhá kapitola této práce pojednává o osobnosti a životě Vincenta van Gogha. Monografických publikací, mapujících krátký, avšak velmi pestrý život tohoto věhlasného autora, je mnoho. Do češtiny jsou přeloženy například díla *Život Vincenta van Gogha* od Henriho Perruchota, *Vincent van Gogh: vize a skutečnost* od Inga Walthera, nebo jeho dopisy *Vincent van Gogh Dopisy přátelům*. Tato práce využívá k literární rešerši hlavně publikaci *Vincent van Gogh: jeho život a dílo* od Davida Sweetmana, *Van Gogh* od Laury Garcíi Sánchez a *Vincent van Gogh* od Miroslava Lamače. Kromě přehledného zmapování van Goghova života jsou z těchto textů vybrány klíčové momenty formující umělcovy životní a umělecké postoje.

Důležitost této životopisné rešerše van Goghova dramatického životního příběhu podtrhuje fakt, že z jejich střípků je dále sestavena vlastní obsahová struktura projektové části práce – tematická řada s názvem *Po stopách Vincenta van Gogha*.

2.1 Život

2.1.1 Hledání životního poslání

Životní příběh umělce jménem Vincent Willem van Gogh má srovnatelně tragický začátek, jako konec. Otcem malíře byl Theodor van Gogh, místní pastor nizozemské reformované církve, a matkou byla Anna Cornелиe van Gogh. Jméno Vincent Willem dostal po bratrovi, který zemřel při porodu, a to přesně rok před narozením Vincenta Willema van Gogha, 30. března 1852 v Groot-Zundertu v Nizozemí.³⁰ Bratr byl pohřben v kostele v Zundertu a Vincent při každé jeho návštěvě spatřil náhrobek se svým jménem, což podle hypotézy psychiatrů mohlo hrát roli ve vývoji jeho povahových rysů.³¹

Do rodiny se narodilo ještě pět dětí, byli to tři dívky a dva chlapci. Bratr Theo, který byl v pozdějším Vincentově životě nejdůležitější, se narodil 1. května 1857.³²

Vincent navštěvoval od roku 1860 vesnickou školu, po roce ho otec nechal vyučovat vychovatelkou. V říjnu 1864 byl Vincent poslán na třicet kilometrů

³⁰ [Srov.] GARCÍA SÁNCHEZ, Laura. *Van Gogh*. Praha: Sun, 2008. Géniové umění. s. 7

³¹ [Srov.] LAMAČ, Miroslav. *Vincent van Gogh*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1983. Malá galerie. s. 5

³² [Srov.] tamtéž. s. 5

vzdálenou internátní školu v Zevenbergenu³³, ze které přestoupil do školy v Tilburgu. Po necelých dvou letech se vrátil domů k rodičům na faru.³⁴ Vincentovi se stýskalo po domově, ale i krajině, kterou již v dětství rád pozoroval – chodil na procházky do zahrad, po loukách, lesích nebo polích a pozoroval měnící se přírodu.³⁵

O malířově dětství se mnoho neví, na rozdíl od jeho pozdějšího života, který je zdokumentován jeho vlastní rukou. Svůj život zachytil v dopisech, které psal svému bratrovi Theovi, rodičům, sourozencům nebo přátelům (viz Přílohy I., obr. 8). V korespondenci jsou popsána nejen fakta z umělceho života, místa, kde žil, a popisy jeho nálad, ale hlavně vývoj jeho malby a malířovo smýšlení o tvorbě samotné.³⁶

Nutný krok pro Vincenta bylo zvolit si povolání, které bude vykonávat. Strýc Vincenta doporučil do pobočky galerie umění Goupil & Cie v Haagu, kde Vincent nejen pracoval, ale také se zde setkával s umělci, analyzoval kresby a malby. To vedlo k rozvoji jeho uměleckého vnímání, stejně jako návštěvy výstav.³⁷ V roce 1871 za Vincentem přijel Theo a na společné vycházce si slíbili, že zůstanou věrnými přáteli. Po této události začíná jejich pravidelná korespondence. Roku 1873 nastoupil Theo ke stejné firmě jako Vincent, ale na pobočku, která se nacházela v Bruselu. Jejich dopisování se stalo častějším.³⁸

2.1.2 Náboženské ambice

Vincent byl roku 1873 kvůli svým dobrým schopnostem přeložen do Londýna, kde se potkal s Ursulou, dcerou své bytné. Zamiloval se do ní, avšak jednalo se o jeho první milostné zklamání. V návaznosti na tyto události odjel Vincent navštívit své rodiče. Poté, co se vrátil zpět do Londýna, se přestěhoval do pronajatého bytu. V této době se přiklonil k náboženství, jako k cestě, která mu skýtala záchranu.³⁹

Jeho obchodní úspěchy a chování k zákazníkům se zhoršily, byl tedy přeložen do Paříže. Na této pobočce se jeho chování dále zhoršovalo a následovalo opětovné přeložení zpět do Londýna. Po pěti měsících zpět do Paříže.⁴⁰ Vedení firmy mu

³³ [Srov.] BEAUJÉAN, Dieter. *Vincent van Gogh: život a dílo*. [Praha]: Slovart, 2006. Malý umělecký průvodce. s. 8

³⁴ [Srov.] LAMAČ, Miroslav. *Vincent van Gogh*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1983. Malá galerie. s. 5

³⁵ [Srov.] GARCÍA SÁNCHEZ, Laura. *Van Gogh*. Praha: Sun, 2008. Géniové umění. s. 7

³⁶ [Srov.] GOGH, Vincent van a Zdeněk HLAVÁČEK. *Dopisy přátelům*. Praha: Odeon, 1977. s. 7

³⁷ [Srov.] GARCÍA SÁNCHEZ, Laura. *Van Gogh*. Praha: Sun, 2008. Géniové umění. s. 8 a 9

³⁸ [Srov.] tamtéž. s. 10

³⁹ [Srov.] tamtéž. s. 11

⁴⁰ [Srov.] LAMAČ, Miroslav. *Vincent van Gogh*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1983. Malá galerie. s. 5

svěřilo oddělení obrazových galerií a zodpovědnost za ně. Van Gogha práce v galerii nenaplňovala a vedení firmy se nelíbilo, že kritizoval díla, která nesplňují požadavky jeho vkusu. Proto se s galerií dohodli na tříměsíční výpovědní lhůtě a van Gogh tedy v dubnu roku 1876 u svého zaměstnavatele skončil.⁴¹

V době tříměsíční výpovědní lhůty si začal uvědomovat tíhu nezaměstnanosti a také zklamání jeho rodiny, které jim nezdarem v práci způsobil. V anglických novinách našel inzeráty na zaměstnání, jež by naplňovalo jeho očekávání – tedy že bude jeho zaměstnání užitečné. Den jeho odjezdu do Ettenu za rodiči se blížil. Poslal několik dopisů s žádostí o zaměstnání do Anglie. Až v den, kdy opouštěl Paříž, mu přišel dopis s nabídkou neplacené práce v ramsgatské škole. Jednalo se o nabídku na učitele jazyků.⁴²

Po krátké době v Ramsgate se začalo ukazovat, že Vincentova pozice zůstane neplacená a ani vzdělání, které místním hochům poskytoval, nebylo zcela kvalitní. Ředitel Stokes přišel s nápadem přestěhovat školu do hlavního města, Londýna. Přislíbil van Goghovi plat, když půjde s ním. Po dvou měsících se škola přestěhovala do Isleworthu, vesnice západně od Londýna. Ani po přestěhování van Gogh plat stále nedostával, proto si začal shánět novou, placenou práci. Bohužel neúspěšně. Začínal věřit, že se ze školy nikdy nedostane.⁴³ Van Gogh se však zanedlouho, v roce 1876, potkal s kazatelem Thomasem Sladem Jonesem, který mu v Isleworthu nabídl možnost uplatnění. Vincent van Gogh žil v danou chvíli převážně náboženstvím, a když se mu naskytla možnost šířit slovo Boží, využil ji. K tomu vyučoval potřebné děti a pomáhal nemocným.⁴⁴

Na Vánoce roku 1876 jel van Gogh navštívit svoji rodinu do Ettenu. Otec mu vymluvil zpáteční cestu do Anglie a van Gogh nastoupil jako učeň do knihkupectví. Ani tato práce mu však nepřinášela radost, a proto v květnu roku 1877 odešel i z tohoto zaměstnání. Jeho rodina ho i přesto nadále podporovala a přes strýce mu zajistila ubytování a stravu v Amsterdamu, aby se mohl připravovat na zkoušku na teologickou fakultu. Van Gogh opět zatoužil šířit slovo Boží.⁴⁵ Bohužel ani tento směr mu ale nevyhovoval. Nechtěl čekat tak dlouho, aby mohl začít pomáhat. V červenci roku 1878 se tedy vrací zpět do Ettenu a hledá jiné možnosti. Nadchl se pro kurz lidového kazatele v Bruselu, ale ani zde nevydržel

⁴¹ [Srov.] GARCÍA SÁNCHEZ, Laura. *Van Gogh*. Praha: Sun, 2008. Géniové umění. s. 12

⁴² [Srov.] SWEETMAN, David. *Vincent van Gogh: jeho život a dílo*. Přeložil Václav VITÁK. Praha: BB art, 2002. s. 75

⁴³ [Srov.] tamtéž. s. 77-79

⁴⁴ [Srov.] GARCÍA SÁNCHEZ, Laura. *Van Gogh*. Praha: Sun, 2008. Géniové umění. s. 12

⁴⁵ [Srov.] LAMAČ, Miroslav. *Vincent van Gogh*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1983. Malá galerie. s. 7

dlouho, pouhé tři měsíce.⁴⁶ V Bruselu se nikomu nelíbilo, že byl van Gogh nezávislý na autoritách. Byl tedy vyslán na šestiměsíční misi do hornické oblasti, Wasmesu. Pečoval zde o raněné a nemocné. Stále však nebyl schopen uznávat autoritu řádu, a to vedlo k jeho úplnému vyloučení. Aby i přes to naplnil své přání, šíření slova Božího, začal být nezávislým kazatelem v Cuesmes, které je na jihozápadě Belgie.⁴⁷

2.1.3 Umělecké počátky

Cuesmes bylo pro van Gogha velice důležité místo, protože se zde začal vracet ke kresbě tužkou, které se občas věnoval i v dětství. Dělal si skici horníků a jejich života. I tentokrát ale brzy přijela kontrola, aby zjistila, jak van Gogh odváděl svoji práci, opět ho odvolali ze služby. Poté se vydal pěšky do Bruselu, aby si promluvil s reverendem, který ho na dané místo doporučil. Na cestu si vzal i své skici. Pro van Gogha, který byl velmi vyhublý a neměl peníze ani jídlo, byla cesta náročná. I přesto, že k pastorovi dorazil zcela vyčerpaný a v prostém oblečení, byl mile uvítán. Reverend ho zavedl do své pracovny, kde mu van Gogh ukázal své skici. Jednalo se o první okamžik, kdy Vincent van Gogh někomu ukázal své umění jako samostatné dílo, a to nejen v podobě malé skici v dopisu. Reverend poslal Vincenta zpět, aby dále vykonával svoji práci. Věděl, že se Vincent od šíření evangelia a misionářské práce k uměleckému životu dostane sám.⁴⁸

Van Gogh pokračoval v dobročinnosti, staral se o raněné, dával horníkům své jídlo a peníze. Stále více času ovšem trávil kresbou a jejím studiem. Měl však potřebu za to trestat sám sebe, například tím, že spal v zimě bez přikrývky. Uvnitř něj probíhal boj, o kterém nikdo nevěděl. Báł se, že když se bude věnovat kresbě, musí jít jeho křesťanské poslání stranou. Nemohl v rozpolceném stavu zůstat déle a roku 1879 opustil horníky. Rozhodl se, že se pěšky a bos vydá v zimě na sedmdesát kilometrů dlouhou výpravu. Šel za svým malířským vzorem, Bretonem. Cestou si všímal pozoruhodných lidí i krajiny. Když však došel do Courrières, dům Bretona byl obehnán zdí a van Gogh ztratil odhodlání vejít dovnitř. Rozhodl se, že se vrátí zpět do Cuesmes. I přesto, že se van Gogh

⁴⁶ [Srov.] LAMAČ, Miroslav. *Vincent van Gogh*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1983. Malá galerie. s. 7

⁴⁷ [Srov.] GARCÍA SÁNCHEZ, Laura. *Van Gogh*. Praha: Sun, 2008. Géniové umění. s. 16

⁴⁸ [Srov.] SWEETMAN, David. *Vincent van Gogh: jeho život a dílo*. Přeložil Václav VITÁK. Praha: BB art, 2002. s. 107–110

s Bretonem nesetkal, měla na něj cesta zásadní vliv. Uvědomil si, že se chce věnovat kresbě a začal proto studovat kresbu z Bagueovi učebnice.⁴⁹

„V důvěrném sdělení Theovi dal průchod osvobozující radosti: „Řekl jsem si: vezmu znovu do ruky tužku a začnu malovat, a od toho okamžiku se pro mě všechno změnilo.“ Konečně odhalil své skutečné poslání, příliš dlouhou dobu zastírané neklidným a rozporuplným duchem. Tímto způsobem zahájil život, v němž mohl uspokojit jak svůj ideál, tak potřebu být užitečný. Jeho touha sloužit lidstvu zůstala stejná, ale změnily se prostředky: umění se ujalo role, kterou do té doby zastávalo náboženství.“⁵⁰

S příchodem jara roku 1880 jel navštívit rodiče do Ettenu. Nebylo to však příjemné shledání, protože ho provázely neustálé hádky s otcem. Jediným pozitivem návštěvy bylo padesát franků od bratra Thea, které mu předal otec. Díky symbolickým padesáti frankům si Vincent uvědomil, že se o něj Theo v budoucnu postará.⁵¹

Van Gogh se téhož roku vrátil do Belgie. Pokoušel se napodobovat díla malířů, studoval kresbu, perspektivu, anatomii člověka a snažil se zdokonalovat svá díla. Zejména v těchto začátcích se potřeboval obklopit stejně smýšlejícími lidmi, proto se v říjnu roku 1880 rozhodl odejít z Cuesmes do Bruselu.⁵²

V Bruselu se van Goghovi otevřely nové možnosti, zapsal se do Akademie, kde chtěl získat základy pro kresbu i malbu. V té době se v životě jeho bratra Thea staly zásadní události, které měly vliv i na něj. Theo byl stále zaměstnán v Paříži v galerii Goupil & Cie a podařilo se mu získat místo ředitele galerie na bulváru Montmarte. Začal se více zajímat o umění, navštívil čtvrtou výstavu impresionistů, což ovlivnilo nejen jeho samotného, ale později i tvorbu jeho bratra. Seznámil se s malíři, kteří měli zásadní vliv na následný vývoj impresionistického hnutí.⁵³

Van Gogh se v listopadu roku 1880 setkal s malířem **Anthonem van Rappardem**, se kterým navázal blízké přátelství. Mohl využívat jeho ateliér a přiučit se tak novým věcem. Avšak kvůli nedostatku financí byl van Gogh nucen opustit Brusel

⁴⁹ [Srov.] SWEETMAN, David. *Vincent van Gogh: jeho život a dílo*. Přeložil Václav VITÁK. Praha: BB art, 2002. s.110

⁵⁰ GARCÍA SÁNCHEZ, Laura. *Van Gogh*. Praha: Sun, 2008. Géniové umění. s. 16

⁵¹ [Srov.] SWEETMAN, David. *Vincent van Gogh: jeho život a dílo*. Přeložil Václav VITÁK. Praha: BB art, 2002. s.111-115

⁵² [Srov.] tamtéž. s. 116

⁵³ [Srov.] tamtéž. s. 121-128

a na Velikonoce se vrátil zpět k rodičům do Ettenu.⁵⁴ Původně mělo jít jen o návštěvu, během které se měl van Gogh setkat s Theem. Vincent však i po odjezdu Thea na faře zůstal. Jeho rodičům dělalo starost, jak se Vincent uživí, a jak dlouho mu vydrží nadšení pro umění. Byli totiž již poučeni z jeho selhání na cestě stát se farářem.⁵⁵

Většinu času v Ettenu trávil Vincent na procházkách, kde se věnoval kresbě přírody nebo lidí při práci. Na jeho kresbách se mu však nedařilo zasadit postavy do prostředí, nebo postavy vypadaly příliš kostrbatě. Přijel za ním na návštěvu i jeho přítel van Rappard, se kterým chodili do přírody kreslit. Ten mu však nebyl schopen pomoci s odstraněním nedostatků v jeho kresbě. Vydal se proto Vincent do Haagu za **Antonem Mauvem**, manželem své sestřenice, což byl shodou okolností také malíř. Dostal od něj cenné rady, jak nakreslit postavu, ale hlavně ho také pobídl k tomu, aby se místo kresby začal věnovat malbě. V říjnu roku 1881 pomocí uhlu a vodových barev nakreslil mladého zahradníka, jehož postava byla oproti předchozím odlišná, kompozice van Goghova obrazu byla na dobré cestě. Ovšem nastaly okolnosti, které Vincentův malířský progres opět upozadily. Na faru k van Goghům přijela Vincentova sestřenice Kee, která nedávno ovdověla. Vincent k ní choval milostné city. Pokoušel se odolat pokušení jí city vyznat, avšak nakonec pokušení podlehl. Byl odmítnut. Láska mu nebyla přána již podruhé a Kee odjela zpět do Amsterdamu. Vincent požádal Thea, aby mu poskytl peníze na cestu za ní. I přesto, že Theo peníze Vincentovi poslal, neshledal se s ní. Její strýc Stricker mu po jeho žádostech o shledání s Kee sdělil, že odcestovala.⁵⁶

Vincent se roku 1881 vydal do Haagu za Mauvem, který ho mile uvítal a poskytl mu další lekce o barvách a malbě. Vincent byl však zdrcen dalším milostným zklamáním a zatoužil najít lásku. Myslel si, že ji našel v náruči prostitutky.⁵⁷ Jednalo se o první, avšak ne poslední setkání s ženou tohoto povolání.

Vincent se poté opět vrátil do rodinného sídla, na faru, kde byly jeho hádky s otcem čím dál častější. Na Vánoce otec van Gogha požádal, aby odjel. Vincent opustil Etten a odjel do Haagu. Domluvil se s Mauvem na častějších lekcích malby.

⁵⁴ [Srov.] GARCÍA SÁNCHEZ, Laura. *Van Gogh*. Praha: Sun, 2008. Géniové umění. s. 19

⁵⁵ [Srov.] SWEETMAN, David. *Vincent van Gogh: jeho život a dílo*. Přeložil Václav VITÁK. Praha: BB art, 2002. s. 139-140

⁵⁶ [Srov.] tamtéž. s. 140-142

⁵⁷ [Srov.] tamtéž. s. 142-143

Žil z měsíčních příspěvků od jeho mladšího bratra Thea, protože jeho malby nikdo nekupoval.⁵⁸

2.1.4 Sorrow – život v Haagu

Po čase se rozhodl, že své malířské pokroky vezme do vlastních rukou. V roce 1882 začal platit modelům, dělníkům, ale i starcům, aby je mohl malovat.⁵⁹ Modelem mu několikrát stála také žena jménem Sien, která živila sebe a své dítě. V době, kdy se potkali s Vincentem, byla těhotná. Sien si vydělávala jako prostitutka a ve Vincentovi se probudilo nutkání ji pomoci. V té době začal mít Vincent problémy s přáteli, obrátili se k němu zády, protože se Haagem začalo proslýchat, s kým se stýká. Sien mu pózovala pro jeho kresbu kdykoliv bylo zapotřebí a van Gogh v té ztvárnil dnes již známý obraz Sorrow⁶⁰ (viz Přílohy I., obr. 9).

Brzy se u něj začaly objevovat zdravotní problémy. Když byl v červnu 1882 hospitalizován v nemocnici s kapavkou, velmi se trápil tím, že nemůže být se Sien, která měla zanedlouho porodit.⁶¹ Po jeho zotavení šel navštívit Sien, která již porodila chlapce jménem Willem. Vincent se rozhodl, že se o ně postará. Zařídil jim skromné bydlení a všechny výdaje platil z peněz, které dostával od bratra. I po zotavení z náročného porodu Sien nechávala všechnu práci na Vincentovi. Později k nim přijela i její matka a dva mladší sourozenci. Sien byla velmi líná a Vincentovi nepomáhala se zaopatřením domácnosti. Navíc se spolu začali velmi často hádat, a proto Van Gogh utíkal do přírody malovat. Později v roce 1882 za ním na návštěvu přijel i jeho přítel van Rappard, který mu vyprávěl o klidu na venkově, kde právě maloval. Vincent zatoužil přidat se k němu a odjet s ním. V domácnosti se stupňovalo napětí díky neustálým hádkám. Později i Theo v dopisech bratrovi naznačil, že pokud to s uměním myslí vážně, musí vztah se Sien ukončit. Van Gogh nakonec bratrův i svůj vnitřní hlas poslechl a vztah roku 1883 ukončil.⁶²

⁵⁸ [Srov.] SWEETMAN, David. *Vincent van Gogh: jeho život a dílo*. Přeložil Václav VITÁK. Praha: BB art, 2002. s. 143-144

⁵⁹ [Srov.] LAMAČ, Miroslav. *Vincent van Gogh*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1983. Malá galerie. s. 9

⁶⁰ [Srov.] SWEETMAN, David. *Vincent van Gogh: jeho život a dílo*. Přeložil Václav VITÁK. Praha: BB art, 2002. s. 145-148

⁶¹ [Srov.] tamtéž. s. 149

⁶² [Srov.] tamtéž. s. 150-155

2.1.5 Období temných barev

Van Gogh se v září roku 1883 vydal vlakem do provincie Drenthe – místo, kde byly pouze vesnice, rašeliniště a loděnice. Van Gogh se ubytoval ve vesnici Nieuw-Amsterdam. V krajině byl inspirován světlem a tmavými barvami rašelinišť. I když ho procházky a malba přírody těšily, začínala zima a s ní se u něj začaly objevovat špatné nálady. K tomu přispěla i zpráva od bratra, který měl problémy v práci. Vincent si uvědomoval, že jsou tím ohroženy finanční příspěvky, které od bratra dostával. Proto se rozhodl znovu vrátit za rodiči, kteří se mezi tím přestěhovali na faru do Nuenenu.⁶³

Přivítání ze strany rodiny nebylo vřelé. Nelíbilo se jim Vincentovo odívání, chování a ani pracovní nasazení. Sousedé nebyli rádi, že někdo s takovou pověstí žije v jejich okolí. Třicetiletý Vincent se i nadále neustále hádal s otcem. Když si spolu promluvili a vše si vyříkali, našli řešení, se kterým byli oba spokojeni, Vincent si mohl ze staré prádelny vytvořit ateliér, ve kterém pracoval. Rodinu semkla nehoda, která se přihodila Vincentově matce v lednu 1884. Upadla na nástupišti vlaku a zlomila si stehenní kost. Vincent se o matku snažil postarat, přinést jí vše potřebné a být u ní. Na pomoc mu chodily sousedovi dcery. I po zotavení matky jedna z dcer stále navštěvovala faru – svobodná a o deset let starší Margot Begemannová.

Vincent se začal opět věnovat malbě a procházkám v přírodě. Maloval okolní krajinu, stavby a studoval práci místních lidí – jejich práci na poli, na tkalcovských stavech nebo péči o zvířata.⁶⁴

Vincent se musel vrátit do Haagu pro plátna, která tam zanechal. Potkal se se Sien, která v té době pracovala jako prادلna. Ve Vincentovi setkání vyvolalo pocit viny z toho, že je opustil. Několikrát to vytkl i bratrovi Theovi v dopisech, protože si myslel, že k ukončení vztahu se Sien Vincenta přiměl právě on. Theo ovšem řešil své problémy s prací v Paříži, a proto se na nějakou dobu odmlčel. Vincentův nátlak se v dopisech stále stupňoval, protože měl na Thea zlost a neměl žádné peníze. Theo bratrovi odepsal, až když se mu konečně podařilo vyřešit pracovní záležitosti – prodal impresionistický obraz od malíře Pissarra a postavil se znovu

⁶³ [Srov.] GARCÍA SÁNCHEZ, Laura. *Van Gogh*. Praha: Sun, 2008. Géniové umění. s. 28

⁶⁴ [Srov.] SWEETMAN, David. *Vincent van Gogh: jeho život a dílo*. Přeložil Václav VITÁK. Praha: BB art, 2002. s. 162-162

na nohy. Vincent mu navrhl, že by místo posílání peněz mohl začít odkupovat jeho díla do galerie. Theo nakonec souhlasil.⁶⁵

Zdraví jejich otce se zhoršovalo a Vincentova přítomnost v domě a návštěvy Margot tomu nepříspěly. Proto si Vincent v květnu roku 1884 našel jiné bydlení ve vesnici. Ani to ale zdraví jeho otci nijak nepříspělo, protože si dva pokoje pronajal od katolíka, kostelníka jménem Johannes Schafrat.⁶⁶

Když Vincent potřeboval změnit prostředí, vydal se do Eindhovenu, kam jezdil kupovat barvy a malířské potřeby. V obchodě se seznámil s lidmi, kteří se stejně jako on zajímali o malbu. Bývalý zlatník, Hermans, plánoval předělat plátna do svého domu. Van Gogh mu však navrhl jiné řešení, které měl on sám ztvárnit. Byly to obrazy inspirované vesnickým životem. Další člověk, kterého zde van Gogh poznal, byl varhaník z kostela. Vincent se s ním domluvil na lekcích hry na klavír. Chtěl lépe pochopit spojitost mezi teorií barvy a hudbou. Brzy si však uvědomil, že studium probíhá na úkor času stráveného malbou. Nejenže se Vincent věnoval v Eindhovenu vlastnímu studiu malby, ale také poskytoval hodiny malby lidem, které v Eindhovenu poznal v obchodě s barvou. Jedním z jeho žáků byl i Anton Kerssemakers, který se později stal jeho blízkým přítelem.⁶⁷

Vztah s Margot se dál vyvíjel, chodili spolu na procházky a scházeli se čím dál častěji. U Margot se začala projevovat psychická labilita. Její rodina ji nabádala k tomu, aby se s Vincentem nescházela. Čím více na ni tlačili, tím více s ním chtěla být a začala mluvit o svatbě a o společném životě. Ve vyhrocené situaci požila strychnin, velmi silný jed, který ji zablokoval regulační signály do mozku, a ona se málem udusila. Život ji zachránilo to, že si zároveň vzala i prášek na bolest. Vincent ji odnesl domů a její rodina ji poslala na půl roku na léčení.⁶⁸

Když Margot nebyla v Nuenenu, Vincent chodil malovat ven. Dokonce za ním přijel přítel van Rappard, kterému se svěřil s tím, že by s ohledem na nastalou situaci rád odjel a studoval malbu. Jeho přítel ho v této myšlence podpořil, a dokonce mu doporučil školu v Antverpách. Aby byl na školu přijat, začal tvořit sérii portrétů místních vesničanů.⁶⁹ Jednoho večera, když se vracel domů po dni malování, vešel do domu de Grootových a spatřil scénu, kterou zatoužil

⁶⁵ [Srov.] SWEETMAN, David. *Vincent van Gogh: jeho život a dílo*. Přeložil Václav VITÁK. Praha: BB art, 2002. s. 162-165

⁶⁶ [Srov.] tamtéž. s. 165-166

⁶⁷ [Srov.] GARCÍA SÁNCHEZ, Laura. *Van Gogh*. Praha: Sun, 2008. Géniové umění. s. 30-32

⁶⁸ [Srov.] SWEETMAN, David. *Vincent van Gogh: jeho život a dílo*. Přeložil Václav VITÁK. Praha: BB art, 2002. s. 169-170

⁶⁹ [Srov.] tamtéž. Str. 171

namalovat. Scénu zachytil do obrazu *Jedlíci brambor* (viz Přílohy I., obr. 10). Inspiraci popsal do jednoho z dopisů pro Thea: „...ti lidé, kteří pojídali brambory ve světle lampy, kopali zem stejnýma rukama, kterýma sahali do mísy, a to vypovídá o manuální práci a o tom, jak poctivě si své jídlo zasloužili.“⁷⁰ Vincent studii rozpracoval, sousedé mu seděli modelem i za denního světla, aby scénu mohl ztvárnit co nejpřesněji.⁷¹

Dne 26. března 1885 zemřel Vincentův otec Theodorus van Gogh na srdeční příhodu. Po jeho smrti vzniká dílo *Zátiší s Bibli* (viz Přílohy I., obr. 11). Na obraze je vidět Bible, která tyto dva muže spojovala, ale také Zolův román, kvůli kterému vznikaly nesčetné hádky.⁷²

Zdrcený Vincent se po hádce se sestrou přestěhoval zpět do ateliéru. Dodělal obraz *Jedlíci brambor* a poslal litografie svým přátelům i bratrovi. Van Rappard jeho obraz tvrdě zkritizoval, což zapříčinilo konec jejich přátelství. Blíže se spřátelil s Kerssemakersem, se kterým se seznámil v obchodě s barvami. Společně malovali a jezdili na výstavy do muzeí.⁷³

Po otcově smrti byla jeho matka nucena se odstěhovat z fary. Vincent již neměl důvod v Neuenu zůstat, a proto ho v listopadu roku 1885 opustil a odjel do Antverp. Ubytoval se v domě obchodníka s barvami. Studoval barvu a v okolí hledal nové náměty pro tvorbu.⁷⁴

Van Gogh byl uchvácen Rubensovým dílem a také japonskými litografiemi, kterými si vyzdobil svůj pokoj. Cvičil se malováním výhledů z okna, ale hlavním důvodem příjezdu do Antverp bylo, aby se zlepšil v portrétech. Učil se používat nové, jasné barvy, které už v jeho dílech zůstaly. Namaloval v té době například obraz *Podobizna ženy v modrém* (viz Přílohy I., obr. 12). Vzhledem k jeho vysokému pracovnímu tempu a nedostatku peněz, za které si raději, než jídlo koupil barvu a plátno, se zhoršoval jeho zdravotní stav. Jídlo nahrazoval kouřením. Tento zlovyk a podvýživa vedly ke ztrátě deseti zubů. Po čase vyhledal lékaře, který mu diagnostikoval syfilis a nařídil jako léčbu sedací koupele. Van Gogh začal vzhledem ke svému chatrnému zdraví pociťovat úzkost ze smrti

⁷⁰ SWEETMAN, David. *Vincent van Gogh: jeho život a dílo*. Přeložil Václav VITÁK. Praha: BB art, 2002. s. 175

⁷¹ [Srov.] SWEETMAN, David. *Vincent van Gogh: jeho život a dílo*. Přeložil Václav VITÁK. Praha: BB art, 2002. s. 175

⁷² [Srov.] GARCÍA SÁNCHEZ, Laura. *Van Gogh*. Praha: Sun, 2008. Géniové umění. s. 35

⁷³ [Srov.] WALTHER, Ingo F. *Vincent van Gogh 1853-1890: vize a skutečnost*. Köln: Taschen, c2002. s.93

⁷⁴ [Srov.] tamtéž. s. 14-17)

a šílenství. Nechtěl, aby u něj nastalo ani jedno z toho, ne dokud není uznáván jako malíř. Během jeho úzkostných stavů vzniklo například dílo *Lebka s cigaretou* (viz Přílohy I., obr. 13).⁷⁵

V polovině ledna roku 1886 nastoupil Vincent van Gogh na Královskou akademii výtvarných umění v Antverpách, aby se přiučil novým věcem. Nevydržel zde ale déle než měsíc. Opět měl problémy s přijetím autorit a spolužáci se mu vysmívali. Vincent se proto rozhodl pro další změnu. Chtěl odjet za bratrem do Paříže. Ovšem ten jeho záměr značnou dobu v dopisech odmítal. Vincentovi nezbylo nic jiného než odjet do Paříže a sejít se s Theem osobně.⁷⁶

2.1.6 Soužití s bratrem v Paříži

Další životní etapou van Gogha je dvouleté období strávené s jeho bratrem v Paříži. Vzhledem k tomu, že většina dochovaných informací o jeho životě je obsažena v dopisech, které si mezi sebou bratři vyměňovali, o tomto období existuje pouze velmi málo písemných informací.⁷⁷ Van Goghovy malby z tohoto období jsou mnohem barevnější. V jeho dílech se vyskytovaly zářivé, kontrastní barvy. V dílech se projevila jeho inspirace moderním uměním, ale také japonskými litografiemi, které s bratrem začali sbírat. Také se pomalu začal projevovat jeho osobitý styl malby, krátké tahy štětcem.⁷⁸

Vincent se po příjezdu do Paříže v roce 1886 nastěhoval k Theovi do malého bytu. Byt nebyl dost prostorný na to, aby v něm mohl Vincent malovat a zároveň aby se v něm oběma pohodlně žilo. I přesto však van Gogh s malbou po několika týdnech od příjezdu do Francie opětovně začal, a to velmi opatrně. V prostoru malého bytu začal s květinami ve vázách. Jednalo se o malby vyznačující se svou barevností a plastičností, které jak zjistil, byly příznačné pro malby Adolpha Monticelliho. Van Gogh proto začal studovat jeho dílo a zjistil, že kromě květin Monticelli maloval také krajinu v Provanse, což ho později inspirovalo k jeho další cestě.⁷⁹

⁷⁵ [Srov.] GARCÍA SÁNCHEZ, Laura. *Van Gogh*. Praha: Sun, 2008. Géniové umění. s. 40-41

⁷⁶ [Srov.] SWEETMAN, David. *Vincent van Gogh: jeho život a dílo*. Přeložil Václav VITÁK. Praha: BB art, 2002. s. 189-195

⁷⁷ [Srov.] tamtéž. s. 196

⁷⁸ VAN GOGH'S MUSEUM. *From Dark to Light: 1886-1888*. Amsterdam: Van Gogh's Museum [online]. 2020 [cit. 2021-04-3]. Dostupné z: <https://www.vangoghmuseum.nl/en/vincent-van-gogh-life-and-work/van-goghs-life-1853-1890/from-dark-to-light>

⁷⁹ [Srov.] SWEETMAN, David. *Vincent van Gogh: jeho život a dílo*. Přeložil Václav VITÁK. Praha: BB art, 2002. s. 196-197

Theo se obával, že jejich soužití s bratrem v malém bytě dlouho nevydrží. Bratru dříve při jeho žádostech o poskytnutí bydlení v dopisech sliboval, že v Paříži bude navštěvovat ateliér malíře Cormona, což ale neudělal.⁸⁰

Roku 1886 se v Paříži konala dva roky připravovaná, osmá a zároveň poslední, výstava impresionistů. Na této výstavě vystavovali malíři jako Monet, Gauguin, Renoir a Seurat. Nejvíce pozornosti si získal Seuratův obraz *Nedělní odpoledne na ostrově Grande Jatte* (viz Přílohy I., obr. 4), a to díky zcela revoluční technice, místo silných a rychlých tahů štětcem dělal drobné tečky. Obraz se odlišoval také kompozicí barev.⁸¹ Seuratova metoda byla založena na optickém míchání barev, což znamená, že malíř si barvy nemíchal na paletě, ale barvy jsou vytvořeny až výsledným dojmem při pozorování divákem. Seuratova metoda dala název novému stylu malby – divizionismu. To, že se van Gogh setkal s impresionismem i divizionismem zároveň, mělo na jeho pozdější díla velký vliv.⁸²

V červnu roku 1886 se bratři přestěhovali do většího bytu na rue Lepic 54, kde měl Vincent svůj ateliér s výhledem na Montmart a celé město. Vincent však raději chodil do ulic, kde maloval větrné mlýny a okolí (viz Přílohy I., obr.14).⁸³

Okolí Montmartu Vincenta zaujalo, protože větrné mlýny mu připomínaly rodné Nizozemsko. Na malbu krajin stále používal podobné barvy jako v jeho malbách z období, které trávil s rodinou. Při návratu z jedné z jeho procházek potkal Pissara s jeho synem, také začínajícím malířem. Vincent ukázal impresionistickému malíři Pissarovi svá díla. Ten mu k nim poskytl cenné rady a povzbudil ho k další tvorbě.⁸⁴

Kvůli neustálému stresu se zhoršoval Theův zdravotní stav. Stres mu způsoboval nejen život s bratrem, ale také práce a problémy s jeho milenkou. Proto se rozhodl odjet do Nizozemí za rodinou. Při té příležitosti se také setkal s Johannou, kterou si namlouval. Byla to sestra jeho kamaráda Andriese Bongerse, který v době jeho nepřítomnosti bydlel s Vincentem v Paříži, aby se Vincent necítil sám. Poté, co se Theo vrátil z Holandska, našel byt v hrozném stavu, všude byl nepořádek z Vincentova malování. Theo se proto rozhodl, že zavede Vincenta do

⁸⁰ [Srov.] SWEETMAN, David. *Vincent van Gogh: jeho život a dílo*. Přeložil Václav VITÁK. Praha: BB art, 2002. s. 194

⁸¹ [Srov.] tamtéž. s. 198-199

⁸² [Srov.] tamtéž. s. 201-202

⁸³ [Srov.] The Van Gogh Rout. *The Van Gogh Rout* [online]. Stichting Gifted Art, 2015 [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://www.vangoghroute.com/france/paris/rue-lepic/>

⁸⁴ [Srov.] SWEETMAN, David. *Vincent van Gogh: jeho život a dílo*. Přeložil Václav VITÁK. Praha: BB art, 2002. s. 205

Cormonova ateliéru. Většina studentů se Vincentovi posmívala, kromě Toulouse-Lautreca, který se s ním zapojoval do konverzace. Mezitím se z Bretaně vrátil student Bernard, který byl kvůli nerespektování lektorů vykázán z bretaňského ateliéru. Když se přišel podívat do Cormonova ateliéru, zjistil, že ani Vincent se nedrží zadání a tvoří svá vlastní díla. Cormon však Vincentovu barevnost děl a odbočování od zadání nekomentoval a vyjadřoval se pouze k jejich kresebnosti.⁸⁵

Podobně jako v Eindhovenu, i v Montmartu se místní umělci scházeli v obchodě s uměleckými potřebami, u Tanguyho. Bernard zde vyhledal Vincenta, aby si s ním mohl promluvit o umění. Tanguy pomáhal začínajícím malířům a uměl v nich rozpoznat talent umělce. Vzhledem k tomu, že věděl, jak špatné jsou finanční poměry umělců nakupujících u něj umělecké potřeby, vyměňoval s nimi barvy za jejich namalované obrazy, které nikdo nekupoval.⁸⁶

V té době začal Vincent s přítelem Lautrecem chodit do kabaretů a barů. Oblíbili si alkoholický nápoj absint. Netrávil moc času ve svém ateliéru, což značně ulevilo Theovi, který měl více klidu. I přesto se však Theův zdravotní stav horšil a v prosinci měl záchvat, po kterém zůstal bez hnutí. Podobné záchvaty byly čím dál častější.⁸⁷

Oblíbeným místem Vincenta a Lautreca byl kabaret a restaurant Le Tambourin, který byl vyhlášen pro výbornou italskou kuchyni. Jelikož se dochovaly zmínky o tom, že majitelka podniku jménem Agostina Segatoriová nechávala Vincenta jíst zadarmo nebo výměnou za jeho malby kytic, bylo možné, že mezi nimi byl milostný vztah.⁸⁸

Vincent do svých děl začal začleňovat i prvky z japonského umění, které studoval na sbírce rytin, které s Theem vlastnili. Inspiroval se japonskými náměty, avšak barevnost si určoval dle svého. Inspirace japonskými náměty je zřejmá například v díle *Podobizna strýčka Tanguye* (viz Přílohy I., obr. 15). V obraze Van Gogh skloubil portrét Tanguye s japonskými náměty.⁸⁹

Seznámení s Gauguinem v září roku 1886 bylo pro Vincenta další významný mezník v jeho životě. Gauguin se vrátil do Paříže ze svých cest. Vincenta

⁸⁵ [Srov.] SWEETMAN, David. *Vincent van Gogh: jeho život a dílo*. Přeložil Václav VITÁK. Praha: BB art, 2002. s. 206-212

⁸⁶ [Srov.] tamtéž. s. 212-213

⁸⁷ [Srov.] tamtéž. s. 215

⁸⁸ [Srov.] tamtéž. s. 206-218

⁸⁹ [Srov.] GARCÍA SÁNCHEZ, Laura. *Van Gogh*. Praha: Sun, 2008. *Géniové umění*. s. 55-56

uchvátilo, jak Gauguin ve svých dílech nahradil krátké tahy štětcem jednoduššími a výraznějšími barevnými plochami.⁹⁰

Přes zimu Vincent podstoupil léčbu své rychle postupující nemoci. Syfilis společně s absintem neměly dobrý vliv na jeho zdraví, zůstával proto zavřený ve svém domě a nikam nechodil. To však mělo špatný vliv na jeho psychické zdraví a docházelo k němu k silným výkyvům nálad. Na jaře roku 1887, když opět začal chodit mezi lidi, Vincenta napadlo, že by Theo mohl finančně vypomoci i Gauguinovi. Gauguinovi se nápad líbil, jelikož po nemoci ještě nebyl schopen malovat. Náhle však opustil Paříž. Vincent ztratil blízkého přítele a s ním i důvod, proč v Paříži dále zůstat.⁹¹

2.1.7 Cesta za jižním sluncem

Theo Vincenta v plánu opustit Paříž podporoval. Vincent si vysnil Provence jako sluncem zalité místo.⁹² Když však 21. února roku 1888 vystoupil v Arles z vlaku, zaskočil ho všudypřítomný sníh. Doufal, že sníh brzy roztaje a začne jaro.⁹³

V Arles si pronajal pokoj v podkroví v hotelu nacházejícím se u restaurace Carrel. Van Gogh trávil hodně času venku na procházkách přírodou. Po vyčerpávajícím životě v Paříži se nyní cítil uvolněně a jeho zdravotní stav se začal zlepšovat. Namaloval několik obrazů města Arles, ale také kvetoucích stromů – mandloní, jabloní, třešní.⁹⁴

V Arles začal navštěvovat místní nevěstinec a oblíbil si zde dívku jménem Rachel. Vzhledem k jeho minulým zkušenostem se ženami si však od jejich vtahu nic nesliboval.⁹⁵

V jeho tehdejších malbách se objevuje také padací most, který v Arles objevil. Na obrazech je viditelný jeho přístup k barvám – kontrastní, jasné barvy a osobité tahy štětcem.⁹⁶

⁹⁰ [Srov.] SWEETMAN, David. *Vincent van Gogh: jeho život a dílo*. Přeložil Václav VITÁK. Praha: BB art, 2002. s. 228-232

⁹¹ [Srov.] tamtéž. s. 231

⁹² [Srov.] tamtéž. 232

⁹³ [Srov.] HUYGHE, René. *Van Gogh*. Přeložila Hana HOUŠTECKÁ. Praha: Fortuna Print, 1992. s. 62

⁹⁴ [Srov.] GARCÍA SÁNCHEZ, Laura. *Van Gogh*. Praha: Sun, 2008. Géniové umění. s. 59

⁹⁵ [Srov.] SWEETMAN, David. *Vincent van Gogh: jeho život a dílo*. Přeložil Václav VITÁK. Praha: BB art, 2002. s. 237

⁹⁶ [Srov.] tamtéž. s. 238-239

Vincentovi přišel dopis z Bretaně od Gauguina, ve kterém ho poprosil, aby napsal bratrovi o finanční pomoc. Vincent v dopisech Thea prosil, aby prodal více Gauguinových děl. Vincent se rozhodl pozvat Gauguina do Arles. Chtěl, aby společně bydleli a tvořili. Gauguin však s odpovědí na jeho návrh otálel.⁹⁷

Van Gogha nadchla představa o malířském ateliéru a pozval do Arles i další umělce. Cítil se velmi osamělý. Zpráva o tom, že zemřel Anton Mauve, manžel jeho sestřence, jeho pocity osamělosti prohloubila. Na jeho počest napsal na jeden ze svých čtrnácti obrazů rozkvetlých stromů „Vzpomínka na Mauva Vincent Theo“.⁹⁸ Dnes je na obraze však vidět jen „Vincent“.

Kvůli finančním problémům, špatné dostupnosti a kvalitě barev, a také proto, že bratr Theo měl opět problémy v práci, přešel Vincent ke kresbě. Používal k ní rákosí, které rostlo na březích řeky Rhôny. Peníze se snažil šetřit i na úkor jídla. Nejenže ho měl velký nedostatek, navíc ho o ně také okrádali majitelé hotelu. Aby z nepříznivé situace unikl, rozhodl se pronajmout polovinu Žlutého domu v Arles na náměstí Lamartine. Než se tam mohl nastěhovat, potřeboval dům vybavit, k tomu mu však chyběly peníze. Přestěhoval se proto na čas do pokoje kousek od domu. Vincent se začínal cítit lépe, protože více jedl. Zlepšování jeho zdravotního stavu však netrvalo dlouho – Theo mu v jednom z dopisů sdělil, že lékař mu diagnostikoval srdeční chorobu. Theův zdravotní stav se zhoršoval.⁹⁹

V červnu roku 1888 Vincent odjel do 35 kilometrů vzdálené rybářské vesnice Saintes-Maries-de-la-Mer, kde se ve svých dílech zaměřil na lodě (viz Přílohy I., obr. 16).¹⁰⁰

Vzhledem k tomu, že se blížil podzim, a venku nebylo příznivé počasí k malování, rozhodl se van Gogh opět vrátit k malbě portrétů. Jedním z portrétů, které vznikly v této době, je portrét Josepha Roulina (viz Přílohy I., obr. 17), což byl poštovní zaměstnanec na nádraží v Arles, se kterým se Vincent spřátelil.¹⁰¹

Vincent očekával brzký příjezd Gauguina, v čemž ho utvrzovaly i dopisy od Thea. Theo zdědil peníze po strýci, Vincenta mrzelo, že on žádné peníze nezdědil, ale Theo měl v úmyslu peníze investovat do Vincentova a Gauguinova umění.

⁹⁷ [Srov.] SWEETMAN, David. *Vincent van Gogh: jeho život a dílo*. Přeložil Václav VITÁK. Praha: BB art, 2002. s. 239

⁹⁸ [Srov.] tamtéž. s. 240-241

⁹⁹ [Srov.] tamtéž. s. 243-244

¹⁰⁰ [Srov.] GARCÍA SÁNCHEZ, Laura. *Van Gogh*. Praha: Sun, 2008. Géniové umění. s. 61

¹⁰¹ [Srov.] SWEETMAN, David. *Vincent van Gogh: jeho život a dílo*. Přeložil Václav VITÁK. Praha: BB art, 2002. s. 248

Proto Theo napsal Gauguinovi, aby jel za Vincentem do Arles, kde spolu budou ve Žlutém domě bydlet a tvořit. Nabídl mu, že mu stejně jako Vincentovi bude posílat měsíční apanáž – sto padesát franků měsíčně. Chtěl, aby mu za to stejně jako Vincent posílal svá díla. Vincent se příjezdu svého přítele nemohl dočkat a rozhodl se malovat plátna, kterými by vyzdobil dům. Tehdy vznikly jeho známé Slunečnice (viz Přílohy I., obr. 18), které byly odlišné od jeho předchozích maleb květin, od ostatních děl se odlišovaly použitím zářivých barev.¹⁰²

Kontrastní barvy začal používat i na jiných dílech – namaloval například obraz Hvězdná noc nad Rhônou (viz Přílohy I., obr. 19) nebo Noční kavárna (viz Přílohy I., obr. 20).¹⁰³

Na podzim 1888 Gauguin konečně přijel do Arles. Vincent zařídil Žlutý dům, aby měli kde bydlet. Doufal, že se uskuteční jeho sen o vytvoření malířského ateliéru.¹⁰⁴ Bohužel tento sen se mu nikdy nevyplnil, jelikož Paul Gauguin byl jediný, kdo se s van Goghem v domě ubytoval. Umělci spolu malovali a tvořili výjimečná díla, jejich soužití však nebylo idylické a nemělo dlouhého trvání. Věčně se dohadovali. Neshody způsobily, že van Gogh začal být velice neklidný. Gauguin, který v domě přebýval hlavně kvůli finanční podpoře od Thea, Vincentovi začal vyhrožovat, že odjede pryč. Nakonec tak učinil, a když odcházel, rozrušený Vincent za ním šel s břitvou. Když si toho ale Gauguin všiml, Vincent se vrátil zpět do Žlutého domu. Později toho dne si uřízl ucho, zabalil ho do novin a odnesl ho Rachel. Po tomto incidentu byl Vincent hospitalizován v nemocnici. Do nemocnice ho přijel navštívit Theo, aby zjistil, jak na tom bratr je. Theovi sdělili, že se u Vincenta začaly projevovat příznaky šílenství, nejspíše způsobeného syfilidou. Po této návštěvě se Theo vrátil spolu s Gauguinem do Paříže. Vincent byl propuštěn z nemocnice v lednu 1889.¹⁰⁵

Mimo nemocnici nepobyl moc dlouho, jeho zdravotní stav zhoršovaly zprávy, které dostával v dopisech. Bratr Theo se zasnoubil s Johannou a jeho přítel, pošťák Roulin, odešel z Arles za lépe placenou prací. Měl pocit, že ho všichni opustili.¹⁰⁶

¹⁰² [Srov.] SWEETMAN, David. *Vincent van Gogh: jeho život a dílo*. Přeložil Václav VITÁK. Praha: BB art, 2002. s. 256-258

¹⁰³ [Srov.] tamtéž. s. 259

¹⁰⁴ [Srov.] LAMAČ, Miroslav. *Vincent van Gogh*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1983. Malá galerie. s. 17

¹⁰⁵ VAN GOGH'S MUSEUM: *South of France*. Amsterdam: Van Gogh's Museum [online]. [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://www.vangoghmuseum.nl/en/art-and-stories/vincent-s-life-1853-1890/south-of-france>

¹⁰⁶ [Srov.] SWEETMAN, David. *Vincent van Gogh: jeho život a dílo*. Přeložil Václav VITÁK. Praha: BB art, 2002. s. 274

2.1.8 Opuštěný Vincent

Do izolace v nemocnici byl van Gogh umístěn 7. února 1889. Po deseti dnech strávených v nemocnici se s lékaři domluvil, že noci bude trávit tam a přes den bude ve Žlutém domě malovat. Sousedé Žlutého domu ale nechtěli, aby se takový člověk potuloval po okolí. Zařídili, aby mu bylo odepřeno jak malování, tak i volný pohyb. Doktor Rey mu však povolil psát dopisy v jeho pracovně a také si mohl dojet do Žlutého domu pro své malířské potřeby. Na návštěvu za ním přijel i jeho známý, Paul Signac, se kterým dříve v Paříži maloval. Signac s ním šel na procházku a do Žlutého domu, kde si prohlédl jeho díla.¹⁰⁷

Theo jel zařizovat svatbu do Amsterdamu a přítel Roulin se s Vincentem přišel rozloučit. Vincentovi zbyla jen nemocnice. Na jeho obrazech zobrazoval nemocniční zahradu (viz Přílohy I., obr. 21), ale také vnitřní prostory nemocnice (viz Přílohy I., obr. 22). U Van Gogha se projeví další záchvaty, po kterých si nepamatoval, co se během nich stalo. Souhlasil tedy s hospitalizací v instituci pro duševně choré, která se nacházela nedaleko Arles – v Saint-Rémy. Theo bratrovi zařídil vlastní pokoj a povolení lékařů, díky kterému mohl chodit malovat do přírody. Na tyto výpravy za malbou s ním chodil ošetřovatel. Jeho duševní stav se rychle zlepšil a ani zpráva o tom, že Theo a Johanna čekají dítě, ho nevyvedla z míry. V této době vznikla díla jako Cypřiše (viz Přílohy I., obr. 23) nebo Olivovníky (viz Přílohy I., obr. 24), na kterých jsou vidět specifické tahy štětcem van Gogha. Barevnost obrazů se již zmírňuje, tóny barev jsou tlumené.¹⁰⁸

V červnu 1889 utrpěl velmi těžký záchvat poté, co se vrátil z malování. Dokázal se dostat do svého ateliéru a vymáčkal si tubu barvy do úst, čímž se pokusil o svou první sebevraždu.¹⁰⁹ Po tomto záchvatu byl v bezvědomí. Z těžkého záchvatu a pokusu o sebevraždu se dlouho vzpamatoval a v srpnu opět začal malovat.¹¹⁰ Na začátku září vznikl obraz Van Goghova ložnice v Arles (viz Přílohy I., obr. 25 a 26), který byl určen pro jeho matku. Maloval kopii obrazu, který byl zničen, svůj pokoj v Arles tedy maluje z paměti.¹¹¹

¹⁰⁷ [Srov.] SWEETMAN, David. *Vincent van Gogh: jeho život a dílo*. Přeložil Václav VITÁK. Praha: BB art, 2002. s. 275-277

¹⁰⁸ [Srov.] tamtéž. s. 278-283

¹⁰⁹ [Srov.] SWEETMAN, David. *Vincent van Gogh: jeho život a dílo*. Přeložil Václav VITÁK. Praha: BB art, 2002. s. 283-284

¹¹⁰ [Srov.] WALTHER, Ingo F. *Vincent van Gogh 1853-1890: vize a skutečnost*. Köln: Taschen, c2002. s. 95

¹¹¹ [Srov.] tamtéž. s. 75

Zanedlouho postihl van Gogha další záchvat, při kterém polykal barvy. Po druhé záchraně jeho života zjistil, že lampy jsou plněny petrolejem. U dalšího pokusu o sebevraždu nemalé množství náplně do lampy vypil. I tentokrát ho však zachránili. Po těchto incidentech van Gogh mohl už jen kreslit, protože neměl přístup k barvám. I díky tomu mu pobyt v ústavu přišel čím dál tím nesnesitelnější.¹¹²

V lednu roku 1890 byla vystavena díla Vincenta van Gogha na vernisáži v Bruselu. Jeden mladý spisovatel napsal, že van Gogh patří mezi nové modernisty. Sám van Gogh ale o ničem z toho nevěděl, protože měl další ze svých záchvatů. Na konci stejného měsíce se Theovi a Johanně narodil syn, kterého pojmenovali po strýci, Vincent Willem. Zprávu o jeho narození poslali Vincentovi v jednom z dopisů. Když se o narození synovce Vincent dozvěděl, rozhodl se, že mu namaluje obraz, vznikla tak malba Větve mandlovníku (viz Přílohy I., obr. 27).¹¹³

Koncem února roku 1890 měl van Gogh další záchvat a nebyl několik měsíců schopen malovat ani psát dopisy Theovi. Vincent si začal uvědomovat, že jeho záchvaty nabývají na intenzitě. Theo se ho snažil povzbudit a napsal mu, že jeho díla byla přijata v Salónu nezávislých. Vincent se z posledního záchvatu vzpamatoval a napsal Theovi, že by chtěl zpět na sever.¹¹⁴

Theo se již dříve se svým přítelem Pissarem bavil o homeopatovi Gachetovi, což byl lékař a zároveň sběratel umění, který se znal s impresionisty s Paříže. Theo se na Pissara obrátil a v dopise ho požádal, zda by mu mohl o Gachetovi sdělit více informací. Zajímal se, zda by mohl léčit Vincenta. Pissar mu Gacheta doporučil, proto se Theo rozhodl lékaři napsat. Domluvil s ním podrobnosti van Goghova přesunutí do Auvers. Vincent mohl přijet a ubytovat se v hostinci, který byl nedaleko Gachetova domu.¹¹⁵ Před tím, než Vincent odjel ze Saint-Rémy, zabýval se malbou kosatců, u nichž kontrastuje komplementární modrá a žlutá barva. Zabýval se jimi ve svých dílech na počest Seurata, malíře, který mu odhalil kouzlo těchto barev. Poté se vydal na cestu, jeho prvním cílem byla opět Paříž.¹¹⁶

Vincent přijel do Paříže a vůbec poprvé se setkal s Johannou a svým synovcem. V Theově bytě si prohlížel své malby – i tu, kterou namaloval pro právě

¹¹² [Srov.] SWEETMAN, David. *Vincent van Gogh: jeho život a dílo*. Přeložil Václav VITÁK. Praha: BB art, 2002. s. 289

¹¹³ [Srov.] tamtéž. s. 290-292

¹¹⁴ [Srov.] tamtéž. s. 293-294

¹¹⁵ [Srov.] tamtéž. s. 294-295

¹¹⁶ [Srov.] GARCÍA SÁNCHEZ, Laura. *Van Gogh*. Praha: Sun, 2008. Géniové umění. s. 83

narozeného synovce. Po třech dnech, které Vincent strávil s bratrovou rodinou, opět vyrazil na cestu, tentokrát již do samotného Auvers za doktorem Gachetem. Výhodou bylo, že Auvers bylo od Paříže vzdáleno pouze hodinu vlakem, takže ho mohl Theo navštěvovat.¹¹⁷

Vincent v květnu roku 1890 dorazil do své poslední destinace, do Auvers. Hned po vystoupení z vlaku vyhledal doktora Gacheta, který na něj měl dávat pozor. Ubytování, které mu Gachet zajistil, se Vincentovi nelíbilo, a tak se vydal hledat jiné. Našel si malý pokoj v prvním patře nad kavárnou manželů Ravouxových. Ochotně mu pokoj pronajali a dovolili mu, aby v něm maloval, pokud k malování nebudou vhodné podmínky venku. K malování se Vincent dostal hned první den svého příjezdu do Auvers.¹¹⁸

Silné vypětí po náročném cestování a setkání s rodinou vedlo u umělce k depresivním stavům. Gachet nebyl doma, když ho malíř hledal, tak si veškerou svou zlobu vylil v dopisech určených bratrovi. Theo mu v jeho prvním dopise adresovaném do Auvers sdělil, že se na výstavě prodalo jeho dílo Červené vinice (viz Přílohy I., obr. 28) za 400 belgických franků. Bohužel mu Theo v dopise sdělil i méně radostnou zprávu, že se u něj s rodinou nezastaví a místo toho pojedou do Nizozemska.¹¹⁹

Van Gogh veškerý svůj čas trávil malováním. Chodil dokonce malovat i k doktoru Gachetovi, kam byl zván na obědy – vznikla zde Podobizna doktora Gacheta (viz Přílohy I., obr. 29). Namaloval také jeho dceru, jak hraje na klavír, a jejich zahradu. Malíř se jevil jako spokojený a zdravý.¹²⁰

Van Gogh si během svého pobytu v Auvers vytvořil a dodržoval pracovní rozvrh. „Vstával v pět hodin ráno, a pokud bylo pěkné počasí, šel malovat ven. Poté se vrátil nakrátko do Auberge Ravoux, aby se naobědval, a chvíli si odpočinul. Pak se znovu věnoval malování v plenéru a vracel se, když byl čas na večeři. V devět už byl v posteli.“¹²¹

V začátcích svého pobývání v Auvers ve svých dílech maloval město a jeho prostředí, aby se nevzdaloval daleko od svého bydliště. Postupně získával jistotu

¹¹⁷ BIE, Ceciel de. *My brother Vincent van Gogh*. Los Angeles: J. Paul Getty Museum, 2002. s. 54-55

¹¹⁸ [Srov.] SWEETMAN, David. *Vincent van Gogh: jeho život a dílo*. Přeložil Václav VITÁK. Praha: BB art, 2002. s. 298-301

¹¹⁹ [Srov.] tamtéž. s. 301

¹²⁰ [Srov.] GARCÍA SÁNCHEZ, Laura. *Van Gogh*. Praha: Sun, 2008. Géniové umění. s. 85-87

¹²¹ [Srov.] SWEETMAN, David. *Vincent van Gogh: jeho život a dílo*. Přeložil Václav VITÁK. Praha: BB art, 2002. s. 304

a vzdaloval se od města, k polím. V této době také vznikl obraz Kostel v Auvers (viz Přílohy I., obr. 30).¹²²

Nastalo klidné období trvající tři týdny. Vincenta přijel navštívit bratr Theo s rodinou. Vincent se jim věnoval, dokonce s nimi byl na procházce po okolí. Všechn svůj čas jinak věnoval malbě.¹²³

Začátkem července roku 1890 se Vincent vydal za bratrem do Paříže, protože se od něj v dopise dozvěděl, že je jeho malý synovec nemocný. Zpráva samotná nebyla pro Vincentovu psychiku dobrá, a navíc nepomáhalo ani to, že do bratrova bytu přicházelo mnoho lidí. Vincent se proto vrátil zpět do Auvers. Poté mu v dopise Thea a Johanna sdělili, že je s malým Vincentem vše v pořádku, a že místo za ním pojedou na prázdniny do Nizozemska.¹²⁴

Neděle 27. července 1890 se stala Vincentovi osudnou. Odešel malovat do polí za město, kde se střelil pistolí do hrudi. Byl však schopen se vrátit k sobě do pokoje.¹²⁵ Domácí mu zavolali na pomoc lékaře. Ti zjistili, že kulka sice neporanila žádný důležitý orgán, ale není možné ji z těla vyndat. Ráno poslali pro Thea, který za svým bratrem ihned přijel, a zůstal u něj bdít i přes noc. Bohužel se do rána ve Vincentově těle rozšířila infekce. Vincent Willem van Gogh tak zemřel 29. července 1890 v pouhých třiceti sedmi letech.¹²⁶

Pohřeb se konal hned druhý den. Vlákem z Paříže přijeli malíři, kteří s sebou přivezli slunečnice nebo jiné žluté květiny, aby uctili Vincentovu památku barvou, která byla pro jeho tvorbu specifická.¹²⁷

I přes značné vyčerpání a zármutek, který Theo pociťoval, odjel do Nizozemska, aby shromáždil veškeré dílo po jeho bratrovi. Nikdo další z rodiny o něj nejevil zájem.¹²⁸

Bohužel i u Thea se začaly projevovat zdravotní problémy. Trpěl uremií (stavem, který vzniká důsledkem hromadění dusíkatých látek v organismu) a s ní spojenými záchvaty nekontrolovatelného vzteku. Bylo nutné, aby byl

¹²² [Srov.] SWEETMAN, David. *Vincent van Gogh: jeho život a dílo*. Přeložil Václav VITÁK. Praha: BB art, 2002. s. 305

¹²³ [Srov.] tamtéž. s. 307

¹²⁴ [Srov.] tamtéž. s. 307-309

¹²⁵ [Srov.] Van Gogh Museum: *Vincent's Final Months* [online]. [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://www.vangoghmuseum.nl/en/art-and-stories/vincent-s-life-1853-1890/vincent-s-final-months>

¹²⁶ [Srov.] SWEETMAN, David. *Vincent van Gogh: jeho život a dílo*. Přeložil Václav VITÁK. Praha: BB art, 2002. s. 313-315

¹²⁷ [Srov.] tamtéž. s. 315

¹²⁸ [Srov.] tamtéž. s. 317

hospitalizován. Jeho stav se stále zhoršoval, a nakonec dostal infarkt, po kterém byl několik dní v kómatu.

Theo van Gogh umírá ani ne šest měsíců po svém starším bratrovi, a to 25. ledna 1891 ve věku třiceti tří let. Zanechal za sebou zdrcenou manželku Johannu a syna Vincenta, kteří se vrátili do Paříže.¹²⁹ Z Paříže se později odstěhovali do Dánska, kam s sebou odvezli i Theovu sbírku obrazů. Johanna se za dva roky znovu provdala a přestěhovala se do Amsterdamu. Propůjčila dílo jejího švagra do muzeí a na výstavy, díky čemuž se lidé měli možnost seznámit s jeho rozsáhlým dílem. V roce 1914 vydala knižně dopisy bratrů van Goghových a nechala přesunout Theovo tělo k tomu Vincentovu na hřbitov do Auvers.¹³⁰

Johanna zemřela v roce 1925 a veškerá umělecká díla po jejím manželovi a švagrovi byly v rámci dědictví odkázány jejímu synovi Vincentu Willemovi. Ten propůjčil díla jeho strýce Amsterdamskému muzeu v roce 1930.¹³¹

Muzeum Vincenta van Gogha bylo otevřeno 2. června 1973 v Amsterdamu.¹³²

2.2 Dílo

Již v předešlé části této kapitoly bylo nastíněno, jak se dílo Vincenta van Gogha vyvíjelo společně s jeho osobností. Byla uvedena i některá z jeho děl, aby si čtenář lépe vývoj představil. Tato kapitola se věnuje specifikům malby van Gogha, která jeho dílo dělají originálním.

Zdroje uvádějí různé informace o tom, kolik děl Vincent vytvořil. Na webových stránkách *The Van Gogh Gallery* je uvedeno, že Vincent van Gogh za deset let své umělecké kariéry namaloval přes 900 obrazů, vytvořil 1000 kreseb, 150 akvarelů a 9 litografií a také lept.¹³³

Jak již bylo zmíněno v podkapitole *Hledání životního poslání*, pro dílo umělce byla důležitá jeho první práce v galerii. I když ho nebavila, měl možnost seznámit se s tvorbou jiných autorů a jejich díla si důkladně prostudovat.¹³⁴

¹²⁹ [Srov.] SWEETMAN, David. *Vincent van Gogh: jeho život a dílo*. Přeložil Václav VITÁK. Praha: BB art, 2002. s. 317-319

¹³⁰ [Srov.] VAN GOGH'S MUSEUM: *After Vincent's Death*. <https://www.vangoghmuseum.nl/> [online]. [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://www.vangoghmuseum.nl/en/art-and-stories/vincent-s-life-1853-1890/after-vincent-s-death>

¹³¹ [Srov.] tamtéž.

¹³² [Srov.] tamtéž.

¹³³ *THE VAN GOGH GALLERY* [online]. [cit. 2021-04-05]. Dostupné z: <https://www.vangoghgallery.com/>

¹³⁴ [Srov.] GARCÍA SÁNCHEZ, Laura. *Van Gogh*. Praha: Sun, 2008. Géniové umění. s. 8

Prvotní kresby se nacházely v dopisech, které posílal bratrovi. Občas do některého z nich udělal skicu – například v dopisu z 25. listopadu 1876, tedy krátce poté, co jejich společné dopisování začalo, poslal bratrovi skicu kostela (viz Přílohy I., obr. 31)., ve kterém Vincent vyučoval bibli.¹³⁵ Avšak tyto skici neměly zatím velký potenciál. V podkapitole *Počátky umělce* je zmíněno, že Van Gogh jako laický kazatel v Borinage začínal skicovat horníky při práci (viz Přílohy I., obr. 32). Zjistil, že ho kresba naplňuje více než jeho kazatelské poslání a došel k zásadnímu rozhodnutí. V roce 1880 se rozhodl, že se stane umělcem. Zatím stále jen kreslil, učil se napodobováním jiných děl a studoval učebnice kresby.¹³⁶ Aby se neučil pouze z učebnic, zapsal se na Akademii, kde vznikly jeho další kresby. Na Akademii však nevydržel dlouho.

V podkapitole *Sorrow – život v Haagu* se dozvídáme o jeho návštěvě a výuce u příbuzného, Antona Mauveho, který ho postupně přivedl k malbě. Začínal nejprve akvarelem a později přešel k malbě olejovými barvami. Již v té době chtěl v malbě používat vlastní techniku – nanášení barvy na plátno rovnou z tuby.¹³⁷

V Haagu kreslil podle modelů a dále se rozvíjel v malbě. Poté odešel do Neunenu za rodinou a vytvářel nejkrásnější díla celého holandského období, o čemž pojednává i podkapitola *Období temných barev*.¹³⁸ Obrazy maloval tmavými barvami, které měly pomoci divákovi vcítit se do těžkostí všedního dne.¹³⁹

Po smrti svého otce si Van Gogh uvědomil, že opět musí změnit prostředí – proto odjel do Antverp, kde nastoupil na Akademii. Avšak ani zde nebyl spokojen, a proto odešel do Paříže za svým bratrem Theem. Více informací o tomto období se nachází v podkapitole *Soužití s bratrem v Paříži*. Setkal se zde s díly impresionistů, které se vyznačovaly svou barevností. I do jeho obrazů se postupně dostávalo více barev. Další důvod, proč se jeho obrazy začaly barevně vyvíjet, jsou dva velcí mistři, kteří ho po celou dobu jeho umělecké cesty inspirovali – Delacroix a Monticelli.¹⁴⁰ Delacroixovy myšlenky přejímal z učebnice, ze které studoval kresbu. Později se dozvěděl o komplementárních barvách – svým společným

¹³⁵ Vincent van Gogh *The Letters: Letter 099: (To Theo van Gogh. Isleworth, Saturday, 25 November 1876.)* [online]. [cit. 2021-04-04]. Dostupné z:

<http://vangoghletters.org/vg/letters/let099/letter.html>

¹³⁶ [Srov.] WALTHER, Ingo F. *Vincent van Gogh 1853-1890: vize a skutečnost*. Köln: Taschen, c2002. s.8

¹³⁷ [Srov.] SWEETMAN, David. *Vincent van Gogh: jeho život a dílo*. Přeložil Václav VITÁK. Praha: BB art, 2002. s. 148 a 151

¹³⁸ [Srov.] LAMAČ, Miroslav. *Vincent van Gogh*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1983. Malá galerie. s. 9

¹³⁹ [Srov.] tamtéž. s. 44

¹⁴⁰ [Srov.] tamtéž. s. 12

kontrastem dosahují většího zvýraznění, barva má schopnosti vyjádřit něco sama o sobě a výsledný celek tvoří až ve vzájemných vztazích.

Jeho pařížské období také přispělo k tomu, že se odklonil od holandské vize malovat lidské osudy k vyjadřování obyčejného života lidí.¹⁴¹

I přesto, že měl van Gogh teoretické základy o barvě, neopouštěl od tmavých barev. Jeho díla začínaly postupně přidávat na barevnosti, ale bylo zde zachováno i množství hnědé nebo černé barvy. Kontrast mezi tmavými a světlými barvami dodává van Goghovým obrazům jistou zářivost. Na obrazech využívá techniky nánosu hutných barev, které štětcem tvaruje a nanáší. Techniky nanášení hutné barvy se na okamžik vzdal, a to ve prospěch impresionistické skvrny. Ta vnesla do van Goghových děl možnost okamžité reakce na skutečnost, za pomoci rychlých a krátkých tahů štětce.¹⁴²

Van Gogh v pozdějším pařížském období svá díla maluje čistými barvami, nanáší je na obraz a zářivý výsledek je utvořen až v kompletním díle skrze divákovu oko. Ve van Goghových dílech je impresionistická skvrna zachována v jeho pojetí velmi unikátně, skvrna není jemná, ani malá, naopak je velmi urputná a zvětšená.

Van Gogh pociťoval touhu po rozvoji barevnosti jeho děl. Odjel proto do Arles za sluncem, viz kapitola *Cesta za jižním sluncem*.¹⁴³ V Arles přišel na to, že z časové náročnosti musí ustoupit skicování obrazů uhlím, a pustil se rovnou do malby barvou. Linie, které byly většinou černé, zanechával barevné, aby jeho díla neztratila prostorovost. V jeho dílech se začalo objevovat i využití barevné modelace k rozlišení světla a stínu. I při kresbě opustil od uhlu a začal využívat perokresbu. Při té mohl využívat rychlých tahů pera, které definovaly tvar objektů.¹⁴⁴

V jednom z dopisů pro bratra Thea píše: „Pro mne jsou skutečnými malíři ti, kteří věci nemalují takové, jaké jsou, podrobuje je suché analýze, ale takové, jaké je cítí. Toužím dospět k deformacím, které vyjadřují můj cit.“¹⁴⁵ Z toho je patrné, že Vincent dospěl k tomu, že do děl chce předat kus sebe a své duše. Nemaloval přesné kopie toho, co viděl, ale snažil se v dílech ztvárnit momentální stav jeho pocitů.

¹⁴¹ [Srov.] LAMAČ, Miroslav. *Vincent van Gogh*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1983. Malá galerie. s. 48

¹⁴² [Srov.] tamtéž. s. 55

¹⁴³ [Srov.] tamtéž. s. 56

¹⁴⁴ [Srov.] tamtéž. s. 58

¹⁴⁵ [Srov.] tamtéž. s. 64

V Arles se snažil zachytit barvu slunce. Nejrady chodil malovat do polí v pravé poledne a na svá plátna vrstvil žlutou barvu, která pomáhala rozzářit celé okolí, to je patrné například na obraze *Rovina La Crau u Arles* (viz Přílohy I., obr.33).¹⁴⁶ Do tohoto období také patří obrazy slunečnic, kterými chtěl Vincent vyzdobit Žlutý dům. Ze dvou obrazů slunečnic spolu s obrazem *Ukolébavka* (viz Přílohy I., obr. 34) chtěl vytvořit triptych. O svém záměru napsal v dopise Theovi (viz Přílohy I., obr. 35).¹⁴⁷

„Člověk začíná tím, že pracuje bezvýhradně podle přírody. A všechno se brání tahu štětce; končí svobodnou tvorbou podle své palety, a příroda s tím souhlasí, přizpůsobuje se. Ale oba tyto zákony neexistují bez vzájemné souvislosti.“¹⁴⁸ – napsal Vincent Theovi, aby okomentoval svou tvorbu, kterou pohltilo světlo a příroda jižní Francie. Jeho díla z konce období v Arles využívají veškerý potenciál barvy, světla i vyjádření rukopisu malíře. Po tomto období zalitým spalujícím sluncem, se van Gogh dostal do zlých spárů svého osudu, což je popsáno v podkapitole *Osamělý Vincent*. I malba jeho děl přichází v určitých časových prolukách, nastávajícími mezi špatnými a lepšími duševními stavy umělce. Ve spojitosti se špatným zdravotním i duševním stavem jsou v jeho dílech tlumeny barvy. Technika malby obrazů je spojena převážně s vypjatou psychikou van Gogha. Na obrazech z této doby je značné vlnění se objektů a opět se na obraz vrací technika vrstvení husté barvy. Symboly těchto děl se pojí s pocity, které v sobě van Gogh zažíval, obrazům přisuzoval pohyb dle svého vnitřního boje, který zažívá.¹⁴⁹

Důležitým tématem van Goghovy tvorby jsou autoportréty (viz Přílohy I., obr. 36), kterých vzniklo více než třicet pět. Většina z nich vznikla v době jeho pobytu v Paříži. Neměl mnoho peněz na placení modelů a zároveň nechtěl přestat cvičit malbu lidí, proto volil tuto cestu. Jelikož se nerad fotografoval, může být pouze spekulováno, jak doopravdy vypadal. Z autoportrétů je patrné, že měl zrzavé vlasy a zelené oči, zbytek podoby se však na autoportrétech liší.¹⁵⁰ Několik autoportrétů vzniklo proto, aby je vyměnil s jinými umělci – například s Gauguinem, nebo aby jimi mohl obdarovat blízké, například matku. Na autoportrétech, které maloval

¹⁴⁶ [Srov.] BEAUJÉAN, Dieter. *Vincent van Gogh: život a dílo*. Praha: Slovart, 2006. Malý umělecký průvodce. s. 52

¹⁴⁷ [Srov.] tamtéž. s.55

¹⁴⁸ LAMAČ, Miroslav. *Vincent van Gogh*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1983. Malá galerie. s. 68

¹⁴⁹ [Srov.] LAMAČ, Miroslav. *Vincent van Gogh*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1983. Malá galerie. s. 68-69

¹⁵⁰ [Srov.] Van Gogh Museum: *Van Gogh's Self-Portraits* [online]. [cit. 2021-04-05]. Dostupné z: <https://www.vangoghmuseum.nl/en/art-and-stories/stories/5-things-you-need-to-know-about-van-goghs-self-portraits>

jako dar nebo byly určeny k výměně, se maloval tak, aby příjemce neměl pocit, že je s ním něco v nepořádku. U ostatních se snažil zaznamenat jeho aktuální vnitřní rozpoložení.¹⁵¹

Dle článku Bekkerových s názvem *Color and Emotion – a Psychophysical Analysis of Van Gogh's Work* můžeme usoudit, že ve van Goghových dílech byla jistá spojitost mezi jeho psychickým stavem a používáním barev. S nárůstem intenzity jeho psychického vypětí docházelo k proporčnímu zvyšování barev v jeho dílech. Změny v barevnosti obrazů ve spojitosti s jeho psychickými výkyvy je možné doložit i díky tomu, že malíř v průběhu let vytvářel kopie svých děl, nebo reprodukoval obrazy jiných malířů. Spojitost dokládá například analýza kopií děl Rozsévač od malíře Milleta (viz Přílohy I., obr. 37). Van Gogh udělal tři kopie tohoto díla – z toho první během období v Haagu. I přesto, že v této době byl po nemoci, bez peněz a v neustálém stresu, snaží se dílo neovlivňovat svým vnitřním vypětím, jeho perokresba tedy věrně zachycuje pouze viděné bez příměsí jeho pocitů (viz Přílohy I., obr. 38). Nechtěl totiž, aby jeho malířská kariéra skončila záhy stejně jako ty předešlé. V roce 1888 ztvárňuje stejný obraz, ale v úplně jiné rovině. Rozsévač (viz Přílohy I., obr. 39) je ztvárněn výraznými a komplementárními barvami, které umocňují celkový výraz obrazu. Je to v době, kdy je v Arles a očekává příjezd Gauguina. Vše se zdá být v pořádku, a proto je i obraz pln očekávání vyzařujícího ze žluté a fialové barvy. Třetí kopie Rozsévače (viz Přílohy I., obr. 40) se od dvou předchozích výrazně liší. Je namalován poté, co Gauguin odjel z Arles, a u van Gogha se začaly projevovat záchvaty spojené s psychickými problémy. Poslední z obrazů je velice dramatický – postava rozsévače se nachází v popředí obrazu a za ním zapadá velké slunce ve žlutozelené barvě.¹⁵²

Další informace podkládající teorii, že používání barev van Gogha v jeho dílech odráží jeho psychické stavy, se nacházejí v dopisech, ve kterých Vincent vysvětluje Theovi nebo svým přátelům, proč takové barvy na obrazy používá.¹⁵³

¹⁵¹ [Srov.] BEAUJÉAN, Dieter. *Vincent van Gogh: život a dílo*. [Praha]: Slovart, 2006. Malý umělecký průvodce. s. 78–79

¹⁵² [Srov.] BEKKER, K. G. a A. Y. BEKKER. *Color and Emotion - a Psychophysical Analysis of Van Gogh's Work*. PsyArt [online]. 2009, 1-1 [cit. 2021-04-04].

¹⁵³ Tamtéž.

3 Pozice moderního umění ve výuce výtvarné výchovy na 1. stupni ZŠ

Následující kapitola je věnována možnostem využití moderního umění v hodinách výtvarné výchovy na 1. stupni základního vzdělávání v kontextu Rámcového vzdělávacího programu (dále jen RVP), a zároveň tím připravuje didaktickou platformu pro zprostředkování života a díla Vincenta van Gogha. Přestože je tvorba van Gogha řazena k postimpresionismu, předznamenává svým charakterem již moderní umělecké tendence – proto se následující kapitola bude v rámci RVP zabývat konkrétně moderním uměním. Budou zde definovány klíčové kompetence pro 1. stupeň základního vzdělávání a z nich plynoucí cíle, k jejichž splnění má žák směřovat. Věnuje se také výchovné a vzdělávací složce výtvarné výchovy. Kapitola v neposlední řadě nabízí i přehled námětových zdrojů pro zpracování hodin ve výtvarné výchově a v umění obecně.

3.1 Moderní umění z pohledu RVP

Rámcový vzdělávací program je kurikulární dokument vydávaný Ministerstvem školství České republiky. Vymezuje závazný rámec pro předškolní, školní nebo střední vzdělávání – určuje u jednotlivých předmětů jejich minimální časovou dotaci, obsah a tzv. minimální výstupy. Minimální výstup stanovuje u učiva požadovanou míru, kterou si žák musí osvojit do konce pátého a devátého ročníku základního vzdělávání. Z RVP vznikají školní vzdělávací programy (dále jen ŠVP), které si každá škola vytváří dle svého uvážení.¹⁵⁴ Školy si mohou rozdělit minimální výstupy RVP do jednotlivých ročníků. ŠVP musí být dostupné všem, kteří projeví zájem do něj nahlédnout.¹⁵⁵ Pro pedagogy je ŠVP školy, ve které pracují, závazný. Mělo by z něj být pedagogům jasné, do jakých předmětů, případně okruhů, mají zařadit moderní umění.

RVP pro základní vzdělávání také stanovuje cíle, které by se během základního vzdělávání měly naplnit. Jedná se například o motivování žáků k celoživotnímu vzdělávání, podněcování k tvořivému myšlení, vedení k všestranné a otevřené

¹⁵⁴ [Srov.] MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Rámcový vzdělávací program ZV* [online]. ©2013-2020 [cit. 2021-4-10]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/43792/>

¹⁵⁵ [Srov.] NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁVÁNÍ. *Rámcové vzdělávací programy* [online]. Praha: NÚV, ©2011-2020 [cit. 2021-4-10]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/rvp>

komunikaci a v neposlední řadě pomáhání žákům poznávat a rozvíjet vlastní schopnosti v souladu s reálnými možnostmi.¹⁵⁶

RVP vychází z nové strategie vzdělávání, která klade důraz na **klíčové kompetence**, jež vedou žáky k praktickému využití získaných dovedností a vědomostí v praktickém životě. Klíčových kompetencí je v rámci RVP vymezeno šest. Prolínají se mezi veškeré vzdělávací oblasti.¹⁵⁷

V RVP pro základní vzdělávání jsou vymezeny následující kompetence:

- „kompetence k učení,
- kompetence k řešení problémů,
- kompetence komunikativní,
- kompetence sociální a personální,
- kompetence občanské,
- kompetence pracovní.“¹⁵⁸

Ministerstvo školství RVP nedávno aktualizovalo tak, aby odpovídalo dynamice a potřebám 21. století. Byla doplněna digitální kompetence. Podle upravených ŠVP s přihlédnutím k aktualizovanému RVP školy mohou začít vyučovat od 1. září 2021.¹⁵⁹

I během přípravy projektové řady „Po stopách Vincenta van Gogha“ byl brán zřetel na klíčové kompetence. Žáci se v hodinách dozvěděli o životě malíře informace, které uváděli do širších souvislostí. V rámci kompetence učení také používali obecné termíny pro výtvarnou výchovu. Při samostatné nebo skupinové práci žáci přicházeli s návrhy řešení problémů, se kterými se potýkali – osvojovali si tak kompetenci k řešení problémů. Kompetence komunikativní a kompetence sociální a personální byly obě rozvíjeny v kontextu skupinové práce. Žáci byli vedeni k tomu, aby společně komunikovali a přicházeli s nápady a návrhy, které si případně před spolužáky museli i obhájit. Zároveň naslouchali nápadům druhých a vhodně na ně reagovali. Žáci se také dozvěděli o kulturním životě

¹⁵⁶ [Srov.] MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Rámcový vzdělávací program ZV* [online]. ©2013-2020 [cit. 2021-4-10]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/43792/>

¹⁵⁷ [Srov.] tamtéž.

¹⁵⁸ MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Rámcový vzdělávací program ZV* [online]. ©2013-2020 [cit. 2021-4-10]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/43792/>

¹⁵⁹ [Srov.] tamtéž.

malíře, který pocházel z Nizozemska, ale svůj život trávil kromě své rodné země i v mnoha různých zemích po celém světě: v Anglii, Belgii a Francii. Žáci si díky tomu mohli uvědomit, jakou hodnotu pro ně má jejich vlastní země, kultura a tradice – rozvíjela se u nich tedy i kompetence občanská. V neposlední řadě byla zahrnuta i kompetence pracovní – žáci plnili své povinnosti, přičemž bezpečně využívali vybavení, které jim bylo poskytnuto. Pro práci na výtvarné řadě žáci využívali také znalosti a zkušenosti z jejich dosavadního vzdělání.

RVP pro základní vzdělávání dále vymezuje devět vzdělávacích oblastí, které určují očekávané výstupy pro následné předměty – vymezují vzdělávací obsah, který se žáci mají naučit. Ke každé oblasti se váže charakteristika obsahu vzdělávacích oblastí – z té si pak každá škola tvoří ŠVP předmětů. Dále uvádí cílové zaměření vzdělávací oblasti, které propojuje danou vzdělávací oblast s klíčovými kompetencemi.¹⁶⁰ Výtvarná výchova je zařazena do vzdělávací oblasti Umění a kultura společně s hudební výchovou. Tato vzdělávací oblast byla pro výtvarnou řadu „Po stopách Vincenta van Gogha“ stěžejní. Umožňuje žákům chápat kontinuitu proměn, ale také poznání světa z jiného pohledu, kdy je umění a kultura nezastupitelnou součástí lidské existence. Je důležité si uvědomit, že ve výtvarné výchově nedochází pouze k překreslování obrazů, ale také k tvořivému nonverbálnímu projevu žáků, ač skrze barvy, linie nebo výtvary samotné.¹⁶¹

Aby si žák osvojil klíčové kompetence vzdělávací oblasti Umění a Kultura, byly vymezeny následující **cíle**, k jejichž splnění má žák směřovat:

- „pochopení umění jako specifického způsobu poznání a užívání jazyka umění jako svébytného prostředku komunikace;
- chápání umění a kultury v jejich vzájemné provázanosti jako neoddělitelné součásti lidské existence; k učení se prostřednictvím vlastní tvorby opírající se o subjektivně jedinečné vnímání, cítění, prožívání a představy; k rozvíjení tvůrčího potenciálu, kultivování projevů a potřeb a k utváření hierarchie hodnot;
- spoluvytváření vstřícné a podnětné atmosféry pro tvorbu, pochopení a poznání uměleckých hodnot v širších sociálních a kulturních

¹⁶⁰ [Srov.] MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Rámcový vzdělávací program ZV* [online]. ©2013-2020 [cit. 2021-4-10]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/43792/>.

¹⁶¹ [Srov.] tamtéž.

souvislostech, k tolerantnímu přístupu k různorodým kulturním hodnotám současnosti a minulosti i kulturním projevům a potřebám různorodých skupin, národů a národností;

- uvědomování si sebe samého jako svobodného jedince; k tvořivému přístupu ke světu, k možnosti aktivního překonávání životních stereotypů a k obohacování emocionálního života;
- zaujímání osobní účasti v procesu tvorby a k chápání procesu tvorby jako způsobu nalézání a vyjadřování osobních prožitků i postojů k jevům a vztahům v mnohotvárném světě.¹⁶²

Pro výtvarnou řadu byl nejdůležitější první cíl, tedy aby žáci díky představení životního příběhu a díla Vincenta van Gogha pochopili, že umění slouží jako prostředek komunikace. Vzhledem k tomu, že se koncem 19. století ve světě objevovalo několik malířských směrů a tendencí, bylo pro žáky důležité pochopení i druhého cílového zaměření – provázanost kultury a umění. Třetí cílové zaměření, spoluvytváření vstřícné a podnětné atmosféry pro tvorbu, slouží k tomu, aby žáci rádi tvořili, ať už samostatně nebo ve skupinách, například aby se za svá díla nestyděli nebo neodsuzovali díla druhých. U čtvrtého zaměření je podstatné, aby si žáci uvědomili svou jedinečnost při tvorbě, a tvořili sami za sebe. Poslední bod cílového zaměření byl důležitý z hlediska angažovanosti žáků během celé výtvarné řady. Kdyby se jí žáci neúčastnili celé, nedosáhli by předpokládaných výsledků.

Učivo je v rámci výtvarné výchovy rozděleno do tří podoblastí, a to:

- rozvíjení smyslové citlivosti;
- uplatnění subjektivity;
- ověřování komunikačních účinků.¹⁶³

Veškerá náplň podoblastí výtvarné výchovy je rozepsána do **očekávaných výstupů**. Pro výtvarnou řadu „Po stopách Vincenta van Gogha“ z nich byly vybrány a určeny následující výstupy:

¹⁶² MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. Rámcový vzdělávací program ZV [online]. ©2013-2020 [cit. 2021-4-10]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/43792/>

¹⁶³ [Srov.] tamtéž.

- „při vlastních tvůrčích činnostech pojmenovává prvky vizuálně obrazného vyjádření; porovnává je na základě vztahů (světlostní poměry, barevné kontrasty, proporční vztahy a jiné);
- při tvorbě vizuálně obrazných vyjádření se vědomě zaměřuje na projevení vlastních životních zkušeností i na tvorbu vyjádření, která mají komunikační účinky pro jeho nejbližší sociální vztahy;
- nalézá vhodné prostředky pro vizuálně obrazná vyjádření vzniklá na základě vztahu zrakového vnímání k vnímání dalšími smysly; uplatňuje je v plošné, objemové i prostorové tvorbě;
- osobitost svého vnímání uplatňuje v přístupu k realitě, k tvorbě a interpretaci vizuálně obrazného vyjádření; pro vyjádření nových i neobvyklých pocitů a prožitků svobodně volí a kombinuje prostředky (včetně prostředků a postupů současného výtvarného umění);
- porovnává různé interpretace vizuálně obrazného vyjádření a přistupuje k nim jako ke zdroji inspirace;
- nalézá a do komunikace v sociálních vztazích zapojuje obsah vizuálně obrazných vyjádření, která samostatně vytvořil, vybral či upravil.“¹⁶⁴

Konkrétně museli žáci v rámci lekcí rozpoznávat linie a barvy a dále také vytvářet kompletní výtvary. Během výuky charakterizovali své životní situace, a to buď kresbou, malbou nebo při psaní dopisu. Některá témata pro ně byla zcela neznámá. K tomu, aby v rámci neznámých témat splnily očekávané výstupy, jim napomáhaly jejich životní zkušenosti, které ovlivňovaly výsledná díla. Díky představení životních událostí van Gogha se žáci mohli pokusit vcítit do pocitů, které malíř prožíval. Docházelo u nich mnohdy k novým pocitům, které se poté pokoušeli znázornit ve svých obrázcích. Zdroje, z nichž se mohli žáci během hodiny inspirovat a čerpat, byly obrazy van Gogha, které v některých případech doplnil i textový podklad. V neposlední řadě také komentovali a hodnotili své výtvary i díla spolužáků. Docházelo tedy i ke slovní interpretaci jejich pocitů obsažených v tvorbě.

¹⁶⁴ MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. Rámcový vzdělávací program ZV [online]. ©2013-2020 [cit. 2021-4-10]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/43792/>

3.2 Výchovně-vzdělávací cíle

Ve výtvarné výchově se propojuje vzdělávací a výchovná složka. Ve výchovné složce je důležité se u žáka zaměřit jak na rozvoj osobnostní, tak i na duchovní. V rámci výtvarné výchovy se žákům dostává možnost poznat okolní svět, čímž se rozvíjí i jejich individuální postoj nejen k umění samotnému, ale také ke kulturám a okolnímu světu.¹⁶⁵

Roeselová definuje rozdíl mezi vzdělávací složkou a výchovnou rolí výtvarné výchovy. Vzdělávací složky podle ní pokrývají odborné znalosti a dovednosti, které žák potřebuje k tomu, aby mohl samostatně tvořit, a zároveň porozumět výtvarnému vyjadřování druhých. Oproti tomu výchovná role je zastoupena v sebehodnocení a sebevyjádření daného žáka.¹⁶⁶

„Výtvarně vzdělávací složka výtvarné výchovy dává dítěti do rukou základní vyjadřovací prostředky. Učí ho zacházet s prvky výtvarného jazyka, jako jsou linie, barvy a tvary, a poznávat jejich vlastnosti v ploše i v prostoru. Přivádí ho i k pochopení vzájemných vztahů jednotlivých prvků a pomáhá mu ocenit jejich výrazové a estetické účinky. Současně ho seznamuje se základními výtvarnými postupy, materiály a nástroji a s jejich vyjadřovacími možnostmi.“¹⁶⁷ Dále také rozvíjí výtvarné myšlení a s ním spojenou fantazii a empatii žáků, ať už jde o jejich či spolužákovu dílo.¹⁶⁸

Výchovná role výtvarné výchovy se zakládá na sebeuvědomění žáka, ať už ve vztahu k danému námětu, nebo jeho vlastním emocím, které u něj probouzejí fantazii a tvořivost. Důležitou složkou výchovné role výtvarné výchovy je také kvalita prožitku, který pedagog žákovi ve svých hodinách zprostředkovává. V případě, že je prožitek nízký, žák upadá do pasivity a nemá zájem se na tvorbě podílet.¹⁶⁹

3.3 Druhy výtvarných činností

¹⁶⁵ [Srov.] ROESELVÁ, Věra. *Námět ve výtvarné výchově*. Vyd. 1. Praha: Sarah, 1997. s. 12

¹⁶⁶ [Srov.] ROESELVÁ, Věra. *Didaktika výtvarné výchovy*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2003. s. 3-4

¹⁶⁷ ROESELVÁ, Věra. *Námět ve výtvarné výchově*. Vyd. 1. Praha: Sarah, 1997. s. 12

¹⁶⁸ [Srov.] ROESELVÁ, Věra. *Didaktika výtvarné výchovy*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2003. s. 4

¹⁶⁹ [Srov.] tamtéž. s. 5

V rámci výtvarných činností se rozlišují dva druhy činností – receptivní a produktivní. Za **receptivní činnosti** jsou považovány veškeré besedy s umělci, povídání o umění, obrazech a jejich částech v rámci hodin výtvarné výchovy. Rozpravy o umění by měly být vedeny jako dialog pedagoga a žáků. Nemělo by se jednat o jednostranné přednášky ze strany vyučujícího. Do receptivních činností dále spadá galerijní pedagogika, animace výtvarného díla anebo exkurze. Animace výtvarného díla může být součástí programu v galerii, může však probíhat také během hodiny výtvarné výchovy. Jedná se o přímý kontakt žáka či pedagoga s dílem. V potaz je brána jak jeho stránka obsahová, tak i jeho forma a výtvarná interpretace.¹⁷⁰

Produktivní činnosti se dle Hosmana dále rozdělují do tří celků dle využití výtvarných aktivit:

- „Plošná tvorba – kresba, grafika, malba, koláž, fotografie, počítačová grafika a písmo;
- trojrozměrná tvorba – modelování, tvorba objektů, materiálová a prostorová tvorba;
- intermediální akce – animace výtvarného díla, land art, instalace, performance.“¹⁷¹

Důležitou součástí těchto tří celků jsou formy provedení:

- Experimentace – nahlíží na nové neznámé techniky nebo materiály a zkoumá jejich možnosti.¹⁷²
- Studium skutečnosti – zaznamenává realitu, nejčastěji se využívají kresba nebo malba podle modelu.¹⁷³
- Imaginace – také obrazotvornost, jde o výtvarné vyjádření představ. Pomocí imaginace jsou ztvárňovány fantazijní představy. Dříve byla nazývána jako ilustrační kreslení.¹⁷⁴

¹⁷⁰ [Srov.] HOSMAN, Zdeněk. *Didaktický skicář: výtvarné činnosti ve výtvarné výchově*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2007. s 80-81

¹⁷¹ HOSMAN, Zdeněk. *Didaktický skicář: výtvarné činnosti ve výtvarné výchově*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2007. s 17

¹⁷² [Srov.] HOSMAN, Zdeněk. *Didaktický skicář: výtvarné činnosti ve výtvarné výchově*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2007. s. 19

¹⁷³ [Srov.] tamtéž s. 22

¹⁷⁴ [Srov.] HOSMAN, Zdeněk. *Didaktický skicář: výtvarné činnosti ve výtvarné výchově*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2007. s. 37-38

Moderní umění v jádru utvářelo samotný diskurz výtvarné výchovy, jak jí známe teď – z toho vyplývá, že představování moderního umění v hodinách výtvarné výchovy může probíhat prostřednictvím všech receptivních i produktivních činností, které jsou výše specifikovány.

3.4 Námětové zdroje a příručky

Kompetence a očekávané výstupy, které RVP určuje pro výuku výtvarné výchovy, nejsou jediným hlediskem, ke kterému je při sestavování hodin výtvarné hodiny přihlíženo. Musí být promyšlen i námět hodiny, ve které bude daná tematika, v našem případě moderní umění, představena, a jak hodinu celkově uchopit.

K inspiraci je pro pedagogy vhodná knižní publikace s názvem *Náměty ve výtvarné výchově* od autorky Věry Roeselové. Kniha představuje velké množství námětů včetně těch zaměřených na umění. Roeselová v knize definuje výchovné cíle, které by v rámci hodin výtvarné výchovy měly být u žáků naplněny. Jedná se například o seznámení s různými podobami umění, přiměření žáků k citovému vnímání umění a jejich pochopení moderního umění jako komunikačního prostředku dnešní společnosti.¹⁷⁵ Dále v této knize Roeselová představuje dvanáct námětů k modernímu umění. Nastihuje zde nutné přípravy pedagoga k dané hodině a jeho činnostem během ní. U některých námětů uvádí také seznam pomůcek a formát papíru, na který mají žáci tvořit. U dalších si může pedagog sám zvolit, jak daný výtvarný úkol žáci mají uchopit a dílo ztvárnit.¹⁷⁶

Dle Roeselové je potřeba, aby téma hodiny a s ním spojený námět byl vybrán pečlivě. Pedagog musí hodinu strukturovat tak, aby probírání dané tematiky směřovalo k naplnění výchovných cílů. Je proto nutné hodinu obohatit o přidanou hodnotu, kterou si žáci mají z hodiny odnést – například citový prožitek, etický dosah nebo sebepoznání. Pedagog si dále musí rozmyslet výtvarnou techniku, kterou v hodině použije. Neméně důležitá je také úvodní i průběžná motivace žáků.¹⁷⁷

K inspiraci ke zpracování moderního, převážně abstraktního, umění ve výtvarné výchově je vhodná také kniha *Nápadník do hodin výtvarné výchovy* od Petry Jašurkové. U každé ze zpracovaných hodin uvádí jméno autora, kterému se daná

¹⁷⁵ [Srov.] ROESELOVÁ, Věra. *Námět ve výtvarné výchově*. Vyd. 1. Praha: Sarah, 1997. s. 143

¹⁷⁶ [Srov.] tamtéž. s. 151

¹⁷⁷ [Srov.] ROESELOVÁ, Věra. *Didaktika výtvarné výchovy*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2003. s. 17

hodina bude věnovat, jeho dílo a využití. Dále určuje, pro jaký stupeň základní školy je hodina určena, cíl hodiny, návaznost na RVP, inspiraci z výtvarného umění, věk žáků, materiální prostředky a metodiku pro učitele, motivaci a pracovní postup daného úkolu a konečně také zhodnocení. Přípravu hodin dotváří autorka obrazovým materiálem – inspirativními obrazy daného malíře nebo samotnými výtvary žáků, se kterými hodinu vyzkoušela v praxi.¹⁷⁸ Po jistých úpravách by se hodiny určené pro druhý stupeň daly použít pro první a obráceně. Hodiny výtvarné výchovy mohou být koncipovány se zaměřením na umění jako celek, nebo jen na jeho jednotlivé části – obrazy, sochy nebo nové techniky například performanci.

Dalším zdrojem námětů pro pedagogy je projekt na webových stránkách s názvem *Proč umění?* (procumeni.cz). Projekt vznikl se záměrem „zpřístupnit současné umění s důležitými průhledy do minulosti především studentům a pedagogům a stát se tak šikovným pomocníkem při zkvalitňování výuky výtvarné výchovy na středních a základních školách.“¹⁷⁹

Na stránce procumeni.cz můžeme najít kromě pracovních listů (viz Přílohy I., obr. 41) i různá videa, která také mohou být do hodin výtvarné výchovy zapojena.¹⁸⁰

Další zdroj, internetové stránky *Bez názvu. Nedatováno.* (nedatovano.cz), nabízejí pedagogům i žákům velké množství pracovních listů, které mohou být využity v hodinách výtvarné výchovy, doma nebo i v online prostředí. Pracovní listy a další výukové materiály se nesoustřeďují pouze na malbu nebo kresbu, ale i na fotografii. Snaží se žákům také rozšiřovat vědomosti týkající se umění, představuje jim zábavnou formou například teorii barev (viz Přílohy I., Obr. 42). Výtvarné úlohy zpracované v projektu *Bez názvu. Nedatováno.* jsou plně v souladu s RVP pro základní vzdělávání. I tento internetový zdroj nabízí edukační videa, která provázejí návštěvníky webu různými tématy z oblasti umění.¹⁸¹

Pro využití díla Vincenta van Gogha v hodinách výtvarné výchovy je možné se inspirovat i na webových stránkách muzea Van Gogha (vangoghmuseum.nl). Nachází se zde odkaz, na již vypracované hodiny pro žáky nejen prvního stupně

¹⁷⁸ [Srov.] JAŠURKOVÁ, Petra. *Nápadník do hodin výtvarné výchovy: nápadník pro ty, kdo skrze vlastní tvorbu chtějí pochopit, co nám sděluje tak zvané "abstraktní umění"*. Brno: Edika, 2015. s. 9-13

¹⁷⁹ [Srov.] *Proč umění?: Umění* [online]. [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: <https://procumeni.cz/umeni>

¹⁸⁰ [Srov.] *tamtéž*.

¹⁸¹ [Srov.] *Bez názvu. Nedatováno.* [online]. [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: <https://www.nedatovano.cz/>

(viz Přílohy I., obr. 43 a 44). Webové stránky i zpracované hodiny jsou dostupné pouze v angličtině, avšak je možno je využít v rámci mezipředmětového propojení cizího jazyka a výtvarné výchovy. Musí tomu však odpovídat i příprava pedagoga.¹⁸²

¹⁸² [Srov.] Van Gogh Muzeum: *School Groups* [online]. [cit. 2021-04-17]. Dostupné z: <https://www.vangoghmuseum.nl/en/visit/school-groups>

4 Výtvarně-projektové vyučování

Následující kapitola stručně definuje historii výtvarně-projektového vyučování, dále podrobněji představuje pojem samotný a jeho dělení. Nakonec se také zabývá jeho současným využitím ve školách.

Projektové vyučování se začalo vyvíjet ve 20. a 30. letech 20. století v souvislosti s reformní pedagogikou. Za zrodem projektové metody a jejím vyučováním stojí William Kilpatrick a John Dewey. Reformní tendence v pedagogice byly přerušeny druhou světovou válkou. Po válce byl v české pedagogice původní pojem „projekt“ nahrazen pojmenováním „program“.¹⁸³ V poslední době se však pedagogové k původnímu pojmu a projektové výuce opět vrací, a to nejen v rámci výtvarné výchovy.

Dle Roeselové výtvarně projektová výuka vychází z promyšlené skladby navazujících úloh.¹⁸⁴ Autorka metodu výtvarně projektové výuky dělí na výtvarné řady a výtvarné projekty. **Výtvarná řada** je kratší časový úsek a srozumitelnější útvary, které rozvíjí zvolený výtvarný námět. Pomáhají především k rozvoji prožitků a emocí u žáků. Díky řadám je možné spojit úseky látky v celek a díky přehlednosti tak usnadnit žákům porozumění vyučované látce. Kontinuita výtvarné řady žákům napomáhá, aby i přes nízkou časovou dotaci ve výtvarné výchově neztráceli o dané téma zájem.¹⁸⁵

V rámci stavby výtvarných řad jsou dále rozlišovány:

- „Výtvarný cyklus – práce na sebe navazující a negradující.
- Metodická řada – logicky navazuje jednotlivými kroky, které vyplývají jeden z druhého, až po vyvrcholení práce.
- Tematická řada – zkoumá námět v omezeném počtu kroků.
- Srovnávací řada – sledují zvolený výtvarně výchovný problém a vytvářejí tak základ pedagogického výzkumu“¹⁸⁶

¹⁸³[Srov.] HAZUKOVÁ, Helena. *Nová pojetí výtvarné výchovy, plán a výtvarné projekty*. Metodický portál RVP. [online]. 2006. [cit. 2021-04-12]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/k/p/629/NOVAPOJETI-VYTVARNE-VYCHOVYPLAN-A-VYTVARNE-PROJEKTY.html/>

¹⁸⁴ [Srov.] ROESELVÁ, Věra. *Řady a projekty ve výtvarné výchově*. Vyd. 1. Praha: Sarah, 1995. s. 31

¹⁸⁵ [Srov.] tamtéž. s. 31

¹⁸⁶ ROESELVÁ, Věra. *Didaktika výtvarné výchovy*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2003. s. 24-25

Výtvarný projekt se oproti výtvarným řadám zaměřuje na jedno téma z více pohledů. Jedná se o útvary se složitou klenbou úloh a často závažným myšlenkovým obsahem. Výtvarný projekt rozvíjí výtvarnou řadu do širších hledisek. Projekty rozpracovávají jedno vybrané téma, obsahově se rozvíjí a také využívají co nejvíce rozličných výtvarných postupů.¹⁸⁷

Jelikož podstata výtvarných projektů je velmi rozmanitá a jejich zpracování závisí zejména na přístupu pedagoga, nejsou zpracovávány stejně. Důležitým aspektem výtvarných projektů je rozvíjení myšlenek, což je podpořeno různými výtvarnými prostředky, které toto téma doplňují. Ve výtvarně projektovém vyučování je kladen důraz také na prožitek, který je převeden do jazyka výtvarného umění.¹⁸⁸

Helena Grecmanová a Eva Urbanová vymezují následující strukturu projektového vyučování:

- „Hlavní cíl – identifikace žáků s učebními cíli prostřednictvím orientace vyučování na jejich potřeby a život.
- Způsob postupu – plánování realizace cílů (např. materiální produkty, situace, řešení problémů), které odpovídají individuálním nebo všeobecným potřebám.
- Metodické komponenty.
- Efekty, o které se usiluje:
 - obsahově-kognitivní;
 - funkčně-kognitivní;
 - sebekompetence;
 - sociální kompetence;
 - zlepšení školního klimatu.“¹⁸⁹

Vzhledem k vymezení struktury výše je zřejmé, že v projektové výuce jde především o žáka a jeho potřeby. Respektování osobnosti žáka vede ke zvýšení jeho sebevědomí, zvědavosti a prohlubování znalostí v oblastech jeho zájmů

¹⁸⁷ [Srov.] ROESELLOVÁ, Věra. *Didaktika výtvarné výchovy*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2003. s. 27

¹⁸⁸ [Srov.] ROESELLOVÁ, Věra. *Řady a projekty ve výtvarné výchově*. Vyd. 1. Praha: Sarah, 1995. s. 33

¹⁸⁹ GRECMANOVÁ, Helena a Eva URBANOVSKÁ. *Pedagogika: Projektové vyučování a jeho význam v současné škole* [online]. 1997, 1997 (1), 9 s. [cit. 2021-04-12]. Dostupné z: http://pages.pdf.cuni.cz/pedagogika/?attachment_id=2725&edmc=2725. s. 39-40.

i mimo ně. V případě projektového vyučování je nutné žáky zapojit i do procesu hodnocení, kde hodnotí svoji vlastní práci. Žáci se zapojují nejen do hodnocení, ale do celkového pojetí projektu. Jejich angažovanost začíná výběrem tématu a prostupuje celou realizací až k samotnému hodnocení. Proto je nutné, aby pedagog byl připraven na možné změny a flexibilitu celého projektu. Žák se v rámci projektového vyučování nerozvíjí jen v daném předmětu, ale je patrný i rozvoj po sociální nebo motorické stránce. Neméně důležitou roli v projektovém vyučování hraje kontakt s vnějším světem – žáci mají možnost propojit danou tematiku s reálným světem, který je kolem nich, a to například v rámci výstavy.¹⁹⁰

Roeselová tvrdí, že: „stavbu výtvarného projektu je obtížné přesněji vymezit, protože je závislá na volbě tématu a způsobu uvažování učitele.“¹⁹¹ Dále však uvádí, že začátkem pro výtvarný projekt je u mnoha pedagogů vybraná skutečnost či výtvarný problém, u kterých se snaží využít výtvarné techniky kresby, malby nebo fotografie.

Tak jako každá metoda výuky i projektové vyučování směřuje k rozvoji žáků. Projektové vyučování je založeno zejména na prožitku, díky kterému mají žáci možnost si natrvalo zafixovat vědomosti a dovednosti, které získají. Dále se učí samostatně se rozhodovat a spoluvytvářet projekt, musí o svých nápadech umět argumentovat a plně zapojovat svoji kreativitu. Vzhledem k tomu, že projektové vyučování probíhá i ve skupinách, je jeho dalším přínosem zdokonalení žáka ve skupinové práci – žák si uvědomuje a vytváří svoji pozici v dané skupině, a učí se komunikaci a spolupráci s druhými.¹⁹²

Dle Hazukové se výtvarný projekt třídí z několika hledisek do pěti kategorií:

- „Podle účelu:
 - se snahou vtělit myšlenku do vnější formy, zkonstruovat určitou skutečnost;
 - cílící k estetické zkušenosti;
 - usilující rozřešit problém;

¹⁹⁰ [Srov.] GRECMANOVÁ, Helena a Eva URBANOVSKÁ. *Pedagogika: Projektové vyučování a jeho význam v současné škole* [online]. 1997, 1997 (1), 9 s. [cit. 2021-04-12]. Dostupné z: http://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?attachment_id=2725&edmc=2725. s. 39-40.

¹⁹¹ ROESELOVÁ, Věra. *Řady a projekty ve výtvarné výchově*. Vyd. 1. Praha: Sarah, 1995. s. 33

¹⁹² [Srov.] GRECMANOVÁ, Helena a Eva URBANOVSKÁ. *Pedagogika: Projektové vyučování a jeho význam v současné škole* [online]. 1997, 1997 (1), 9 s. [cit. 2021-04-12]. Dostupné z: http://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?attachment_id=2725&edmc=2725. s. 40

- vedoucí k získání dovednosti.
- Podle navrhovatele – spontánní, uměle připravené a mezityp.
- Podle místa konání – školní, domácí, oba typy na sebe vzájemně navazují.
- Podle času – krátké a dlouhé (malé a velké).
- Podle počtu řešitelů – individuální či kolektivní (skupinové, třídní, celoškolní).¹⁹³

Před začátkem výtvarně projektového vyučování je nezbytné zvážit veškeré možné náležitosti. V této metodě výuky je také nutné provázat celý projekt myšlenkou nebo otázkou, která provede žáky celým tématem.

¹⁹³ HAZUKOVÁ, Helena. *Nová pojetí výtvarné výchovy, plán a výtvarné projekty. Metodický portál RVP.* [online]. 2006. [cit. 2021-04-12]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/k/p/629/NOVAPOJETI-VYTVARNE-VYCHOVYPLAN-A-VYTVARNE-PROJEKTY.html/>

II. Projektová část

5 Výtvarná řada „Ve stopách Vincenta van Gogha“

Ve druhé části diplomové práce bude přestavena autorská výtvarná řada s názvem „Ve stopách Vincenta van Gogha“, rozvíjející látku teoretické části v rovině praktické. Cílem této části bude ověřit jednak nosnost vlastního tématu a dále také možnosti jeho tvůrčí aplikace do výuky výtvarné výchovy na prvním stupni ZŠ. Předložená výtvarná řada tak bude do jisté míry výběrovou syntézou dříve rozvedených informací ze života Vincenta van Gogha. Očekáváme, že žáky přivede nejen k novým vědomostem týkajících se života a tvorby tohoto slavného malíře, ale zafunguje také z hlediska rozvoje tvůrčích kompetencí žáků a navodí motivaci k novým objevům na poli expresivního malířského projevu.

Celá kapitola projektové části práce bude zároveň členěna tak, aby poskytovala přehlednou orientační mapu pro další výtvarné pedagogy, kteří se rozhodnou, třeba i dílčím způsobem, tematiku vyzkoušet ve vlastní pedagogické praxi, popřípadě by chtěli dané téma dále rozvíjet.

V úvodní části tak bude popsána samotná příprava a organizace výtvarné řady, tedy informace, které poskytnou základní vhled do organizační náročnosti celku. V další části bude podrobněji pojednáno o námětové struktuře výtvarné řady, bude představena ústřední „vyprávěcí“ linie a logika sledu jednotlivých lekcí. V hlavní sekci této kapitoly pak budou rozvedeny jednotlivé lekce při uvedení popisu průběhu jejich dílčích částí, včetně samostatných reflexí. Každá z charakterizovaných lekcí bude zároveň propojena s vlastním přípravným formulářem, který obsahuje všechny důležité metodické a výtvarně-technologické informace pro její další využití ve výuce.

Závěr kapitoly pak bude věnován zevrubné reflexi realizace výtvarné řady jako celku. Zde bude z pozice pedagoga, ale i za pomoci dílčích postřehů participujících žáků, zhodnocen přínos celé výtvarné řady ve vztahu k výše formulovaným cílům.

5.1 Příprava a organizace výtvarné řady

Příprava této výtvarné řady probíhala nejprve teoreticky. Stěžejní částí byl výběr díla Vincenta van Gogha a patřičné začlenění optimálního množství výtvarných technik, aby došlo k rozvoji výtvarných schopností žáků.

Po přípravě teoretické a materiální, přišlo na řadu uplatnění této řady ve výuce. Tato výtvarná řada je připravována pro první stupeň základního vzdělávání

a pro její využití byl vybrán čtvrtý ročník na FZŠ Barrandov v Praze, kde autorka působí jako pedagog a se žáky čtvrtého ročníku.

V této třídě jsme neměli možnost využití interaktivní tabule, a proto jsme docházeli do jiné třídy, abychom si mohli promítat díla Vincenta van Gogha. Žáci se tedy na každou hodinu výtvarné výchovy museli stěhovat, což občas způsobovalo komplikace. Někteří žáci se v průběhu práce vraceli do své třídy pro zapomenuté pomůcky.

Většina výtvarných pomůcek byla žákům zajištěna, ačkoli žáci sami měli za úkol si některé pomůcky opatřit sami, popřípadě využít obsah svého výtvarného kufříku. K této výtvarné řadě jsme potřebovali nad rámec běžných pomůcek balící papír, černé nebo tmavomodré čtvrtky formátu A3, uhel nebo rudku a malířskou pásku. Ta sloužila žákům k fixaci čtvrtky k lavici.

Ve třídě bylo 24 žáků, ale ne vždy byli všichni přítomni.

5.2 Námětová struktura výtvarné řady

Celá tato výtvarná řada je závislá na postupném gradování a odkrývání životního příběhu Vincenta van Gogha skrze dopisy, které chodí žákům pravidelně do hodin. Následuje jejich výklad, utřídění informací a ukázka obrazů a na ně navazující výtvarné činnosti.

Tento koncept výtvarné řady byl vybrán zcela záměrně, a to vzhledem ke specifické formě komunikace Vincenta van Gogha s jeho okolím. Tímto způsobem tak paralelně dochází k průběžné identifikaci žáků s van Goghovou osobností, respektive se způsoby jeho vnímání mezilidských vztahů. Další inspirací bylo to, že pro žáky tohoto věku je velice přitažlivá forma kontinuální narace určité tematiky. Žáci tak mají stále zájem o další hodinu a nové téma, které je jim zprostředkováno. Po částech je jim odkrýván celek, který chtějí poznat. Zajímá je, jak vývoj, tak i konec celého příběhu.

S každým novým dopisem byli žáci vtahováni do děje, protože se dozvídali nové informace, části ze života. Dopisy byly rozděleny podle tvorby Vincenta van Gogha, která se určitým způsobem vyvíjela. Daná témata neboli dopisy, které sledují tuto linii vývoje od kresby, přes japonské malby až k nejznámějším impresionistickým dílům van Gogha. Celá třída se zapojovala do čtení dopisů a tím pádem i přispívali k pojetí celého projektu.

První a zároveň úvodní dopis přišel ke konci hodiny týden před začátkem celé řady. Bylo to seznámení žáků s Vincentem. Tento dopis byl velice důležitý, protože pokud by na třídu nezapůsobil, nemusela by celá řada mít úspěch. Další dopisy byly rozděleny dle tematických celků a úseků malířova života, tak aby na sebe vzájemně navazovaly a nevynechala se žádná důležitá část. Začátek celé naší výtvarné řady je u kresby. Kresba rudkou je pro žáky novou technikou, kterou si mohou vyzkoušet. Další tři lekce jsou zaměřeny na malbu, avšak každá jiným směrem. Žáci zjistí, co to znamená pracovat s omezenou paletou, malovat podle skutečné předlohy, ale také vymyslí vlastní triptych podle japonské tematiky.

Aby byli žáci udržováni v příběhu, během jedné vyučovací hodiny nedostali žádný dopis. Na místo toho dostali prostor dopis pro van Gogha napsat. Mohli se zeptat na nějaké otázky ohledně malířova života. Každý žák dostal papír, tuš, špejli a předlohu van Goghova písma.

V další hodině jsme opět navázali dalším dopisem. Poslední dva tematické celky byly založeny na skupinové práci. První z celků byl zaměřen na napodobení a zvětšení originálních prvků van Goghova díla z barevných papírů. Druhým celkem byl samostatný projekt, který trval šest dvouhodinových jednotek. Skupiny tvořily pokoj van Gogha z jeho slavného obrazu, který poté přivedly do pohybu v rámci nafocení fotografií k fázové animaci. I toto je důvod, proč tento úsek zabral tolik času.

5.3 Realizace výtvarné řady

V následující kapitole budou uvedeny v předchozím textu již zmíněné lekce, a to v chronologickém pořadí tak, jak byly odučeny. Nedílnou součástí popisu každé odučené části výtvarné řady je také přípravný formulář, který může sloužit jako funkční podklad pro realizaci jednotlivých lekcí (částí výtvarné řady). Tyto formuláře obsahují zároveň organizační informace a seznamy materiálů, které je potřeba si pro danou výtvarnou činnost obstarat.

Popisy jednotlivých lekcí jsou v jádru akčním výzkumem, shromažďujícím klíčové informace o funkčnosti výtvarné řady a příprav na ni. Výsledné zhodnocení bude zmíněno na závěr projektové části této práce.

5.3.1 Lekce první: „Místo mého srdce“

Již před úvodní hodinou přišel první dopis, který uvedl žáky do děje. Jelikož i slavný malíř, jakým je v dnešní době Vincent van Gogh, nějak začínal, vydali jsme se i my po stopách jeho postupné práce a studia kresby i malby. V této první lekci jsme kreslili rudkou oblíbené místo žáků. Žáci si fotografie tohoto místa přinesli na vyučování.

Na tuto naši první hodinu putování jsme se přesunuli do třídy, kde byla k dispozici interaktivní tabule. Hodina začala připomenutím dopisu od malíře. Po připomenutí jména malíře, jsme si přečetli dopis nový. Ten jsme následně doplnili promítanou prezentací. Najdeme v ní mapu Nizozemí, fotografii Vincenta van Gogha a ukázkou jeho rané tvorby – kresby tužkou, uhlem nebo tuší.

Se žáky jsme mluvili o tom, co za materiál budeme používat, a jak budeme postupovat. Prvním krokem bylo připravení pracovních míst. Všichni dostali balicí papír a malířskou pásku, aby si mohli papír řádně připevnit k lavici. Krabice s rudkou byla pro žáky připravena na stolku, odkud si každý žák mohl vybrat právě tu, která mu bude nejvíce vyhovovat.

Další krok byl na žácích. Pracovali s již zmíněnou fotografií oblíbeného místa. Kdo ji neměl, využil fotografii spolužáka. Všichni si fotografie důkladně prohlédli, aby se sžili s jejich detaily. Poté už rozvrhli papír a začala samostatná kresba.

Popis průběhu činnosti: žáci připravili svá pracovní místa, vybrali rudku dle svých preferencí a začali s kresbou. Někteří žáci měli problém s uchopením rozvržení papíru s fotografií, jelikož se jim neshodoval formát. Na vzniklý problém jsme reagovali porovnáním velikostí fotografie a papíru. Objevovali jsme způsob, jak objekty na fotografii zvětšit do formátu papíru. Samotná kresba žáky oslovila a všichni stihli svoji práci dokončit v časovém úseku, který na to byl vymezen. Pro výsledek práce měl význam i způsob odlepení kresby z lavice, jelikož neopatrnou manipulací by mohlo dojít k jejímu zničení.

Na konci proběhlo skupinové hodnocení, v rámci, kterého se žáci nejprve vyjádřili ke svým kresbám a poté měli prostor vyslovit se i ke kresbám spolužáků.

Vlastní reflexe lekce: dopis žáky nadchl a pomohl navodit příjemné prostředí a plynulost práce. Velkou roli v tom hrála i úvodní prezentace, která žákům dobarvila dopis o obrazový materiál. Pro některé žáky byla tato hodina opravdu

přínosná nejen z důvodu, že se dozvěděli něco o novém malíři, ale také z důvodu, že si vyzkoušeli zcela nové médium, se kterým ještě nikdy nepracovali.

Pro mě bylo velice důležité uvědomění si nutnosti připomínat žákům, co si mají na hodiny přinést za pomůcky. Obrázky oblíbeného místa nebyly zcela autentické, jelikož někteří žáci pracovali s fotografií spolužáka, a tudíž neztvárnili své vlastní oblíbené místo.

Příprava na první lekci je součástí prvního formuláře (viz Přílohy III., s. 117-123)

5.3.2 Lekce druhá: „Prosté zátiší“

Úvod hodiny byl věnován přípravě pracovních míst, tak aby bylo umožněno sezení po čtveřicích a na střed spojených lavic umístit zátiší.

I na tuto hodinu, stejně jako na ostatní, přišel dopis od Vincenta van Gogha, který nám vyprávěl pokračování příběhu jeho života. Tentokrát jsme se dozvěděli o jeho nešťastné lásce a studiu malby objektů v jeho okolí i o teorii barev, které absolvoval. Proto si v této lekci žáci vyzkoušeli malovat s omezenou paletou barev (bílá, hnědá a černá), které měli míchat a namalovat tak zátiší. Celá tato lekce byla inspirovaná obrazem Jedlíci brambor (viz Přílohy II., obr. 6), přičemž byla upravena věku a dovednostem žáků prvního stupně základního vzdělávání.

Každá skupina měla uprostřed lavice vytvořeno zátiší z hrnku a čtyř brambor. Žáci měli zátiší dostatečně blízko, aby viděli veškeré detaily, a zároveň každý maloval zátiší z jiného úhlu.

Popis průběhu činnosti: po přípravě pracovních míst, zátiší a výtvarných pomůcek začala samostatná práce žáků. Důležité bylo rozvržení plochy a uchopení trojrozměrnosti. Někteří žáci měli problém s prostorovou představivostí a přenesením 3D objektu na plochu papíru. Z jejich úhlu pohledu viděli hrnek, tři brambory a jen malý kousek čtvrté. Jen částečně viditelná brambora a malá zkušenost s přenosem 3D objektů na plochu jim působila problém s jejich zachycením. Následovala názorná ukázka, jak bramboru zachytit na plochu. Poté již práce plynula bez větších obtíží. Bylo vidět, že se žáci s mícháním barev a samotnou prací rychle sžili.

Na konci hodiny probíhalo hodnocení v rámci vytvořených skupin. Každý žák sdílel, co pro něj bylo těžké, co naopak lehké, a jak ho práce bavila. Obrázky jsme

si položili na koberec, a tak vznikla malá improvizovaná galerie, kde si i ostatní mohli prohlédnout výtvořky svých spolužáků.

Vlastní reflexe lekce: žáci se těšili na další dopis a nové informace o malíři, což je motivovalo k aktivitě. Sami se domluvili, kdo bude číst a postupně se při čtení vystřídali. Dvouhodinová výtvarná výchova byla dostačující časový úsek na malbu zátiší.

Z pohledu učitele jsem zaznamenala několik věcí, kterým bych se příště vyvarovala. Před samotnou malbou je potřeba si řádně vysvětlit, jak pracovat s prostorem na papíru, aby s tím žáci poté neměli tolik práce. Další věcí bylo to, že jsem rozestavěla zátiší na jejich podložky na výtvarnou výchovu. Část žáků tedy zakomponovala jejich kostičkované podložky do obrazu, a pak se v tom celé zátiší trochu ztratilo. Pro příští práci se zátiším jsem poučena, že by bylo vhodné umístit ho na jednobarevnou podložku s jednobarevným pozadím. Strukturu a vzor podložky však můžeme využít pro jiné výtvarné lekce, avšak pro první setkání s malbou zátiší to bylo nevhodné. Někteří žáci primárně věnovali přílišnou pozornost podložce.

Poslední a neméně důležité bylo zjištění, že pokud nechám žáky sedět ve skupinách, které si oni vytvoří, tak velmi často kopírují malbu svého souseda a vzájemně se odvádějí od práce.

Příprava na druhou lekci je součástí prvního formuláře (viz Přílohy III., s. 124-129)

5.3.3 Lekce třetí: „Pokus o impresi“

Jak již název této lekce vypovídá, šlo o období van Goghova života, kdy začal zkoušet malovat impresionistické obrazy. V této dvouhodinové výtvarné lekci jsme se snažili přijít na to, co to vůbec impresionismus je a reprodukovat jedno z jeho děl. Tentokrát šlo o dílo *Irises* (viz Přílohy II., obr. 11). Motivační část hodiny opět začala dopisem, prezentací obrazů a následně i přinesením živé kytice kosatců do hodiny. Celá třída byla vyzvána, aby se na květiny podívala. Žáci si podrobně prohlédli detaily květů. Zkoumali strukturu a tvar květu, odstíny barev a jejich přechody.

Kytice byla umístěna do prostoru třídy tak, aby na ni každý žák viděl. Vzhledem k uspořádání lavic ve třídě (tvar písmene U) to nečinilo obtíže.

Popis průběhu činnosti: práce probíhala samostatně, každý žák seděl ke kytici čelem a k malbě byly využity temperové barvy. Úkolem bylo na formátu A3

zobrazit kytici společně s vázou. Vzhledem k tomu, že kosatce byly umístěny do průhledné lahve, bylo na žácích, jakou vázu vyberou a ztvární. V rámci výsledných výtvorů je určitá diferenciacce. Objevili se i tací žáci, jimž se líbila průhledná váza a zachytili ji dle předlohy a vlastních schopností.

Hodnocení této lekce probíhalo společně na koberci. Všichni položili obrázek před sebe, aby na něj viděli ostatní spolužáci, a postupně jsme okomentovali obrázky celé třídy. Bylo hezké, že si žáci obrázky navzájem pochválili a dokázali na nich najít něco, co se dle jejich názoru kamarádovi povedlo. Z pozice učitele jsem diskusi řídila, naslouchala hodnocení žáků a případně doplňovala svou vlastní reflexí.

Vlastní reflexe lekce: v případě, že bych tuto hodinu opakovala, zvolila bych jako podklad tmavě šedé čtvrtky, aby kombinace fialové a žluté barvy lépe vynikla. Na bílých čtvrtkách zbarvení kosatců není tak efektní.

Časová dotace byla pro některé žáky zbytečně dlouhá a zvládli to za kratší časový úsek. Avšak ve zbývajícím čase nezaháleli a věnovali se doplňkovým improvizovaným výtvarným úkolům zaměřeným na míchání barev.

Příprava na třetí lekci je součástí prvního formuláře (viz Přílohy III., s. 130-133)

5.3.4 Lekce čtvrtá: „Dopis“

Čtvrtá lekce se lišila od všech ostatních. Bylo to dáno snahou opětovně motivovat žáky. Hodina nebyla uvedena dopisem, začala prostým rozdáním čtvrtek a zadáním práce mimo téma výtvarné řady Po stopách Vincenta van Gogha. Práce s voskovými a vodovými barvami. Někteří žáci zpozornili a ptali se, zda nepřišel dopis. Pravděpodobně jednali v návaznosti na poslední dopis, který končil slovy: „Doufám, že se brzy ozvu.“, tudíž žáci očekávali pokračování.

Ve druhé hodině byl žákům rozdán materiál potřebný k napsání vlastního dopisu pro van Gogha. Žáci do dopisu psali o sobě a pokládali malíři otázky, na které by se chtěli zeptat.

Popis průběhu činnosti: žáci dostali do dvojice v lavici jednu tuš, každý z nich pak dostal špejli a vytištěný font van Goghova písma, kterým se měl inspirovat. Všichni pracovali a vymýšleli otázky, na které by rádi znali odpovědi.

Po dopsání nechali své dopisy zaschnout a posadili se s nimi do kroužku na koberec. Každý ukázal svůj dopis a celý nebo jen nějakou část z něj přečetl.

Některé otázky se opakovaly a jiné byly velmi originální. Žáci se například ptali: „Kdy se narodil Theo?“, „Kolik let si žil?“ nebo „Máš domácí zvíře?“ (viz Přílohy II., obr. 25 a 26).

Vlastní reflexe lekce: tato lekce byla do řady vložena dodatečně, jelikož jsem chtěla ověřit motivovanost a zapojení žáků. Někteří reagovali dotazy na nepřítomnost dalšího dopisu a podívovali se nad prací mimo téma výtvarné řady. Avšak v druhé hodině jsme se k tomuto tématu vrátili.

Potvrdilo se, že žáci byli motivovaní a výtvarná řada je zaujala a chtěli v ní pokračovat. Časová dotace pro druhou část lekce byla zvolena vhodně. Samotné psaní dopisů zabralo zhruba dvacet minut a zbytek hodiny byl věnován jejich čtení. Byla jsem upřímně potěšena, že všichni žáci chtěli sdílet své dopisy před spolužáky a do aktivity se všichni s nadšením zapojili.

Příprava na čtvrtou lekci je součástí prvního formuláře (viz Přílohy III., s. 134-136)

5.3.5 Lekce pátá: „Cesta za orientem“

Na tuto lekci si žáci přinesli bílou pastelku nebo voskovku a černou případně tmavomodrou čtvrtku o velikosti A3. Ve třídě byly připraveny náhradní čtvrtky a pastelky pro případ zapomenutí.

I tato hodina začala dopisem od malíře. Žáci se podíleli, jako každou předchozí hodinu, na jeho četbě a interpretaci. Pro připomenutí informací z předešlých hodin došlo k jejich rekapitulaci.

Dvouhodinová lekce byla inspirována orientální malbou, převážně japonskou, kterou van Gogh maloval, i motivační část se zabývala významem slova orient. Kde se nachází, čím se liší orientální a naše kultura. Také šlo o srovnání děl Vincenta van Gogha z dob předchozích a z doby orientální. V čem se díla liší, v porovnání použitých barev a zobrazených tématech.

Popis průběhu činnosti: každý z žáků si na úvod své práce rozmyslel, jak seskládá vlastní triptych, vytvořený ze tří orientálních obrázků. Dále pokračovali rozdělením bílé čtvrtky velikosti A4 na tři díly. Na tyto části namalovali orientální obrázky. Během schnutí si připravili rám, který tvořila černá nebo tmavomodrá čtvrtka. Vytvořením přesně vyměřeného okénka ke každému obrázku vznikl tmavý rám, který žáci dozdobili orientální tematikou (např. japonské písmo, bambus, atp.) pomocí bílé pastelky.

Ve chvíli, kdy byl rám připraven, došlo na celkovou kompozici. Obrázky byly usazeny do celkového triptychu.

Vlastní reflexe lekce: téma jako takové bylo pro žáky velice zajímavé, protože se poprvé setkali s obrazy z orientu. Vyzkoušeli si novou formu výtvarného ztvárnění, která pro ně byla přínosná. Také se poprvé setkali s triptychem, kde měli žáci možnost sestavit dílo ze tří souvisejících obrázků.

Někteří žáci by na lekci potřebovali větší časovou dotaci, jelikož svou práci nestihli dokončit. Žáky téma orientu zaujalo natolik, že se úvodní část hodiny nečekaně prodloužila. V navazující části někteří žáci nedodrželi doporučený postup, čímž docházelo k prodlevám v práci, jelikož se čekalo na uschnutí obrázků k triptychu.

Kvůli výše uvedeným časovým ztrátám jsme bohužel v rámci této dvouhodinové lekce nezvládli ohodnotit vlastní výtvary žáků. Nicméně hodnocení proběhlo v navazující lekci, kde byla z triptychů vytvořena galerie a žáci své výtvary komentovali.

Příprava na pátou lekci je součástí prvního formuláře (viz Přílohy III., s. 137-141)

5.3.6 Lekce šestá: „Osobitý styl Vincenta van Gogha“

V předešlé hodině psali žáci dopis van Goghovi, na něž odpovídal malíř v psaní, které žáci obdrželi v této lekci. Tyto informace pomohli k tomu, aby se žáci opětovně zapojili do příběhu a celé kontinuity výtvarné řady.

Na začátku této lekce byla ukázána nová díla Vincenta van Gogha, v nichž se začal objevovat jeho osobitý styl křivek a barevnosti. Žáci měli za úkol najít a pojmenovat tato specifika.

Následovalo rozdělení žáků do skupin. Učitel tuto aktivitu přenechal žákům, kteří si sami vytvořili skupinky, ve kterých se jim bude příjemně pracovat.

Popis průběhu činnosti: každá skupina dostala balicí papír, barevné papíry a obraz van Gogha. Na obraze si měli najít místo, kde byl určitý osobitý styl malíře. Než se pustili do samostatné práce, proběhla konzultace s žáky o tom, jaké místo si vybrali.

Celá tato hodina byla zaměřena na přenos a zvětšení vybraného prvku. K tomuto přenesení sloužil barevný papír natrhaný na menší kusy, aby se s ním lépe pracovalo a lépe se tak tvarovaly křivky. Žáci tyto barevné kusy lepili na balicí papír.

V této lekci bylo také stěžejní rozdělení jednotlivých úkolů ve skupině, aby žáci ve stanoveném čase zvládli vše realizovat.

Vlastní reflexe lekce: některé skupiny byly opravdu dobře zvolené a pracovaly tak, aby všechno stihly. Naopak jiné skupiny, převážně chlapecké, se na práci moc nesoustředily, a proto jim bylo třeba neustále připomínat, co je jejich úkolem. Na základě těchto zkušeností by příště bylo vhodné zvolit jiný způsob rozdělení žáků do skupin.

Tento výtvarný úkol byl časově velmi náročný, trhání a lepení barevného papíru zabralo žákům více času, než bylo plánováno. Výtvarná díla kvůli nízké časové dotaci nebyla zcela dokončena a nenaplnila tak očekávaný potenciál.

Bohužel nebylo možné ponechat rozdělané práce někde uložené, jelikož hodina neprobíhala v kmenové třídě, mohlo by tak dojít k poničení rozpracovaných výtvorů.

I přes malé nedostatky byla práce žáků uspokojivá. Bylo znatelné, že je výtvarný úkol bavil jako takový, ale zaujala je i práce ve skupině. Museli společně komunikovat, a hlavně zapojit představivost, aby mohlo dojít k přenesení a zvětšení části obrazu.

Příprava na šestou lekci je součástí prvního formuláře (viz Přílohy III., s. 142-147)

5.3.7 Lekce sedmá: „Pokoj v pohybu“

V poslední několikahodinové lekci, žáci využili poznatky a zkušenosti z lekcí předešlých, avšak byly zařazeny i nové výtvarné prvky: prostorová tvorba a animace. V dopise, jenž přišel do hodiny, Vincent van Gogh popsal svůj pokoj, ve kterém nakonec i umírá. Promítli jsme si známý obraz *Ložnice v Arles* (viz Přílohy II., obr. 31) podle kterého se mají žáci inspirovat na tvorbu pokoje ve 3D.

Tentokrát byli žáci do skupin rozlosováni. Vzhledem k tomu, že žáci měli vytvořit pokoj van Gogha z krabice, bylo nutné zajistit materiál. Větší krabici, karton, plato od vajec, bavlnky, látku či špendlíky. Žáci také využili obsah svých kufříků na výtvarnou výchovu. Bylo možné využít tavnou pistoli a řezací nůž, ale pouze v rukou učitele.

Po celou dobu práce byl na interaktivní tabuli promítán obraz *Ložnice v Arles*. První hodina probíhala v jiné třídě, aby bylo možné využít interaktivní tabuli

na promítání obrazů. Vzhledem k rozsahu materiálů potřebných pro tuto lekci bylo domluveno konání následujících hodin u žáků ve třídě, kde byl veškerý materiál ponechán a nebylo zapotřebí ho neustále stěhovat.

Výtvarná lekce byla rozložena do několika hodin výtvarné výchovy, jelikož se jednalo o završení výtvarné řady a bylo zapotřebí větší časové dotace.

Vrcholem této lekce byl žáky vymyšlený krátký příběh zachycený na fotografiích, ze kterých se vytvořila animace.

Popis průběhu činnosti: žáci začali rozvržením krabic. Bylo nutné odstranit přední část, aby se jim lépe pracovalo. Tuto činnost zastal učitel, jelikož manipulace s řezacím nožem byla z bezpečnostního hlediska žákům odepřena.

Následovala samostatná práce – vytvořit z prosté krabice van Goghův pokoj nebyl snadný úkol, avšak žáci byli odhodláni ho splnit. V rámci skupin si rozdělili role. Úlohy jednotlivých žáků byly odlišné. Někdo maloval zdi temperovými barvami, jiný zase vymýšlel, jak pověsit obrázek nad postel či postavit skříň, aby se dala otevřít. Natírali nábytek, stavěli stůl ze špejlí nebo dokonce vyráběli zbraň, kterou se Vincent van Gogh postřelil.

Neméně důležitý úkol byl scénář pro krátké animace. Skupina se domluvila na tom, o čem v příběhu půjde. Jakou částí pokoje se bude pohybovat, a jakou bude mít příběh posloupnost.

Nejobtížnější bylo domluvit se v rámci jedné skupiny u fotografování. Krabice byla k lavici připevněna malířskou páskou, jelikož bylo nutné, aby se nepohnula z místa. Čím více žáků zasahovalo do animace, tím k větším obtížím docházelo. Tudíž se vybrali dva zástupci za celou skupinu, kteří se na fotografování podíleli. Zbytek skupiny dohlížel na příběhovou linii.

Slovní hodnocení práce žáků probíhalo průběžně každou hodinu. K zakončení celé výtvarné řady bylo realizováno promítání animací a závěrečné hodnocení.

Vlastní reflexe lekce: Na žácích bylo znát, že je tato práce bavila. Ač byly skupiny rozlosovány, nepovedlo se u jedné z nich zajistit hladký průběh činnosti. Bylo nutné připomínat, že mají více pracovat než mezi sebou konverzovat. V této skupině byla jen jedna dívka a bylo viditelné, že se trápí, jelikož jediná řádně pracovala. Když jí byla nabídnuta jiná skupina, odmítla to.

Časová dotace na Pokoj v pohybu se nám navyšovala postupně, a to z toho důvodu, že žáci chtěli mít své pokoje propracovány. Sami si na lekce nosili materiál, který potřebovali.

Jelikož si některé skupiny práci lépe rozdělily a mezi sebou lépe spolupracovaly, byly dříve hotovy. Protože fotografování animací zabralo hodně času, bylo lepší, že skupiny práci dokončovaly postupně. Při třetím dvouhodinovém bloku výtvarné výchovy již byla jedna skupina hotová a bylo možné začít s fotografováním.

Další skupiny dokončovaly v následujících hodinách. Jelikož byla jedna skupina s prací hotova, pracovala na nově zadaných výtvarných tématech, která již s řadou nesouvisela.

Veškerý fotografický materiál byl zpracován do fázových animací, které jsou přiloženy k práci.

Příprava na sedmou lekci je součástí prvního formuláře (viz Přílohy III., s. 148-153)

5.4 Zhodnocení realizace výtvarné řady

Po ukončení výtvarné řady je možné konstatovat, že byla pro žáky čtvrtého ročníku přínosná nejen v rámci vzdělávacím, ale také v rámci rozvojovém.

Osvojili si poznatky o životě Vincenta van Gogha, ale také o různých výtvarných technikách, které byly využity v rámci této výtvarné řady. Utužovali společné vztahy ve třídě a zkoušeli práci v náhodně sestavených skupinách, jejichž složení by si sami nezvolili.

Výtvarné lekce byly navrženy tak, aby si žáci vyzkoušeli co nejvíce výtvarných činností a postupů. Proto bylo důležité projít si celou výtvarnou řadou. Činnosti byly postupně gradované, tedy od kresby, přes malbu až k prostorové tvorbě. Celá řada byla provázána životem umělce, tudíž se s ním žák mohl ztotožňovat a zažívat postupný vývoj i jeho uměleckého díla, což pomáhalo k jeho vnitřní motivaci.

Vše bylo koncipováno pro žáky prvního stupně. V úvahu byl brán jejich vývoj, ať už psychický, fyzický či motorický. Zdokonalovali se v hodnocení, jež nebylo založeno jen na sebehodnocení, ale také na hodnocení výtvorů spolužáků, případně práce celé skupiny.

6 Závěr

Smyslem této práce bylo shromáždit v praxi výtvarné výchovy využitelné podněty a informace týkající se života a díla jednoho z nejvýznamnějších malířů moderního umění. Práce si kladla za cíl dokázat, že výtvarně-projektové vyučování, odvíjející se od narace osobního příběhu umělce, může představovat funkční pedagogický most k seznamování žáků nejen s konkrétními projevy výtvarné kultury, ale také s vybranými výtvarnými činnostmi.

V rámci projektové části byla prezentována autorská řada „Po stopách Vincenta van Gogha“, která se skládala ze šesti lekcí. Byla realizována v hodinách výtvarné výchovy na FZŠ Barrandov, a to ve čtvrté třídě. Součástí této práce jsou také přiložené formuláře hodin, které byly ve výtvarné řadě využity.

Snahou diplomové práce bylo otevřít dveře modernímu umění do hodin výtvarné výchovy nejen pedagogům 1. stupně základního vzdělávání. Součástí práce jsou námětové zdroje, které nabízejí možnosti, jak moderní umění zakomponovat do výuky výtvarné výchovy.

Dalším cílem práce bylo zjistit, zda je pro žáky seznámení se se životem již nežijícího umělce atraktivní. Vzhledem k tomu, že celou výtvarnou řadu provázely dopisy psané od Vincenta van Gogha, který vyprávěl svůj život, měli žáci možnost získat povědomí o době, kdy umělec žil, a tak lépe pochopit jeho tvorbu. Dalším důležitým prvkem byla provázanost jednotlivých hodin. Narace životního příběhu a kontinuita hodin byly závazným prvkem, který pomohl k celkovému naplnění. Žáci byli aktivní po celou dobu projektové řady a jednotlivé hodiny prožívali vždy s novým západem.

Práce poukazuje na to, že téma moderního umění je vhodné zapojit již v rámci prvního stupně základního vzdělávání. Zaujímá důležité postavení v naší současné kultuře, a tudíž je jeho zapojení podstatné pro orientaci žáků v dnešní společnosti.

Moderní umění skýtá nejrůznější formy umění a do výuky s ním spojené se dají zapojit nejen klasické metody a techniky výtvarné výchovy, ale také prostorová tvorba a spousta dalších.

Realizace výtvarné řady pro mě byla novou zkušeností, která mi přinesla zcela neotřelý pohled na výuku nejen výtvarné výchovy. Ráda bych ve své pedagogické praxi využívala projektové vyučování, které žáky podněcuje k lepším výkonům.

Závěrem bych ráda podotkla, že tato práce pro mne byla přínosná nejen po stránce pedagogické, ale také osobní. Již dříve jsem měla k modernímu umění kladný vztah, ale nyní se opravdu těším, až veškeré poznatky, které jsem získala díky vypracování této práce, předám žákům ve škole. Doufám, že některé z nich nadchnu a přivedu na cestu za uměním.

Seznam použitých zdrojů

Monografické zdroje

BALEKA, Jan. *Výtvarné umění: výkladový slovník: (malířství, sochařství, grafika)*. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0609-5.

BEAUJEAN, Dieter. *Vincent van Gogh: život a dílo*. Praha: Slovart, 2006. Malý umělecký průvodce. ISBN 80-7209-813-6.

BELL, Julian. *Zrcadlo světa: nové dějiny umění*. Praha: Argo, 2010. ISBN 978-80-257-0280-2.

BIE, Ceciel de. *My brother Vincent van Gogh*. Los Angeles: J. Paul Getty Museum, 2002. ISBN 0-89236-711-3.

ČERNÁ, Marie. *Dějiny výtvarného umění*. 5., rozš. a upr. vyd. Praha: Idea servis, 2008. ISBN 978-80-85970-63-0.

FEIST, Peter H. a Beatrice von BISMARCK, WALTHER, Ingo F., ed. *Malířství impresionismu: 1860-1920*. Vyd. 2. Praha: Slovart, c2008. ISBN 978-3-8228-2574-7.

GARCÍA SÁNCHEZ, Laura. *Van Gogh*. Praha: Sun, 2008. Géniové umění. ISBN 978-80-7371-224-2.

GOGH, Vincent van a Zdeněk HLAVÁČEK. *Dopisy přátelům*. Praha: Odeon, 1977. ISBN nevedeno.

GOMBRICH, E. H. *Příběh umění*. Praha: Argo, 1997. ISBN 80-204-0685-9.

HOSMAN, Zdeněk. *Didaktický skicář: výtvarné činnosti ve výtvarné výchově*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2007. ISBN 978-80-7394-001-0.

HUYGHE, René. *Van Gogh*. Přeložila Hana HOUŠTECKÁ. Praha: Fortuna Print, 1992. ISBN 80-7153-029-8.

JÁŠURKOVÁ, Petra. *Nápadník do hodin výtvarné výchovy: nápadník pro ty, kdo skrze vlastní tvorbu chtějí pochopit, co nám sděluje tak zvané "abstraktní umění"*. Brno: Edika, 2015. ISBN 978-80-266-0175-3.

LAMAČ, Miroslav. *Vincent van Gogh*. Vyd. 2. Praha: Odeon, 1983. Malá galerie. ISBN neuvedeno.

NOVÁK, Luděk. *Postimpresionismus*. Praha: Nakladatelství československých výtvarných umělců, 1965. ISBN neuvedeno.

NOVÁK, Luděk. *Století moderního malířství 1865-1965*. Praha: Orbis, 1968. ISBN neuvedeno.

PIJOAN, José. *Dějiny umění 8*. Vyd. 3. Praha: Odeon, 1990. ISBN 80-207-0432-9.

ROESELOVÁ, Věra. *Didaktika výtvarné výchovy*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2003. ISBN 80-7290-121-4.

ROESELOVÁ, Věra. *Námět ve výtvarné výchově*. Vyd. 1. Praha: Sarah, 1997. ISBN 80-238-3744-3.

ROESELOVÁ, Věra. *Řady a projekty ve výtvarné výchově*. Vyd. 1. Praha: Sarah, 1995. ISBN 80-902267-2-8.

SKŘIVAN, Aleš. *Kapitoly z dějin 19. století*. V Plzni: Západočeská univerzita, 2013. ISBN 978-80-261-0208-3.

SPENCE, David. *Van Gogh*. Praha: Grada, 2010. Největší malíři. ISBN 978-80-247-3549-8.

SWEETMAN, David. *Vincent van Gogh: jeho život a dílo*. Přeložil Václav VITÁK. Praha: BB art, 2002. ISBN 80-7257-727-1.

WALTHER, Ingo F. *Vincent van Gogh 1853-1890: vize a skutečnost*. Köln: Taschen, c2002. ISBN 3-8228-1012-6.

Elektronické zdroje

BEKKER, K. G. a A. Y. BEKKER. *Color and Emotion - a Psychophysical Analysis of Van Gogh's Work*. PsyArt [online]. 2009, 1-1 [cit. 2021-04-04].

GRECMANOVÁ, Helena a Eva URBANOVSKÁ. *Pedagogika: Projektové vyučování a jeho význam v současné škole* [online]. 1997, [cit. 2021-04-12].

ISSN 2336-2189. Dostupné z:

http://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?attachment_id=2725&edmc=2725

HAZUKOVÁ, Helena. *Nová pojetí výtvarné výchovy, plán a výtvarné projekty. Metodický portál RVP*. [online]. 2006. [cit. 2021-04-12]. ISSN 1802-4785.

Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/k/p/629/NOVAPOJETI-VYTVARNE-VYCHOVYPLAN-A-VYTVARNE-PROJEKTY.html/>

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Rámcový vzdělávací program ZV* [online]. ©2013-2020 [cit. 2021-4-10]. Dostupné z:

<http://www.msmt.cz/file/43792/>

NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁVÁNÍ. *Rámcové vzdělávací programy* [online].

Praha: NÚV, ©2011-2020 [cit. 2021-4-10]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/rvp>

Bez názvu. *Nedatováno*. [online]. [cit. 2021-04-16]. Dostupné z:

<https://www.nedatovano.cz/>

Proč umění?: *Umění* [online]. [cit. 2021-04-16]. Dostupné z:

<https://procumeni.cz/umeni>

THE VAN GOGH GALLERY [online]. [cit. 2021-04-05]. Dostupné z:

<https://www.vangoghgallery.com/>

The Van Gogh Rout. *The Van Gogh Rout* [online]. Stichting Gifted Art, 2015 [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://www.vangoghroute.com/france/paris/rue-lepic/>

Van Gogh Muzeum: *School Groups* [online]. [cit. 2021-04-16]. Dostupné z:

<https://www.vangoghmuseum.nl/en/visit/school-groups>

Van Gogh Museum: *Van Gogh's Self-Portraits* [online]. [cit. 2021-04-05].
Dostupné z: <https://www.vangoghmuseum.nl/en/art-and-stories/stories/5-things-you-need-to-know-about-van-goghs-self-portraits>

Van Gogh Museum: *Vincent's Final Months* [online]. [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://www.vangoghmuseum.nl/en/art-and-stories/vincent-s-life-1853-1890/vincent-s-final-months>

VAN GOGH'S MUSEUM. *From Dark to Light: 1886-1888*. Amsterdam: Van Gogh's Museum [online]. 2020 [cit. 2021-04-3]. Dostupné z: <https://www.vangoghmuseum.nl/en/vincent-van-gogh-life-and-work/van-goghs-life-1853-1890/from-dark-to-light>

VAN GOGH'S MUSEUM: *After Vincent's Death*.
<https://www.vangoghmuseum.nl/> [online]. [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://www.vangoghmuseum.nl/en/art-and-stories/vincent-s-life-1853-1890/after-vincent-s-death>

VAN GOGH'S MUSEUM: *South of France*. Amsterdam: Van Gogh's Museum [online]. [cit. 2021-04-03]. Dostupné z: <https://www.vangoghmuseum.nl/en/art-and-stories/vincent-s-life-1853-1890/south-of-france>

Vincent van Gogh The Letters: *Letter 099: (To Theo van Gogh. Isleworth, Saturday, 25 November 1876.)* [online]. [cit. 2021-04-04]. Dostupné z: <http://vangoghletters.org/vg/letters/let099/letter.html>

Seznam příloh

Přílohy I.	Obrazový materiál k teoretické části.....	77
Přílohy II.	Fotodokumentace projektové části.....	99
Přípravy III.	Přípravy jednotlivých lekcí.....	117

Přílohy I. Obrazový materiál k teoretické části

Obr. 1: Gustave Courbet - Dobrý den, pane Courbete, 1854, realismus.....	77
Obr. 2: Jean-Francois Millet – Sběračky klasů, realismus.....	77
Obr. 3: Claude Monet - Dojem, vycházející slunce, 1872, impresionismus	78
Obr. 4: Georges Seurat - Nedělní odpoledne na ostrově Grande Jatte, 1884, pointilismus	78
Obr. 5: Paul Cézanne - Mont Sainte-Victoire, 1904-1906, postimpresionismus	79
Obr. 6: Paul Gauguin - Tahitské ženy, 1891, postimpresionismus	79
Obr. 7: Henri de Toulouse-Lautrec - plakát Moulin Rouge z roku 1891, postimpresionismus	80
Obr. 8: Vincent van Gogh - dopis Theovi, listopad 1878	80
Obr. 9: Vincent van Gogh - Sorrow, listopad 1882, Haag	81
Obr. 10: Vincent van Gogh – Jedlíci brambor, duben-květen 1885, Nuenen.....	81
Obr. 11: Vincent van Gogh – Zátíší s Biblí, říjen 1885, Nuenen.....	82
Obr. 12: Vincent van Gogh – Podobizna ženy v modrém, prosinec 1885, Antverpy	82
Obr. 13: Vincent van Gogh – Lebka s cigaretou, leden-únor 1886, Antverpy	83
Obr. 14: Vincent van Gogh – Le Moulin de la Galette, 1886, Paříž.....	83
Obr. 15: Vincent van Gogh – Podobizna strýčka Tanguye, 1887, Paříž.....	84
Obr. 16: Vincent van Gogh – Rybářské lodě v Saintes-Maries-de-la-Mer, 1888, Saintes-Maries-de-la-Mer.....	84
Obr. 17: Vincent van Gogh – portrét Josepha Roulina, 1888, Arles.....	85
Obr. 18: Vincent van Gogh – Slunečnice, leden 1889, Arles	85
Obr. 19: Vincent van Gogh – Hvězdná noc nad Rhônou, 1888, Arles	86
Obr. 20: Vincent van Gogh – Noční kavárna, 1888, Arles	86
Obr. 21: Vincent van Gogh – Zahrada nemocnice v Arles, duben 1889, Arles	87
Obr. 22: Vincent van Gogh – Kolej v nemocnici v Arles, 1889, Arles.....	87
Obr. 23: Vincent van Gogh – Cypřiše, 1889, Saint-Rémy	88
Obr. 24: Vincent van Gogh – Olivovníky, 1889, Saint-Rémy	88
Obr. 25: Vincent van Gogh – Ložnice v Arles, 1888, Arles	89
Obr. 26: Vincent van Gogh – Ložnice v Arles – druhá verze, 1889, Arles	89
Obr. 27: Vincent van Gogh – Větve mandlovníku, únor 1890, Saint-Rémy.....	90
Obr. 28: Vincent van Gogh – Červené vinice, 1888, Arles	90
Obr. 29: Vincent van Gogh – Portrét doktora Gacheta, 1890, Auvers	91
Obr. 30: Vincent van Gogh – Kostel v Auvers, 1890, Auvers.....	91
Obr. 31: Vincent van Gogh – dopis Theovi – skica kostela, 25. listopadu 1876, Isleworth	92
Obr. 32: Vincent van Gogh – skica Horníci ve sněhu, 1880, Borinage.....	92
Obr. 33: Vincent van Gogh – Rovina La Crau u Arles, 1888, Arles.....	93
Obr. 34: Vincent van Gogh – Ukolébavka, 1889	93
Obr. 35: Vincent van Gogh – dopis Theovi – skica triptychu Ukolébavky a Slunečnic do Žlutého domu, 23. května 1889.....	94
Obr. 36: Vincent van Gogh – Autoportrét, 1889, Saint-Rémy.....	94
Obr. 37: Jean-Francois Millet – Rozsévač, 1850, realismus	95
Obr. 38: Vincent van Gogh – Rozsévač, duben 1881, Etten	95
Obr. 39: Vincent van Gogh – Rozsévač, červen 1888, Arles	96
Obr. 40: Vincent van Gogh – Rozsévač, listopad 1888, Arles.....	96
Obr. 41: Ukázka pracovního listu – Procumeni.cz	97
Obr. 42: Ukázka přípravy z nedatovano.cz – teorie barev	97
Obr. 43: 1. ukázka z připravené hodiny Van Goghova muzea – Součást hodiny - Painting the outdoors indoors	98
Obr. 44: 2. ukázka z připravené hodiny.	98

Přílohy

Přílohy I. Obrazový materiál k teoretické části

Obr. 1: Gustave Courbet - Dobry den, pane Courbete, 1854, realismus

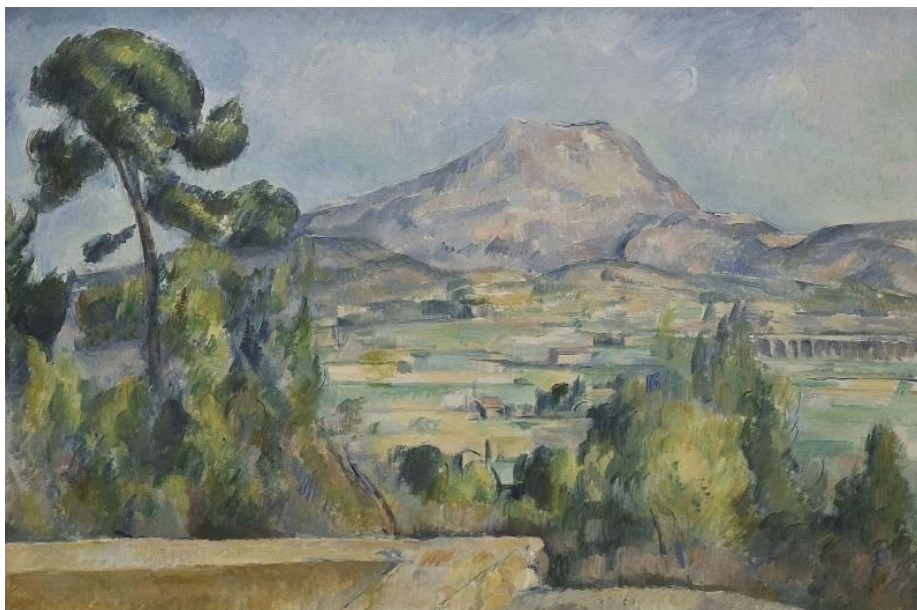
Obr. 2: Jean-Francois Millet - Sberacky klasu, realismus

Obr. 3: Claude Monet - Dojem, vycházející slunce, 1872, impresionismus

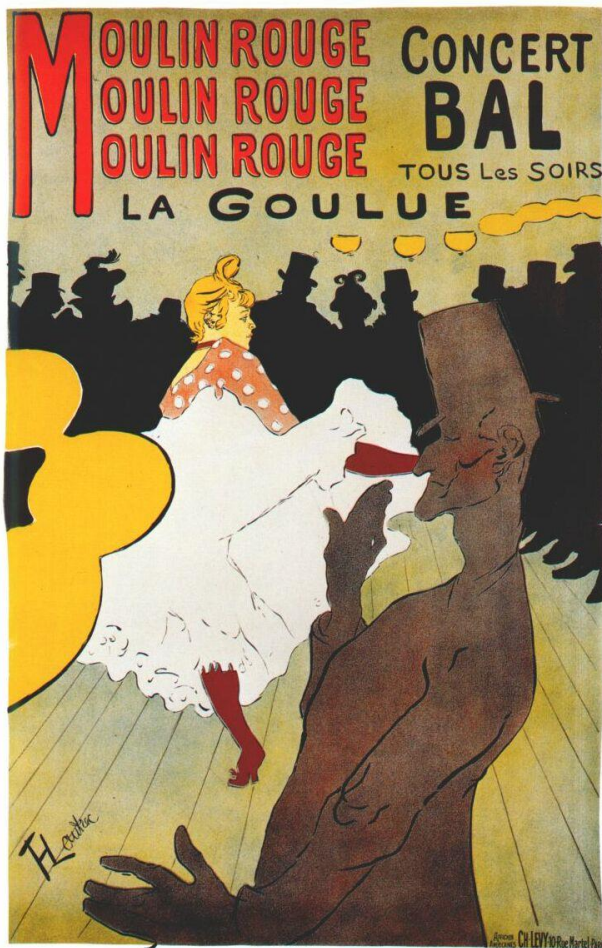
Obr. 4: Georges Seurat - Nedělní odpoledne na ostrově Grande Jatte, 1884, pointilismus

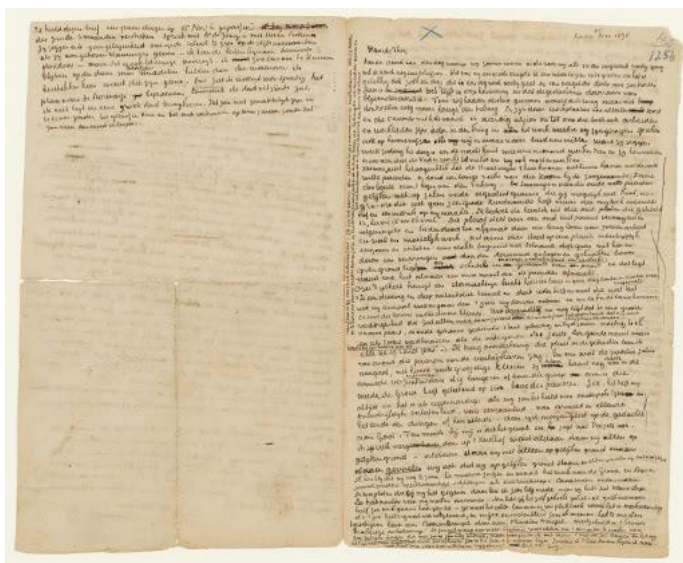
Obr. 5: Paul Cézanne - Mont Sainte-Victoire, 1904-1906, postimpresionismus

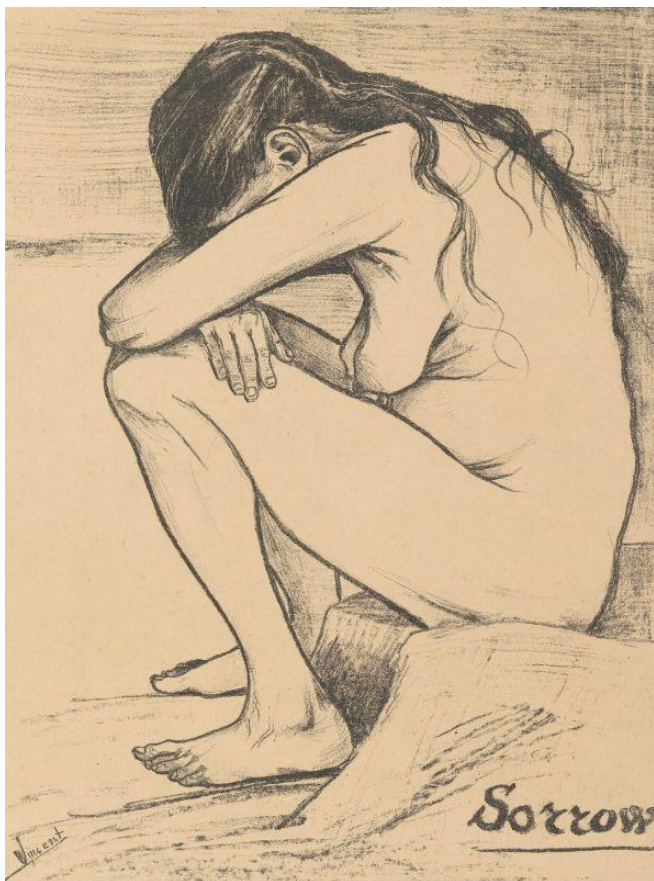
Obr. 6: Paul Gauguin - Tahitské ženy, 1891, postimpresionismus

Obr. 7: Henri de Toulouse-Lautrec - plakát Moulin Rouge z roku 1891, postimpresionismus

Obr. 8: Vincent van Gogh - dopis Theovi, listopad 1878

Obr. 9: Vincent van Gogh - Sorrow, listopad 1882, Haag

Obr. 10: Vincent van Gogh – Jedlíci brambor, duben-květen 1885, Nuenen

Obr. 11: Vincent van Gogh – Zátiší s Biblí, říjen 1885, Nuenen

Obr. 12: Vincent van Gogh – Podobizna ženy v modrém, prosinec 1885, Antverpy

Obr. 13: Vincent van Gogh – Lebka s cigaretou, leden-únor 1886, Antverpy

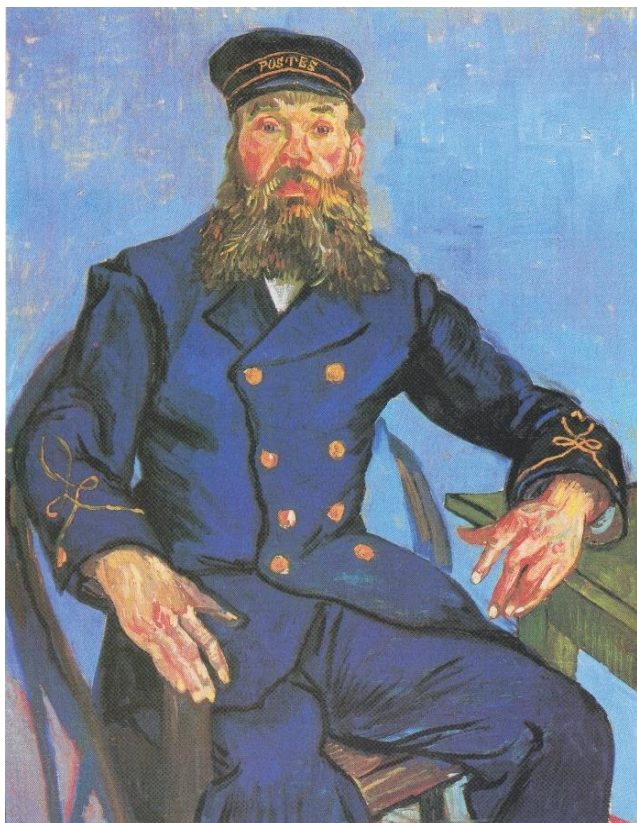
Obr. 14: Vincent van Gogh – Le Moulin de la Galette, 1886, Paříž

Obr. 15: Vincent van Gogh – Podobizna strýčka Tanguye, 1887, Paříž

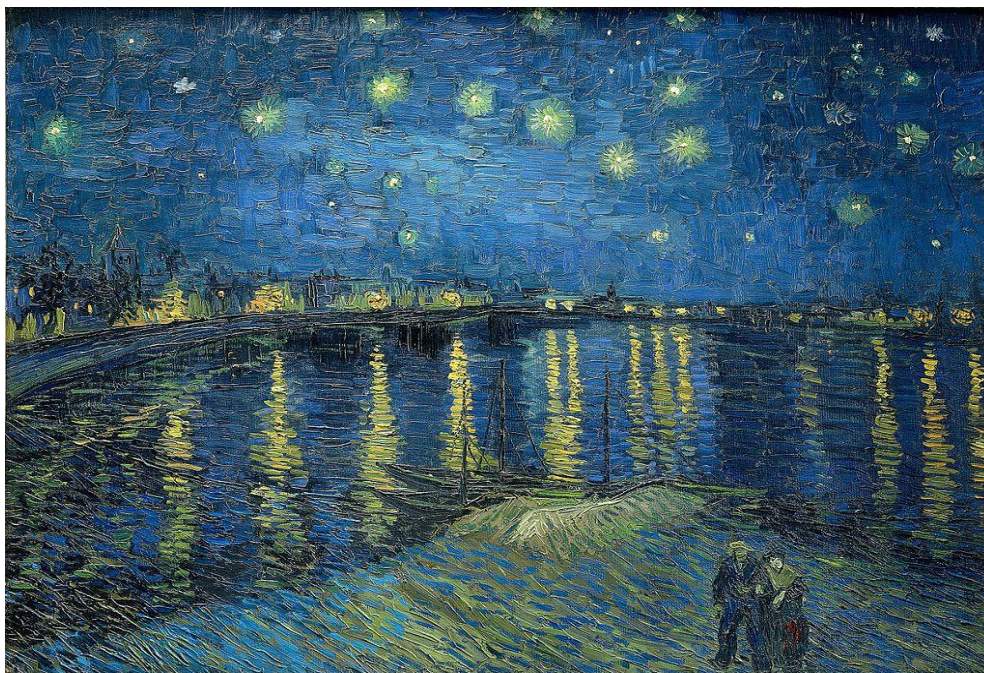
Obr. 16: Vincent van Gogh – Rybářské lodě v Saintes-Maries-de-la-Mer, 1888, Saintes-Maries-de-la-Mer

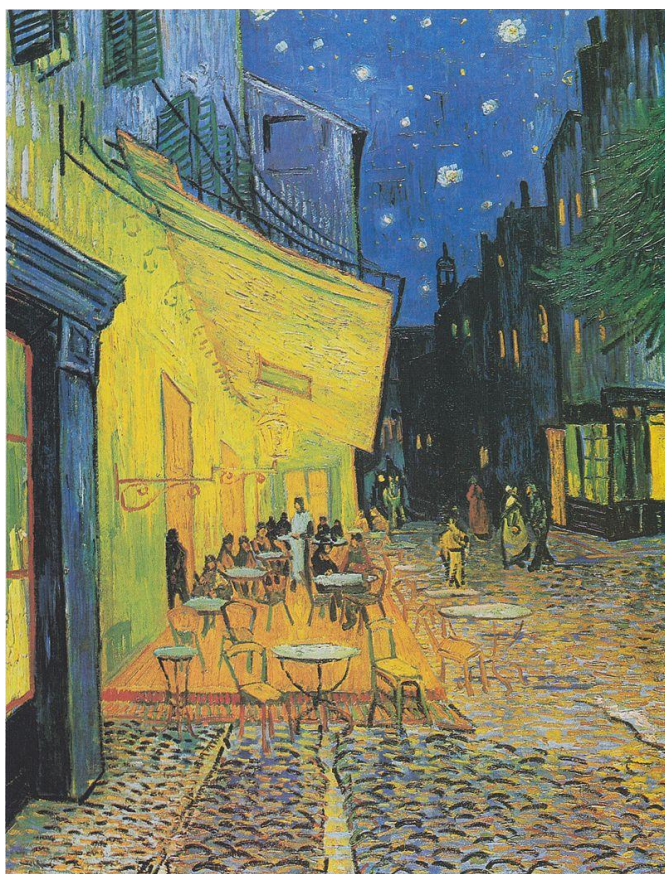
Obr. 17: Vincent van Gogh – portrét Josepha Roulina, 1888, Arles

Obr. 18: Vincent van Gogh – Slunečnice, leden 1889, Arles

Obr. 19: Vincent van Gogh – Hvězdná noc nad Rhônou, 1888, Arles

Obr. 20: Vincent van Gogh – Noční kavárna, 1888, Arles

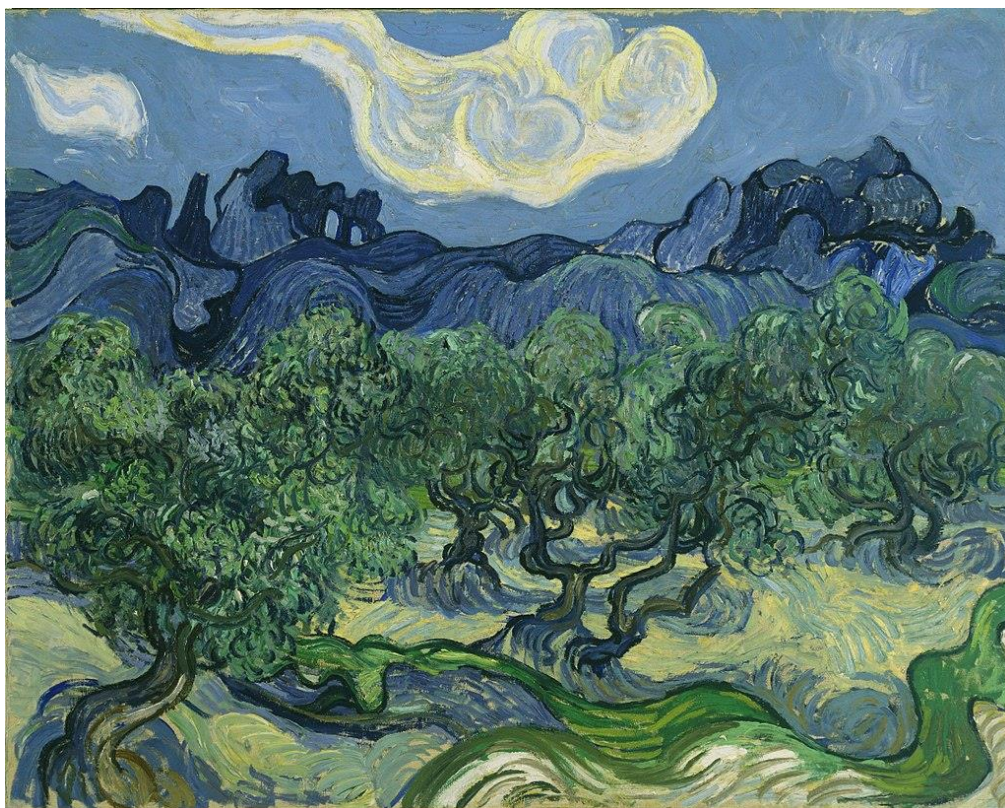
Obr. 21: Vincent van Gogh – Zahrada nemocnice v Arles, duben 1889, Arles

Obr. 22: Vincent van Gogh – Kolej v nemocnici v Arles, 1889, Arles

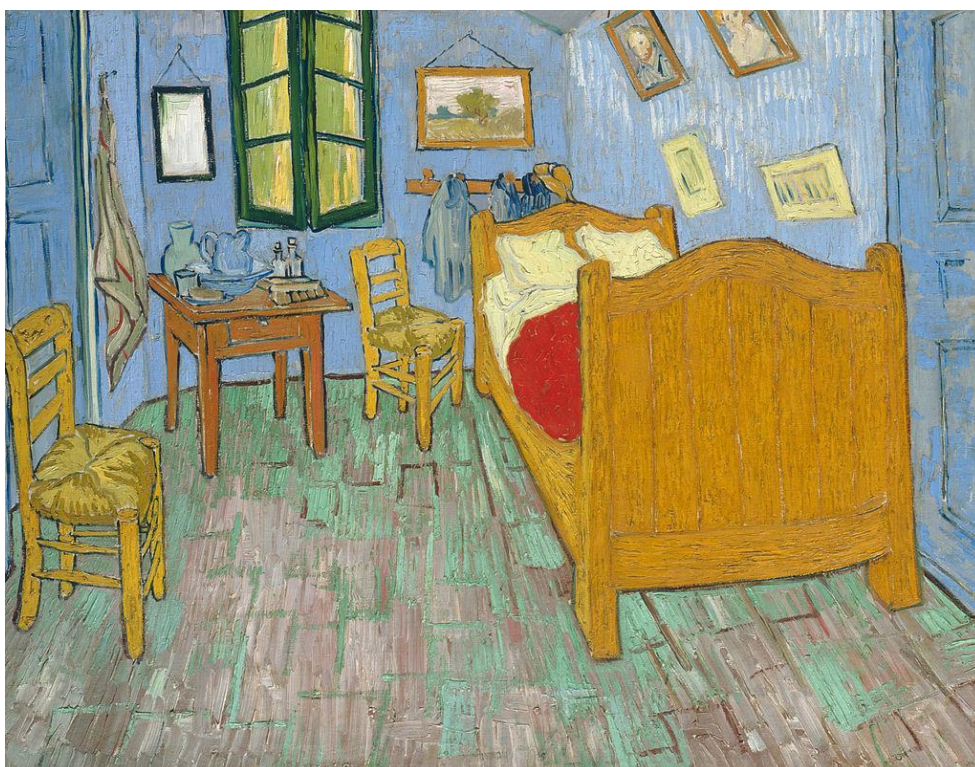
Obr. 23: Vincent van Gogh – Cypřiše, 1889, Saint-Rémy

Obr. 24: Vincent van Gogh – Olivovníky, 1889, Saint-Rémy

Obr. 25: Vincent van Gogh – Ložnice v Arles, 1888, Arles

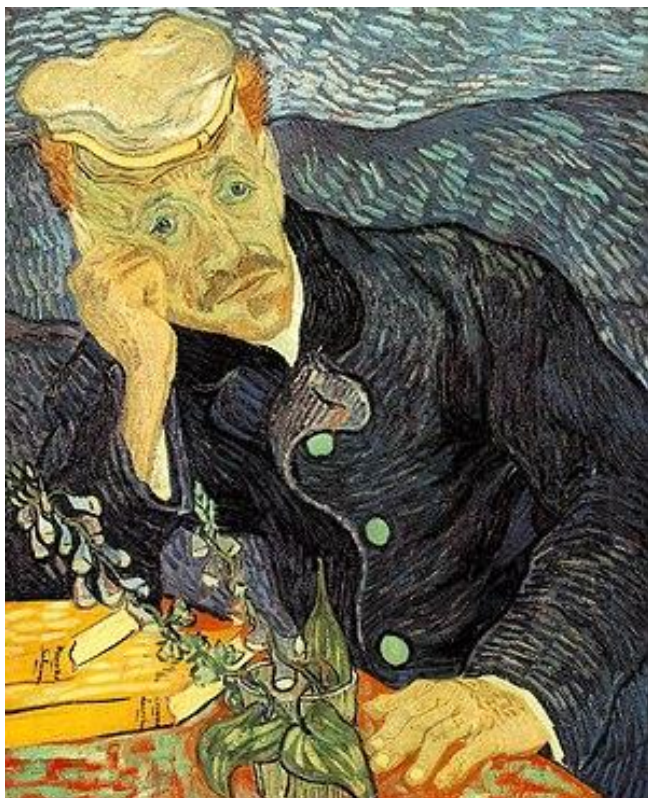
Obr. 26: Vincent van Gogh – Ložnice v Arles – druhá verze, 1889, Arles

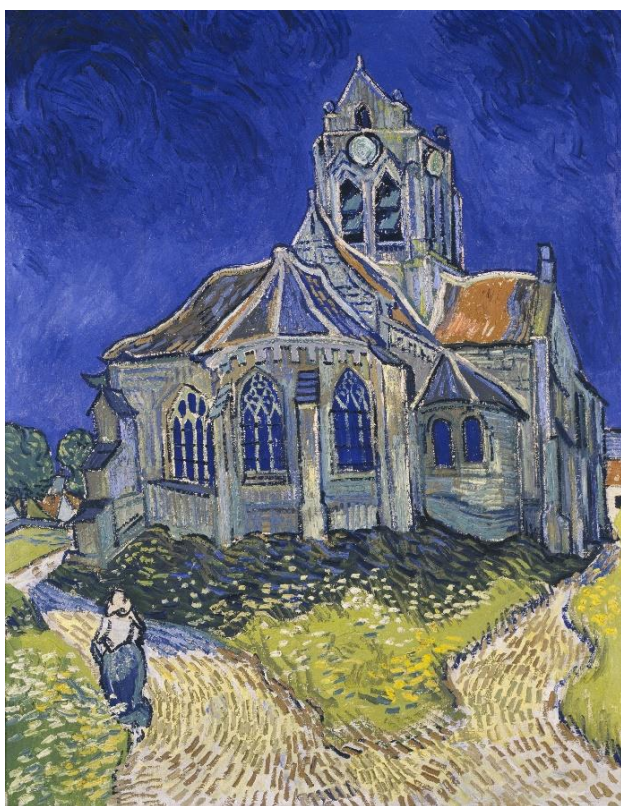
Obr. 27: Vincent van Gogh – Větve mandlovníku, únor 1890, Saint-Rémy

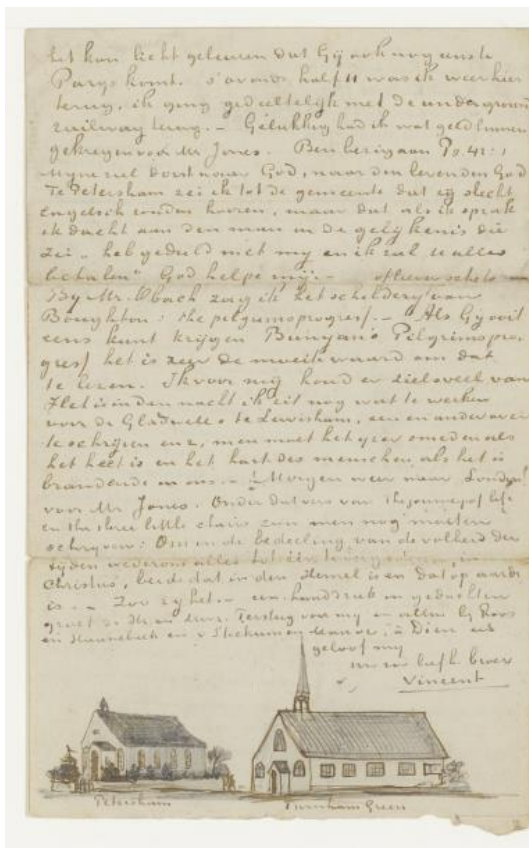
Obr. 28: Vincent van Gogh – Červené vinice, 1888, Arles

Obr. 29: Vincent van Gogh – Portrét doktora Gacheta, 1890, Auvers

Obr. 30: Vincent van Gogh – Kostel v Auvers, 1890, Auvers

Obr. 31: Vincent van Gogh – dopis Theovi – skica kostela, 25. listopadu 1876, Isleworth

Obr. 32: Vincent van Gogh – skica Horníci ve sněhu, 1880, Borinage

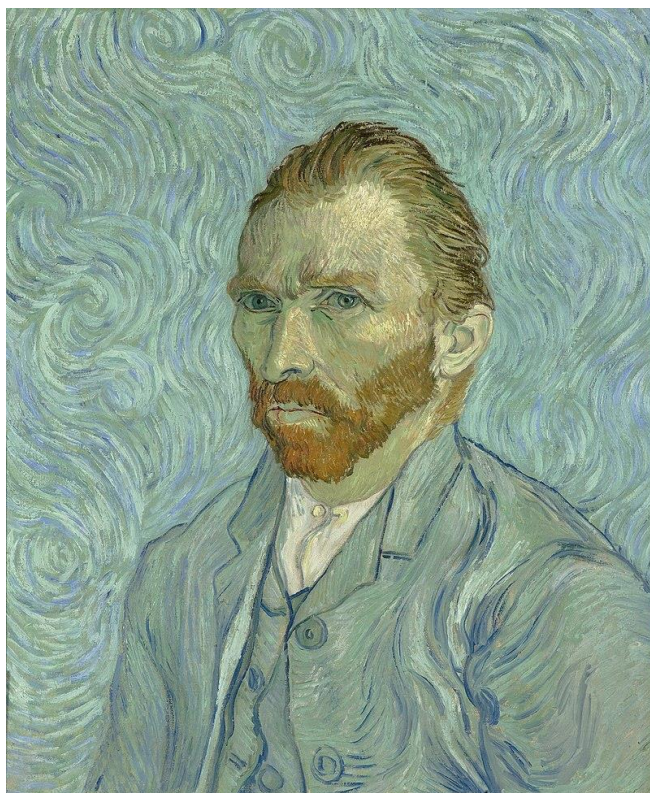
Obr. 33: Vincent van Gogh – Rovina La Crau u Arles, 1888, Arles

Obr. 34: Vincent van Gogh – Ukolébavka, 1889

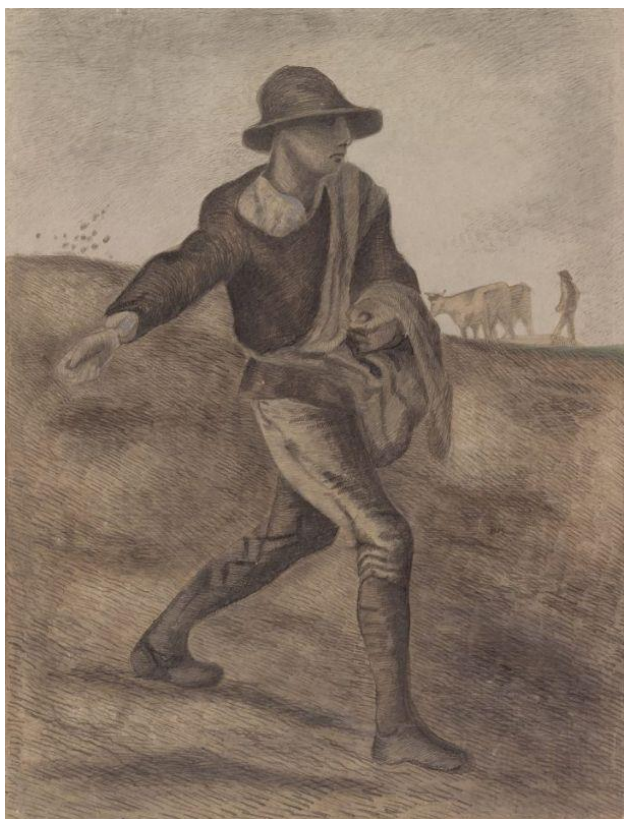
Obr. 35: Vincent van Gogh – dopis Theovi – skica triptychu Ukolébavky a Slunečnic do Žlutého domu, 23. května 1889

Obr. 36: Vincent van Gogh – Autoportrét, 1889, Saint-Rémy

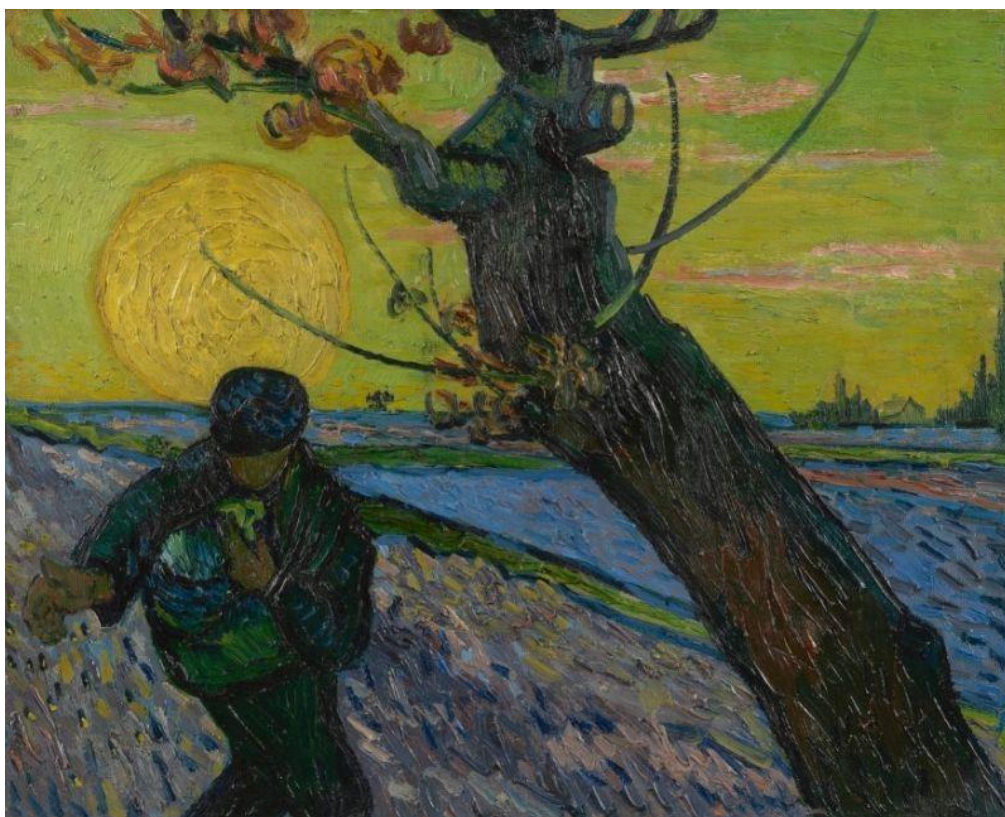
Obr. 37: Jean-Francois Millet – Rozsévač, 1850, realismus

Obr. 38: Vincent van Gogh – Rozsévač, duben 1881, Etten

Obr. 39: Vincent van Gogh – Rozsévač, červen 1888, Arles

Obr. 40: Vincent van Gogh – Rozsévač, listopad 1888, Arles

Kdo je umělec ?

Co všechno musí umělec umět? / Jaké by měl mít schopnosti?

Obr. 41: Ukázka pracovního listu – Procumeni.cz

BAREVNÝ KRUH

1. Primární, základní barvy jsou červená, modrá, žlutá. Tyto barvy nelze namíchat.
2. Sekundární, podvojně barvy jsou oranžová, zelená a fialová. Vzniknou smícháním vždy dvou barev základních, např. červená a žlutá nám dá oranžovou.
3. Terciální, potrojně barvy: citronová, olivová, kaštanová.

ZÁKLADNÍ PODVOJNÉ POTROJNÉ

Rozlišujeme také barvy komplementární, doplňkové. Jsou to barvy kontrastní. Na obraze vedle sebe vypadají velmi živě! Například červená x zelená, oranžová x modrá, žlutá x fialová.

Barvy se dělí na základní, podvojně a potrojně.

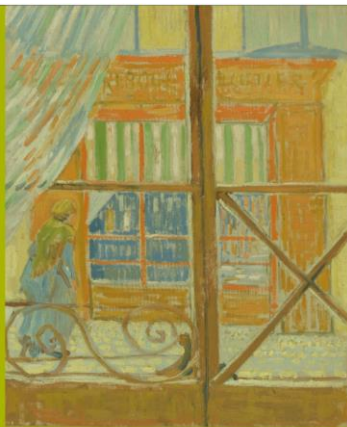
Doplňkové barvy lze určit jednoduchým pokusem. 3 minuty pozorujte určitou barevnou plochu a poté uvidíte před očima barvu opačnou.

Obr. 42: Ukázka přípravy z nedatovano.cz – teorie barev

Going outdoors and painting what you see there

Obr. 43: 1. ukázka z připravené hodiny Van Goghova muzea – Součást hodiny - *Painting the outdoors indoors*

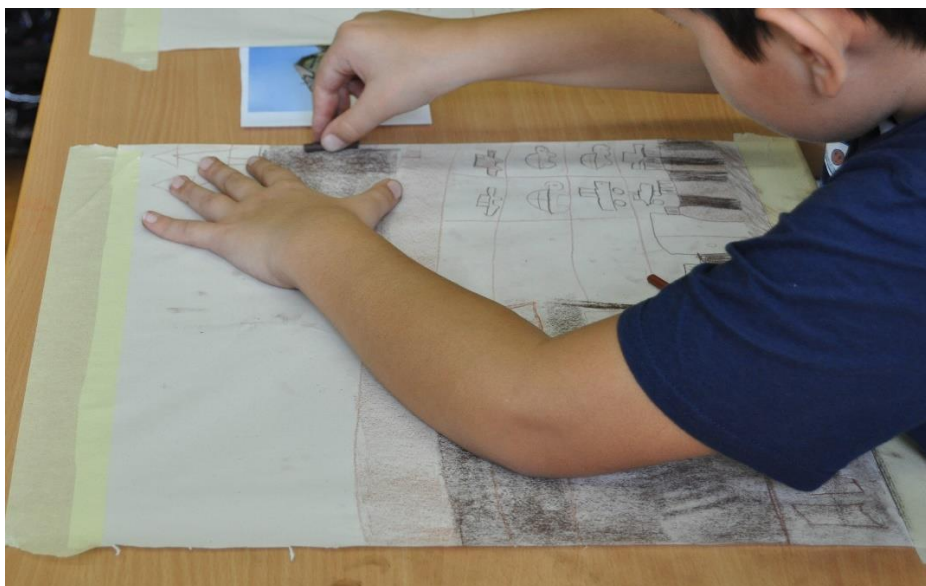
Painting a view of the outdoors from indoors

Obr. 44: 2. ukázka z připravené hodiny.

Přílohy II. Fotodokumentace projektové části

Obr. 1: Žáci začínají s kresbou podle fotografie – Místo mého srdce.

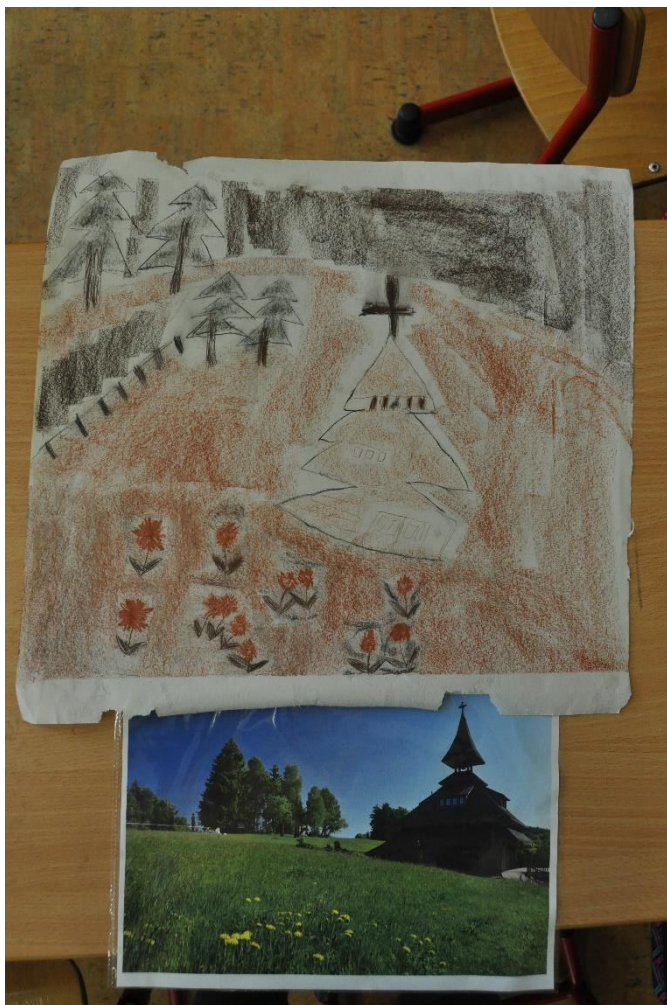
Obr. 2: Rozpracovaná kresba rudkou.

Obr. 3: Práce žáků.

Obr. 4: Výsledná kresba.

Obr. 5: Výsledná kresba žáka.

Obr. 6: Obraz Jedlíci brambor od Vincenta van Gogha – inspirace této hodiny.

Obr. 7: Žačka zachycena při náčrtu Prostého zátiší – brambory.

Obr. 8: Malba omezenou paletou – bílá, hnědá, černá barva.

Obr. 9: Výsledná práce žáka.

Obr. 10: Výsledné zátíší – omezená paleta.

Obr. 11: Obraz, který inspiroval hodinu Pokus o impresi – Vincent van Gogh – Irises, 1890, Saint-Rémy

Obr. 12: Živé kosatce i obraz pro inspiraci hodiny.

Obr. 13: Samostatná malba žáka.

Obr. 14: Malba žačky.

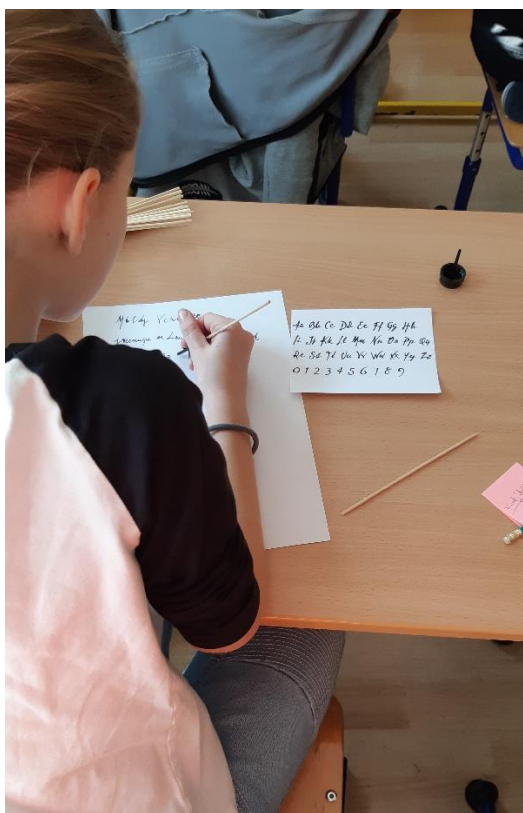
Obr. 15: Dokončený obraz kosatců.

Obr. 16: Hotová práce žáka 4. třídy.

Obr. 17: Žačka při psaní dopisu pro Vincenta van Gogha.

Obr. 18: Žačka píšící dopis. Písmo je inspirováno fontem Vincenta van Gogha.

Milý Vincente, já se
jmenuji Kristýnka. Můj
bratr se jmenuje Vojta.
Mně je 9 let.
Mám na tebe dotaz
cestuješ po světě rád?
Těším se na odpověď!

Kristýnka

Obr. 19: Dopis od žáčky Vincentovi.

Milý Vincente jak se
máš v hrobě? Je mi 10 let a
narodil jsem se v roce 2009.
Můj kamarád se jmenuje Adam.
Můj bratr se jmenuje Tomáš.
Honza

Obr. 20: Dopis od zvědavého studenta.

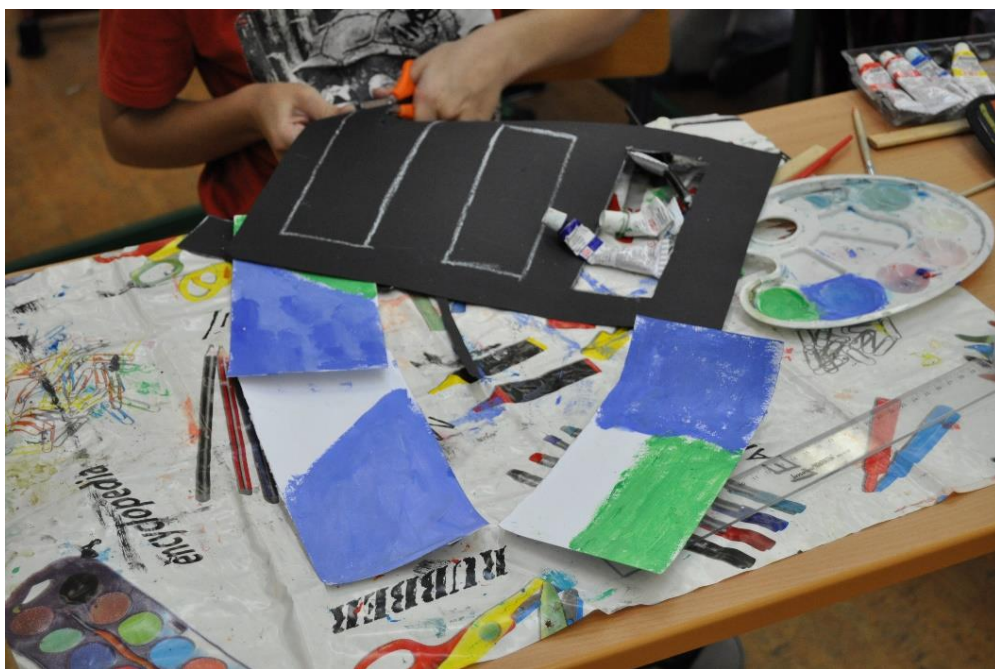
Obr. 21: Žačka připravující svůj triptych.

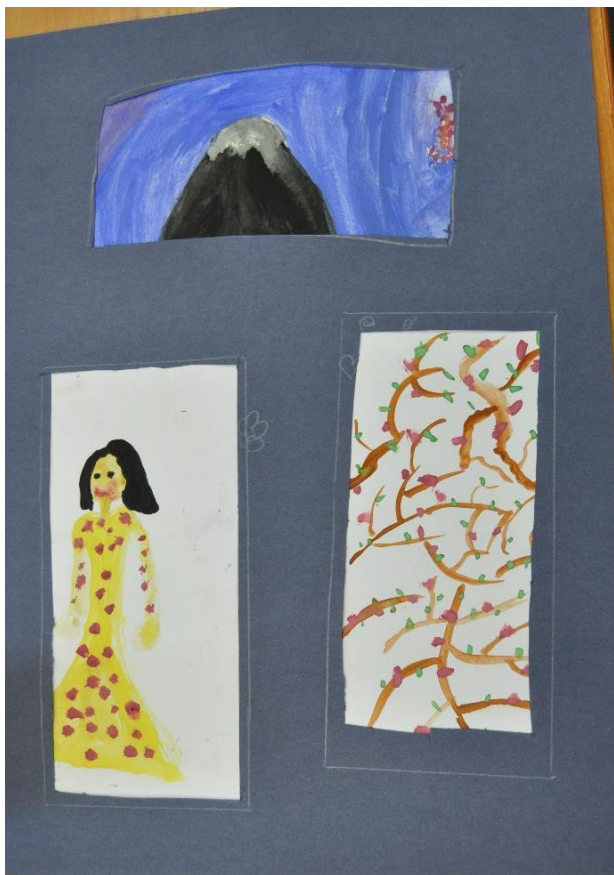
Obr. 22: Žák zachycen při malbě orientální tematiky.

Obr. 23: Žák při rozvržení svého triptychu.

Obr. 24: Příprava rámečku na umístění namalovaných obrázků.

Obr. 25: Výsledný triptych s orientální tematikou.

Obr. 26: Žáci zachyceni při skupinové práci – zvětšování osobitých prvků Vincenta van Gogha.

Obr. 27: Na fotografii je zachycena skupina žáků a jejich vybraný osobitý prvek z obrazu van Gogha.

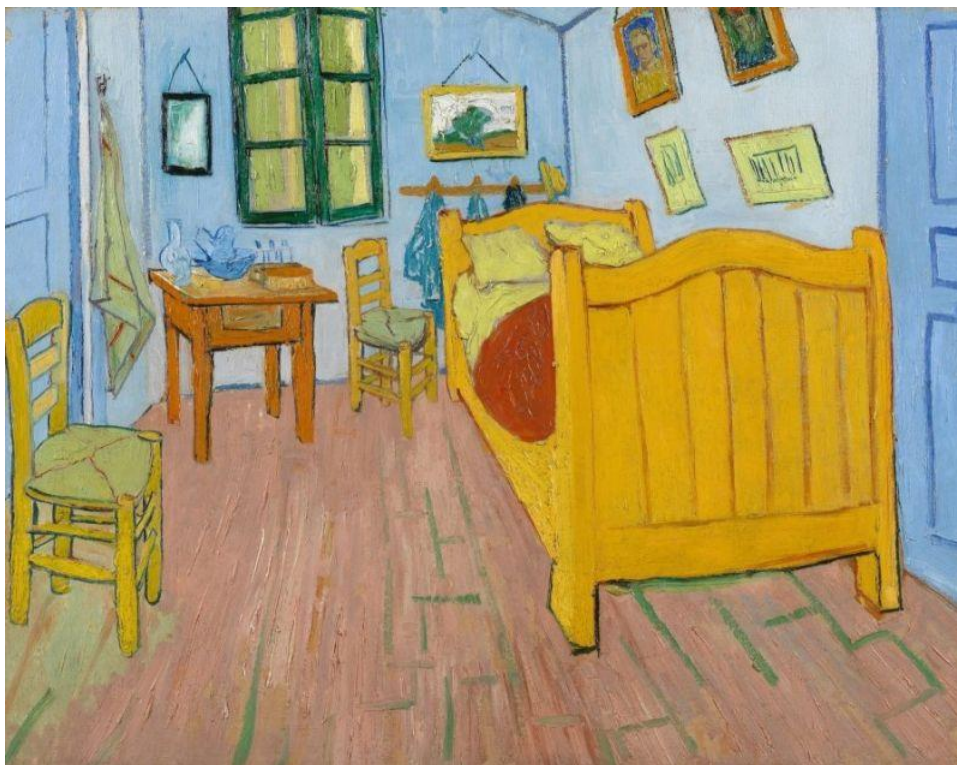
Obr. 28: Skupina a jejich dílo v procesu tvorby.

Obr. 29: Žáci při lepení koláže z barevného papíru.

Obr. 30: Výsledná koláž – Osobitý styl Vincenta van Gogha.

Obr. 31: Ložnice Vincenta van Gogha – inspirace pro Pokoj v pohybu.

Obr. 32: Skupina při práci na „Pokoj v pohybu“.

Obr. 33: Žačka při výrobě modelu postele Vincenta van Gogha.

Obr. 34: Skupina při dodělávání detailů v pokoji.

Obr. 35: Výsledné pokoje žáků – z fotek pokojů byly vytvořeny animace – Pokoj v pohybu.

Přílohy III. Strukturované přípravy lekcí

Námět: Místo mého srdce

Vypracoval/a:

Typ výtvarné činnosti:

imaginace	experimentace	studium skutečnosti
-----------	---------------	---------------------

Doporučený ročník:

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Časový úsek:

1 vyučovací hodina	2 vyučovací hodiny	delší časový úsek
--------------------	--------------------	-------------------

Výchovně-vzdělávací cíl

- rozvoj schopnosti zobrazení viděného
- zlepšení dovednosti práce s rudkou
- přispění k rozvoji jemné motoriky – pohyby ruky

Motivace

Týden před touto hodinou: během hodiny výtvarné výchovy, mezi přestávkami, nebo i na jinou hodinu přijde učitel do třídy s informací, že přišel dopis, ale nevíme od koho. Proto si ho společně přečteme. Je to dopis od Vincenta van Gogha, ve kterém se žáci seznámí s tímto malířem.

Domluvíme se s žáky, aby si na příští hodinu přinesli obrázek/fotografii jim známého nebo oblíbeného místa (jejich domova, chalupy, chaty nebo obrázku z dovolené).

První vyučovací jednotka řady: začneme tím, že si připomeneme dopis z minulé hodiny a společně na koberci si přečteme dopis druhý. V tomto dopise nám malíř vypráví počátky ze svého života. Dozvíme se i to, jak začal s kresbou, že to bylo právě na jeho oblíbených místech. Učitel bude mít připravenou prezentaci – kresba tužkou/ uhlem/ tuší. Shrnutí života Vincenta van Gogha při jeho začátcích s uměním.

Výtvarný úkol

Překreslení oblíbeného místa rudkou na balicí papír.

Kritéria hodnocení

- obsah/atmosféra
- originalita
- kresebnost – práce s linií

Výtvarné prostředky (techniky, pomůcky a materiály)

Pomůcky a materiály: balicí papír, malířská páska, rudka, fotografie známého/ oblíbeného místa (nějaké navíc pro žáky, co si zapomenou své přinést)

Technika: kresba rudkou na balicí papír

Organizace lekce (výtvarné postupy a časové rozvržení činností)

Motivace – 5 minut

Prezentace – 10 minut

Zadání – 5 minut

Příprava materiálu na práci a pracovního místa – 10 minut

Práce žáků – 40 minut

Hodnocení prací – 10 minut

Úklid třídy – 10 minut

Způsob hodnocení

Na konci hodiny si všichni sedneme opět na koberec, kde probíhala i motivační část s dopisem. Každý z žáků nám ukáže svůj výtvar a řekne nám, proč si zvolil toto místo. Také nám řeknou, jak se jim pracovalo, zda to bylo jednoduché, či složité a zda se jim tato technika líbila.

Poznámky /odkazy /náčrty /ukázky

Dopis I.

Milí žáci,

zdá se mi důležité, abych se Vám představil. Mé jméno Vincent van Gogh jste jistě slyšeli.

Za mého života mé dílo nedosáhlo takové slávy, které se mu dostává ve Vaší době.

Proto by mi bylo potěšením, kdybyste pár mých děl přivedli k životu ve Vašich hodinách výtvarné výchovy.

Velice rád bych se s Vámi podělil o moje postřehy z umění, ale také o příběh mého života.

Bude mi ctí si s Vámi popovídat skrze tyto řádky, kterými s Vámi budu sdílet můj život, ale i mé dílo.

Váš oddaný

Vincent

<https://www.vangoghmuseum.nl/en/art-and-stories/vincents-life-1853-1890/looking-for-a-direction>

Dopis II.

Milí žáci,

v minulém dopise jsem se Vám představil. Dnes je načase, abych Vám řekl něco o mém začátku života.

Narodil jsem se 30. března roku 1853 v malé vesničce na jihu Nizozemí. Můj otec se jmenoval Theodor van Gogh a byl kazatel. Má matka se jmenovala Anna Cornelia van Gogh.

V dětství jsem byl stejný, jako ostatní děti kolem mne, neprojevoval se u mne žádný velký talent. Jen jsem rád trávil čas o samotě v přírodě, kterou jsem pozoroval.

Během svých studií jsem vyměnil několik škol, ale naučil jsem se hlavně jazyky, převážně francouzštinu a angličtinu.

V jedenácti letech jsem namaloval obraz, na kterém jsem znázornil moji rodnou ves.

Po studiích na škole jsem nastoupil do galerie umění v Haagu, kde jsem pomáhal kupujícím vybrat ten správný obraz pro ně samé. U této práce jsem velice často studoval kresby a malby slavných malířů, a hledal jsem v nich inspiraci pro má díla.

V době, kdy můj mladší bratr Theo také nastoupil do práce, začala naše korespondence. Která je dnes velice slavná, a také důvod, proč se toho o mém životě tolik ví.

Z galerie v Haagu jsem byl přeložen do galerie v Londýně, kde jsem prožil svou první nešťastnou lásku, a poté jsem se bez svých příbuzných cítil velice sám. Tak sám, že jsem se uzavřel do sebe, a ani nevycházel mezi lidi. Moje útěcha byla v náboženství.

Přeložili mě z Londýna do Paříže, a pak zase znovu. Můj smutek převažoval, a tak jsem dal výpověď a odjel jsem zpět do Anglie, kde jsem vyučoval francouzštinu a matematiku.

Po nějaké době jsem vypomáhal v kostele a na nějakou dobu jsem našel klid v duši.

Moji rodiče si přáli, abych se stal kněží, jako byl můj otec. Jenže já jsem nevydržel u studia a nesložil jsem zkoušky. Stále častěji jsem chodil na procházky a kreslil jsem vše, co se mi líbilo. V této době jsem začal s kresbou a jejím studiem.

V dalším dopise Vám budu vyprávět o mých začátcích s malou.

Váš oddaný

Vincent

Milí žáci,

zdá se mi důležité, abych se vám představil. Mé jméno Vincent van Gogh jste jistě slyšeli.

Za mého života mé dílo nedosáhlo takové slávy, které se mu dostává ve vaší době.

Proto by mi bylo potěšením, kdybyste pár mych děl přivedli k životu ve vašich hodinách výtvarné výchovy.

Velice rád bych se s vámi podělil o moje postřehy z umění, ale také o průběh mého života.

Bude mi ctí si s vámi popovídat skrze tyto řádky, kterými s vámi budu sdílet můj život, ale i mé dílo.

Váš oddaný
Vincent

Milí žáci,

V minulém dopise jsem se Vám představil. Dnes je načase, abych Vám řekl něco o mém začátku života.

Naradil jsem se 30. března roku 1853 v malé vesničce na jihu Nizozemska. Můj otec se jmenoval Theodor van Gogh a byl kazatel. Má matka se jmenovala Anne Cornelia van Gogh.

V dětství jsem byl stejný, jako ostatní děti kolem mě, neprojevoval se u mne žádný velký talent. Jen jsem rád trávil čas osamotě v přírodě, kterou jsem pozoroval.

Během svých studií jsem vyměnil několik škol, ale naučil jsem se hlavně jazyky, převážně francouzštinu a angličtinu.

V jedenácti letech jsem namaloval obraz, na kterém jsem znázornil moji rodnou ves.

Ve studiích na škole jsem nastoupil do galerie umění v Haagu, kde jsem pomáhal kupujícím vybrat ten správný obraz pro ně sami. U této práce jsem velice často studoval kresby a malby slavných malířů a hledal jsem v nich inspiraci pro má díla.

V době, kdy můj mladší bratr Theo také nastoupil do práce, začala naše korespondence. Která je dnes velice slavná, a také důvod, proč se toho o mém životě tolik ví.

Z galerie v Haagu jsem byl přeložen do galerie v Londýně, kde jsem prožil svou první nešťastnou lásku, a poté jsem se bez svých příbuzných cítil velice sám. Tak sám, že jsem se uzavřel do sebe, a ani nemyšlel mezi lidi. Moje útěcha byla v náboženství.

Přeložili mě z Londýna do Paříže a pak znovu. Můj smutek přerušoval, a tak jsem dal výhověd a odjel jsem zpět do Anglie, kde jsem vyučoval francouzštinu a matematiku.

Po nějaké době jsem vypomáhal v kostele a na nějakou dobu jsem našel klid v duši.

Moji rodiče si přáli, abych se stal knězem, jako byl můj otec. Jenže já jsem nerydžel u studia a nesložil jsem zkoušky. Stále častěji jsem chodil na procházky a kreslil jsem vše, co se mi líbilo. V této době jsem začal s kresbou a jejím studiem.

V dalším dopise Vám budu vyprávět o mých začátcích s malbou.

Váš oddaný
Vincent

Námět: Prosté zátiší - brambory

Vypracoval/a:

Typ výtvarné činnosti:

imaginace	experimentace	studium skutečnosti
-----------	---------------	---------------------

Doporučený ročník:

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Časový úsek:

1 vyučovací hodina	2 vyučovací hodiny	delší časový úsek
--------------------	--------------------	-------------------

Výchovně-vzdělávací cíl

- všimnout si věcí okolo nás a vnímat je jako možnou součást uměleckého díla
- osvojení si práce s mícháním barev
- rozvoj zrakového vnímání

Motivace

Do hodiny přijde další dopis od malíře van Gogha, který vypráví o další části jeho života a posunu jeho tvorby.
Žákům ukážeme obrazy Vincenta van Gogha, které tvořil v období deprese. Tyto obrazy se vyznačují omezenou paletou barev. Žáků se zeptáme, zda se jim obrazy líbí nebo nelíbí, co je na nich zvláštního.
Diskuse o tom, co je to omezená paleta, jaká všední/každodenní témata můžeme vyobrazit a jaká témata mohl vyobrazit Vincent van Gogh.

Výtvarný úkol

Namalovat prosté zátiší, které se skládá z brambor a hrnku. Pouze za pomoci bílé, hnědé a černé tempéry.

Kritéria hodnocení

- celkové působení díla
- schopnost míchat barevné odstíny
- vyplnění formátu

Výtvarné prostředky (techniky, pomůcky a materiály)

Pomůcky a materiály: karton na palety,
na zátiší: brambory, hrnečky
na výtvary: palety, tempery – bílá, hnědá, černá, štětce, čtvrtky A3, špejle
Technika: malba temperovými barvami

Organizace lekce (výtvarné postupy a časové rozvržení činností)

Motivace - 10 minut
Příprava na práci - 5 minut
Zadání - 5 minut
Vlastní tvorba žáků - 50 minut
Úklid třídy – 10 minut
Hodnocení - 10 minut

Způsob hodnocení

Žáci se ve skupinách zhodnotí, jak se jim pracovalo, co pro ně bylo těžké a co naopak lehké.
Obrázky rozložíme na koberec a prohlédneme si je, okomentujeme.

<https://www.vangoghmuseum.nl/en/collection/s0005V1962>

<https://www.vangoghmuseum.nl/en/collection/s0153V1962>

Dopis III.

Milí žáci,

opět jsem usedl k mému stolu, abych Vám napsal pár řádků.

Čas šel dál a já s ním. V mých 27 letech jsem byl samoukem a učil jsem se kreslit jen podle knih. Přestěhoval jsem se do Bruselu, hlavního města Belgie, kde jsem si pronajal pokoj.

Seznámil jsem se s lidmi, kteří mi doporučili, abych chodil na Akademii. Přihlásil jsem se a oni mě vzali. Naštěstí Akademie byla zdarma, takže jsem ji mohl navštěvovat, i když jsem neměl moc peněz. Ale i tak jsem na konci dubna, v roce 1881, odjel z Bruselu zpět k mým rodičům.

Když jsem byl v Ettenu, maloval jsem podle toho, co jsem se naučil o anatomii člověka. Hledal jsem lidi, co by mi stáli modelem. Opět jsem začal chodit ven na procházky a vše maloval.

Už jsem se doma začínal cítit lépe. Na návštěvu přijela moje sestřenice, která mě hned okouzila, a já se do ní hned zamiloval. Přemýšlel jsem, zda ji to mám říci. Udělal jsem to, ona mě však odmítla a já se cítil strašně.

S mým otcem jsme se kvůli tomu pohádali a já opustil dům mých rodičů.

Přestěhoval jsem se do Haagu. Bylo to dobré rozhodnutí. Nakreslil jsem a namaloval jsem zde přes 200 obrazů.

Maloval jsem portréty, postavy, krajinu a zdokonaloval jsem se v tom. Kromě jiného jsem také maloval lidi při práci.

Moje srdce opět utrpělo těžkou ránu, když mě opustila žena, jíž jsem miloval, a chtěl jsem se o ni starat.

Moji rodiče se přestěhovali do Nuenenu, kam jsem se i já přestěhoval za nimi. Začal jsem studovat práci jiných lidí a maloval jsem to, co jsem nastudoval.

Také jsem začal studovat teorii barev, abych mohl využít veškerý jejich potenciál a mohl jsem si je sám máchat.

V zimě roku 1885 mi zemřel otec. Měl srdeční příhodu. Velice mě tato událost ranila, protože jsme s otcem vedli spor, který jsme nevyřešili. Všechno si to velice vyčítám.

Snad v příštím dopise nebude tolik smutku.

Váš oddaný

Vincent

Milí záci,

opět jsem usedl k mému stolu, abych Vám napsal pár řádků.

Čas šel dál a já s ním. V svých dvacetisedmi letech jsem byl samoukem a učil jsem se kreslit jen podle knih. Přestěhoval jsem se do Bruselu, hlavního města Belgie, kde jsem si pronajal pokoj.

Ležnámil jsem se s lidmi, kteří mi doporučili, abych chodil na Akademii. Přihlásil jsem se a oni mě vzali. Navštěvování Akademie byla zdarma, takže jsem ji mohl navštěvovat, i když jsem neměl moc peněz. Ale i tak jsem na konci dubna, v roce 1881, odjel z Bruselu zpět k svým rodičům.

Když jsem byl v Ettenu, maloval jsem podle toho, co jsem se naučil o anatomii člověka. Hledal jsem lidi, co by mi stáli modelem. Přet jsem začal chodit ven na procházky a vše maloval.

Už jsem se doma začínal cítit lépe. Na návštěvu přijela moje sestřenic, která mě hned okouzila a já se do ní zamiloval. Přemýšlel jsem zda ji to mám říci. Udělal jsem to, ona mne však odmítla a já se cítil strašně.

S svým otcem jsme se kvůli tomu pohádali a já opustil dům svých rodičů.

Přestěhoval jsem se do Haggu. Bylo to dobré rozhodnutí. Nakreslil a namaloval jsem zde přes 200 obrazů.

Maloval jsem portréty, postavy, krajiny a zdokonaloval jsem se v tom. Kromě jineho jsem také maloval lidi při práci.

Moje srdce opět utrpělo těžkou ránu, když mi opustila žena již jsem miloval a chtěl jsem se o ni starat.

Moji rodiče se přestěhovali do Nuenenu, kam jsem se i já přestěhoval za nimi. Začal jsem studovat práci jiných lidí a maloval jsem to, co jsem nastudoval.

Také jsem začal studovat teorii barev, abych mohl využít vsěkery potenciál barvy a mohl jsem si je sám míchat.

V zimě roku 1885 mi zemřel otec. Měl srdeční příhodu. Velice mne tato událost ranila, protože jsme s otcem vedli spor, který jsme nevyřešili. Všechno si to velice vyčítám.

Snad v příštím dopise nebude tolik mého smutku.

Váš oddaný
Vincent

Námět: Pokus o impresi

Vypracoval/a:

Helena Hlaváčková

Typ výtvarné činnosti:

imaginace	experimentace	studium skutečnosti
-----------	---------------	---------------------

Doporučený ročník:

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Časový úsek:

1 vyučovací hodina	2 vyučovací hodiny	delší časový úsek
--------------------	--------------------	-------------------

Výchovně-vzdělávací cíl

- rozvoj jemné motoriky – pohyby ruky- rozvoj představivosti – přenesení viděného

Motivace

Úvod hodiny začíná dopisem, který nás dále posouvá v životě Vincenta van Gogha. Dnešní hodině pomůže květina kosatců, které přineseme do hodiny. Každý žák tak bude mít živou květinu před sebou. Naaranžujeme květiny společně do vázy.
--

Výtvarný úkol

Namalovat květiny pomocí temperových barev, tak aby to bylo co nejpodobnější těm, které máme ve třídě.
--

Kritéria hodnocení

- podoba skutečné květině- přesnost- čistota práce

Výtvarné prostředky (techniky, pomůcky a materiály)

Pomůcky a materiál: temperové barvy, štětce, kelímek na vodu, podložka na lavici, čtvrtka A3, kosatce a vázu, obrazový materiál

Technika: malba temperovými barvami

Organizace lekce (výtvarné postupy a časové rozvržení činností)

Motivace – 10 minut

Příprava pracovního místa – 5 minut

Zadání – 5 minut

Práce žáků – 40 minut

Hodnocení prací – 20 minut

Úklid třídy – 10 minut

Způsob hodnocení

Se žáky si sedneme na koberec a každý vybere nějaký obraz spolužáka a řekne, proč se mu tento obraz líbí. Učitel pochválí práci žáků a shrne hodinu. Také dohlíží na to, aby žáci nekomentovali stále stejné výtvary.

Poznámky /odkazy /náčrty /ukázky

<https://www.vangoghmuseum.nl/en/collection/s0050V1962>

Dopis IV.

Milí žáci,

v dnešním dopise bych Vám rád vyprávěl, co se dále dělo v mém životě.

Po smrti mého otce, jsem se odstěhoval do Antverp. Psal se 28. listopad roku 1885 a já jsem si zde pronajal pokoj nad obchodem s barvami. Maloval jsem zde hlavně krajinu, zátiší a snažil jsem se co nejlépe namalovat postavu.

Měl jsem problém s penězi, a proto jsem šetřil na jídle, abych si mohl koupit plátna a barvy. Z tohoto důvodu jsem vážně onemocněl. Vypadaly mi zuby a musel jsem navštěvovat doktora. Z toho všeho jsem měl hodně depresivní nálady, a to se také projevilo na mé tvorbě.

Také proto jsem se rozhodl, přestěhoval jsem se do Paříže za mým bratrem Theem.

Sehnali jsme si větší byt, abych měl vlastní ateliér a mohl tvořit doma, ale i venku. Chodil jsem hodně ven do přírody, do muzea v Louvru. Scházel jsem se s přáteli a poznal jsem impresionisty, kteří žili převážně v Paříži.

Po dlouhé době jsem byl finančně zajištěn, měl jsem střechu nad hlavou, přátele a po dlouhé době jsem se dokázal uvolnit. Žil jsem společenským životem. Věnoval jsem se kresbě i malbě. Začal jsem s malbou autoportrétů. Byl jsem modelem sám sobě, zlepšoval jsem svou malbu a nemusel jsem nikomu platit za to, že mi stál modelem.

Maloval jsem okolí našeho bytu a do mých děl se začali dostávat barvy, které jsem dlouho nechával stranou.

Doufám, že se brzy ozvu.

Váš oddaný

Vincent

Milí záci,

v dnešním dopise bych Vám rád vyprávěl, co se dále dělo v mém životě.

Po smrti mého otce jsem se odstěhoval do Antverp. Psal se 28. listopad roku 1885 a já jsem si zde pronajal pokoj nad obchodem s barvami. Maloval jsem zde hlavně krajiny, zátiší a snažil jsem se naučit co nejlépe namalovat postavu.

Měl jsem problémy s penězi, a proto jsem šetril na jídle, abych si mohl koupit plátna a barvy. Z tohoto důvodu jsem vážně onemocněl, vypadaly mi zuby a musel jsem navštěvovat doktora. Z toho všeho jsem měl hodně depresivní nálady a to se také projevilo na mé tvorbě.

Také proto jsem se rozhodl, přestěhoval jsem se do Paříže za svým bratrem Theem.

Uhnali jsme si větší byt, abych měl vlastní ateliér a mohl spát doma, ale i venku. Chodil jsem hodně ven do přírody, do muzea v Louvru, scházel jsem se s přáteli a poznal jsem impresionisty, kteří žili převážně v Paříži.

Po dlouhé době jsem byl finančně zajištěn, měl jsem strážníka nad hlavou, přátele a po dlouhé době jsem se dokázal uvolnit. Žil jsem společenský život. Věnoval jsem se kresbě i malbě. Začal jsem s malbou autoportrétů. Byl jsem modelem sám sobě, zlepšoval jsem svou malbu a nemusel jsem nikomu platit za to, že mi stál modelem.

Maloval jsem okolo našeho bytu a do mých děl se začaly dostávat barvy, které jsem dlouho nechával stranou.
Doufám, že se brzy ozou.

Váš oddaný
Vincent

Námět: Dopis pro Vincenta

Vypracoval/a:

Helena Hlaváčková

Typ výtvarné činnosti:

imaginace	experimentace	studium skutečnosti
-----------	---------------	---------------------

Doporučený ročník:

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Časový úsek:

1 vyučovací hodina	2 vyučovací hodiny	delší časový úsek
--------------------	--------------------	-------------------

Výchovně-vzdělávací cíl

- přispění k rozvoji jemné motoriky – pohyby ruky
-
- osvojení si práce s tuší
-
- propojení s kaligrafií

Motivace

Z důvodu, že nám nepřišel dopis od malíře Vincenta van Gogha, poprosíme žáky, aby každý z nich napsal svůj osobní dopis tomuto malíři. On nám píše dopisy již pět týdnů a tento týden vynechal. Zjistíme tedy, jaký je důvod.

Navrhne žákům, aby do dopisů zakomponovali něco o svém životě – tedy osobní zapojení, ale zároveň pokud oni mají nějaké otázky na malíře, ať se na ně zeptají.

Výtvarný úkol

Napište tuší dopis pro Vincenta van Gogha, před sebou máte k dispozici typ (font) písma, kterým psal on. Pokuste se ho napodobit.

Kritéria hodnocení

- dokončenost
- originalita
- technika – motorická dovednost

Výtvarné prostředky (techniky, pomůcky a materiály)

Pomůcky a materiály: papír, tuš, špejle, vytisknutý font písma
Technika: psaní tuší

Organizace lekce (výtvarné postupy a časové rozvržení činností)

Motivace – 5 minut
Zadání – 5 minut
Práce žáků – 15 minut
Hodnocení prací – 15 minut
Úklid třídy – 5 minut

Způsob hodnocení

Na konci hodiny si všichni sedneme na koberec. Každý žák, případně ten, který bude chtít, nám přečte svůj dopis. Může i odůvodnit věci, které tam napsal. Kdo nebude chtít dopis číst, můžu přečíst pouze nějakou pasáž.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh
Ii Jj Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq
Rr Ss Tt Uu Vv Ww Xx Yy Zz
0 1 2 3 4 5 6 7 8 9

<https://www.youworkforthem.com/font/T0643/p22-vincent-set>

Námět: Cesta za orientem

Vypracoval/a:

Helena Hlaváčková

Typ výtvarné činnosti:

imaginace	experimentace	studium skutečnosti
-----------	---------------	---------------------

Doporučený ročník:

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Časový úsek:

1 vyučovací hodina	2 vyučovací hodiny	delší časový úsek
--------------------	--------------------	-------------------

Výchovně-vzdělávací cíl

- rozvoj představivosti
- zlepšení práce s temperovými barvami, práce se štětci
- zaměření na jemnou motoriku – malba, kresba, stříhání

Motivace

I v této hodině bude navozovat atmosféru další dopis Vincenta. Opět nám dá nový podnět k malbě.
Vincent van Gogh má řadu obrazů, která je inspirovaná orientální malbou, přesněji japonskou malbou. Jeho obrazy jsou inspirovány tematicky, ale i barevně.
Se žáky si budeme povídat o tom, co to je „orient“. Co se jim pod tímto pojmem vybaví? Jaké země to jsou? Jak asi malují obrazy v orientu? Co vše vidíme na těchto obrazech? Co je specifické pro japonskou malbu? Jak vypadá japonské písmo?

Výtvarný úkol

Vytvořit triptych z jednotlivých orientálních obrázků.

Kritéria hodnocení

- práce s detailem
- souznění obrazů
- celková finalizace díla

Výtvarné prostředky (techniky, pomůcky a materiály)

Pomůcky a materiál: čtvrtka A4, temperové barvy, štětinové štětce, černé nebo tmavě modré čtvrtky A3, bílé pastelky, voskovky, pravítko, tužka, nůžky, řezák (pod řezák podložku)

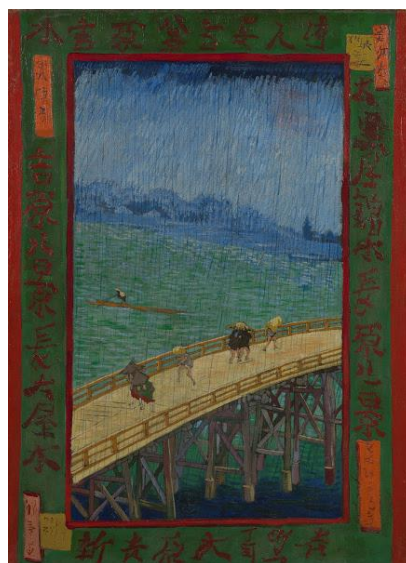
Organizace lekce (výtvarné postupy a časové rozvržení činností)

Motivace - 10 minut
Zadání - 5 minuty
Tvorba - triptych - 30 minut
Tvorba - rámeček - 25 minut
Hodnocení - 15 minut
Úklid třídy - 5 minut

Způsob hodnocení

Žáci sedí v kroužku na koberci, položí své výtvary před sebe a podívají se na výtvary ostatních žáků. Řeknou pár vět o svém výtvoru a jejich práci.
Na konci učitel zhodnotí obrázky celé třídy.

Ukázky děl od Vincenta van Gogha

<https://www.vangoghmuseum.nl/en/stories/inspiration-from-japan#12>

Dopis V.

Milí žáci,

mnohokrát Vám děkuji za vaše dopisy, které jste mi napsali. Rád bych Vám odpověděl na pár otázek, které Vás zajímaly. Můj bratr Theo se narodil 1. května roku 1857, byl tedy o 4 roky mladší než já. Za svůj život jsem namaloval a nakreslil něco přes 2100 obrazů. Mé cestování po světě je většinou spojeno se stěhováním.

Také dnes bych Vám rád pověděl něco o mém životě.

V minulém dopise jsem Vám psal o mém životě v Paříži a dnes v tom budu pokračovat.

V naší malířské skupině jsme vystavovali svá díla v kavárně Café du Tambourin. Já a můj bratr Theo jsme v té době sbírali japonské rytiny. Velice se nám líbil způsob malování japonských malířů. Vše vypadalo tak krásně a jednoduše. Úplně nás to uchvátilo.

Sám jsem zkusil namalovat nějaké obrazy, kde se vyskytují japonská témata. V mém podání to není stejné, jako jejich obrazy. Míchal jsem si barvy sám podle sebe a používal jsem vlastní interpretaci.

Na přelomu let 1886 a 1887 se se mnou něco přihodilo. Už jsem neměl chuť vídat se s jinými malíři, chtěl jsem být sám. Moje veselá povaha se mi úplně vytratila. Začal jsem na své okolí nepřijemný. Nevycházel jsem ani se svým milovaným bratrem, který se mě i v této době snažil podporovat.

Když už jsem naše soužití nemohl vydržet, odstěhoval jsem se.

Tentokrát jsem se vydal na jih Francie.

Dnes již píší poslední řádky.

Váš oddaný

Vincent

Milí žáci,
mnohokrát Vám děkuji za Vaše dopisy, které jste mi napsali.
Rád bych Vám odpověděl na pár otázek, které Vás zajímaly.
Můj bratr Theo se narodil 1. května roku 1857, byl tedy o 4 roky
mladší než já. Za svůj život jsem namaloval a nakreslil
něco přes 2100 obrazů. Mé cestování po světě je většinou spojeno
se stěhováním.

Také dnes bych Vám rád pověděl něco o mém životě.

V minulém dopise jsem Vám psal o mém životě v Paříži a dnes
o tom budu pokračovat.

V naší malířské skupině jsme vystavovali svá díla v kavárně
Café du Tambourin. Já a můj bratr Theo jsme v té době sbírali
japonské rytiny. Velice se nám líbil způsob malování japonských
malířů. Vše vypadalo tak krásně a jednoduše. Úplně nás to
uhvátilo.

Sám jsem zkusil namalovat nějaké obrazy, kde se vyskytují japonská
témata. V mém podání to ale není stejné, jako jejich obrazy.
Míchal jsem si barvy sám podle sebe a používal jsem vlastní
interpretaci.

Na půlnoční let 1886 a 1887 se se mnou něco přihodilo. Už jsem
neměl chuť vidat se s jinými malíři, chtěl jsem být sám.
Moje veselá povaha se mi úplně vytratila. Začal jsem být na
své okolí nepřijemný. Nerychlel jsem ani se svým milovaným
bratrem, který se mě i v této době snažil podporovat.
Když už jsem navíc soužití nemohl vydržet, odstěhoval jsem se.
Tentokrát jsem se vydal na jih Francie.
Dnes již píše poslední řádek.

Váš oddaný
Vincent

Námět: Osobitý styl VvG

Vypracoval/a:

Helena Hlaváčková

Typ výtvarné činnosti:

imaginace	experimentace	studium skutečnosti
-----------	---------------	---------------------

Doporučený ročník:

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

Časový úsek:

1 vyučovací hodina	2 vyučovací hodiny	delší časový úsek
--------------------	--------------------	-------------------

Výchovně-vzdělávací cíl

- rozvoj představivosti při zvětšování objektu- spolupráce ve skupině

Motivace

<p>Vincent van Gogh si prošel jistým vývojem tvorby. Jedna, nejpodstatnější, je ta, kde našel svůj osobitý styl.</p>
--

<p>Žákům promítneme díla, kde je viditelný jeho osobitý styl malby. Můžeme promítnout i jiné obrazy, kde se jeho osobitost ještě tolik neprojevovala, aby to žáci mohli porovnat.</p>

<p>„Co je na těchto obrazech neobvyklého?“, „Jak takové obrazy maloval?“, „Jaké jsou použity barvy na těchto obrazech?“</p>

<p>Se žáky proběhne diskuse, abychom odhalili, jaký je osobitý styl Vincenta van Gogha. Srovnání s obrazy, které maloval před tím.</p>
--

Výtvarný úkol

<p>Vybranou část obrazu přeneste ve zvětšené podobě na balicí papír za pomoci barevného papíru.</p>

Kritéria hodnocení

- vybraná část obrazu
- využití formátu
- vyobrazení

Výtvarné prostředky (techniky, pomůcky a materiály)

Pomůcky: balicí papír, barevné papíry, obrazy Vincenta van Gogha, jako předlohu a lepidlo
Technika: koláž z barevného papíru

Organizace lekce (výtvarné postupy a časové rozvržení činností)

Motivace - 10 minut
Zadání - 5 minuty
Příprava - 20 minut
Tvorba - 40 minut
Hodnocení - 10 minut
Úklid třídy – 5 minut

Způsob hodnocení

Žáci budou hodnotit sebe sami, jak pracovali, jak se jim práce povedla.
Nakonec učitel ohodnotí všechny skupinové práce.

Poznámky / odkazy / náčrty / ukázky

Díla Vincenta van Gogha s jeho osobitými prvky.

Dopis VI.

Milí žáci,

v minulém dopise jsem Vám psal, že jsem se odstěhoval z Paříže. Bylo to 20. února roku 1888 a ten samý den jsem dojel do Arles.

V tomto městě jsem si pronajal pokoj. Hned po několika dnech jsem se cítil mnohem lépe. Trávil jsem spoustu času chozením v přírodě a malbou. Bylo tam krásné světlo a příroda.

Všechno mě tam inspirovalo k nové tvorbě. Chodil jsem denně pěšky několik kilometrů a také jsem sebou bral svůj stojan a plátna, abych mohl malovat.

Našel jsem zde krásný žlutý domek, kde jsem si pronajal celé pravé křídlo a měl jsem pro sebe 4 pokoje. Jeden z pokojů jsem zařídil jako můj vlastní pokoj.

Zdi jsou bledě fialové, podlaha je z červených dlaždic, dřevěná postel a židle jsou natřeny na žluto, mají odstín čerstvého másla a polštáře jsou světle citronově zelené. Peřina je šarlatová, okno zelené, stůl oranžový, umyvadlo modré a dveře šeříkově fialové.

Další pokoj jsem zařídil pro návštěvy. Další 2 používám jako sklad pro má díla a ateliér.

Seznámil jsem se zde i s místními obyvateli. Někteří z nich mi dělali modely, abych se zdokonaloval v malbě.

Pozval jsem na návštěvu mého známého z Paříže, je to také malíř, Paul Gauguin.

Když přijel, společně jsme malovali, chodili do přírody a také jsme večer chodili do města a popíjeli jsme. Zkoušeli jsme naše soužití ve žlutém domě. Moc jsem si přál, aby Gauguin zůstal v pokoji pro hosty, ale hodně jsme se hádali. Byli jsme každý jiný a už to dál nešlo.

Tou dobou jsem se vídal s jednou ženou.

Ale jednou moje a Gauguinova hádka byla tak velká, že jsem po něm hodil prázdnou sklenici. Byl jsem z toho celý pomatený a uřízl jsem si můj vlastní ušní lalůček, který jsem donesl ženě, Ráchel, kterou jsem často navštěvoval.

Hned druhý den mě hospitalizovali v nemocnici.

O tom, co se dělo dále, Vám budu vyprávět příště.

Váš oddaný

Vincent

Milí přátelé,

v minulém dopise jsem vám psal, že jsem se odstěhoval z Paříže. Bylo to 20. února roku 1888 a ten samý den jsem dojel do Arles.

V tomto městě jsem si pronajal pokoj. Hned po několika dnech jsem se cítil mnohem lépe. Trávil jsem spoustu času chůzou v přírodě a malbou. Bylo tam krásné světlo a příroda.

Všechno mě tam inspirovalo k nové tvorbě. Chodil jsem denně pěšky několik kilometrů a také jsem s sebou bral svůj stojan a plátna, abych mohl malovat.

Narčil jsem zde krásný žlutý domek, kde jsem si pronajal celé pravé křídlo a měl jsem pro sebe 4 pokoje.

Jeden z pokojů jsem zařídil jako můj vlastní pokoj. Zdi jsou bílé s fialovými podlahy je z červených dlaždic, dřevěná postel a židle jsou natřeny na žluto, májí odstín čerstvého másla a pokrývky a polštáře jsou světle citronově zelené.

Perina je šarlatová, okna zelená, stůl oranžový, umyvadlo modré a dveře šerškově fialové.

Další pokoj jsem zařídil pro návštěvy a další dva používám jako sklad pro má díla a ateliér.

Seznámil jsem se zde i s místními obyvateli. Někteří z nich mi dělali modely, abych se zdokonaloval v malbě.

Pozval jsem na návštěvu svého známého z Paříže, je to také malíř, Paul Gauguin.

Když přijel společně jsme malovali, chodili do přírody a také jsme večer chodili do města a popíjeli jsme.

Zkoušeli jsme naše soužití ve žlutém domě. Moc jsem si přál, aby Gauguin zůstal v pokojích pro hosty, ale hodně jsme se hádali. Byli jsme každý jiný a už to dál nešlo.

Tou dobrou jsem se vidal s jednou ženou.
Ale jednou moji a Gauguinova hadka byla tak velká, že
jsem po něm hodil prázdnou sklenici.

Byl jsem z toho celý pomatený a už jsem si můj
vlastní vůni lalůček, který jsem donesl ženě, Rachel,
kterou jsem často navštěvoval.

Okamžitě druhý den mě hospitalizovali v nemocnici.

O tom, co se dělo dále vám budu vyprávět příště.

Váš oddaný,
Vincent

Námět: Pokoj v pohybu

Vypracoval/a:

Typ výtvarné činnosti:

imaginace	experimentace	studium skutečnosti
-----------	---------------	---------------------

Doporučený

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

 ročník:

Časový úsek:

1 vyučovací hodina	2 vyučovací hodiny	delší časový úsek
--------------------	--------------------	-------------------

Výchovně-vzdělávací cíl

- seznámit se s prostorovou tvorbou
- poznat animaci jako médium
- naučit se ekonomickému zacházení s materiálem

Motivace

Žákům přijde poslední dopis od van Gogha, kde bude shrnuta poslední kapitola jeho života. Jakožto poslední část, bude tato kapitola pro žáky připravena experimentální formou fázové animace. Řekneme si, co je fázová animace a vysvětlíme si, jak bude práce probíhat.

Formulace výtvarného úkolu

Rozdělíme žáky do skupin podle počtu, aby v každé skupině bylo cca 5 žáků. V každé skupině si žáci vytvoří z krabice pokoj Vincenta van Gogha. Vybarví si ho pomocí temperových/ akrylových barev.

Z kartonu nebo lepenkového papíru si vyrobí další potřebné věci do pokoje (židle, stůl, postel), které naaranžují na daná místa.

Další hodinu si vymyslí ve skupinách krátké scénky, které později budou animací.

Kritéria hodnocení

- originalita
- prostorovost
- práce s detailem

Výtvarné prostředky (techniky, pomůcky a materiály)

Pomůcky a materiály: krabice, lepenkový papír, karton, temperové barvy, herkules (nebo jiné lepidlo), provázky/bavlnky, barevné papíry, látky, špendlíky, řezák, tavnou pistoli, špejle, fotoaparát, dálkovou spoušť, stativ, malířskou lepenku (na označená místa), papír a tužku.

Technika: malba, prostorová tvorba, fázová animace

Organizace lekce (výtvarné postupy a časové rozvržení činností)

1. hodina (90 minut)

Motivace - 10 minut

Zadání - 10 minut

Tvorba - 45 – 60 minut

Úklid třídy – 10 minut

2. hodina (90 minut) a další navazující hodiny

Příprava místa – 5 minut

Tvorba – 80 minut

Úklid třídy – 5 minut

3. hodina (90 minut) – focení animací

Příprava – 5 minut

Fotografování – 20 – 45 minut (dle náročnosti příběhu)

Úklid třídy – 5 minut

Způsob hodnocení

V těchto lekcích je důležité žáky udržet motivované, proto je nutné hodnotit skupiny jednotlivě a průběžně – během hodin.

Po završení animací – projít si se žáky v jednotlivých skupinách jejich práci i výsledek. A poté si celkově zhodnotit práci jako třídu.

Poznámky /odkazy /náčrty /ukázky

<https://www.vangoghmuseum.nl/en/collection/s0047V1962>

Dopis VII.

Milí žáci,

minule jsem Vám psal o mém nové domově a pokoji. Také o tom, jak mne hospitalizovali v nemocnici.

V této nemocnici jsem byl připoután k železnému loži a zavřený v cele. Když se můj stav zlepšil, jel jsem zpět do žlutého domu a začal jsem opět malovat.

V únoru roku 1889 mne znovu hospitalizovali, nemohl jsem vůbec spát a měl jsem vidiny. Starosta Arles pověřil policii, aby zavřeli žlutý dům a já už se neměl kam vrátit. Cítil jsem se velice osamělý.

Reverend mi pomohl najít nové bydlení. Bylo to v ústavu v Saint-Rémy v Provence.

V této době mi bylo 36 let. Můj bratr se postaral o to, aby mě v ústavu přijali, ale hlavně o to, abych mohl svobodně malovat mimo ústav. Také mi dali 2 místnosti, jednu na spaní a druhou, kterou jsem směl používat jako ateliér.

Nejvíce mne v této době zaujaly olivovníky a cypřiše, které byly v okolí ústavu, a tak jsem je mohl studovat a malovat bez vzdalování se.

V tomto období se mi střídala úzkost se smutkem a lepší dny.

Můj bratr se v únoru roku 1890 stal otcem. Byl jsem za něj nadšený, ale také jsem se cítil velice osamělý. Řekl jsem si, že se z ústavu musím odstěhovat, abych mohl zase normálně žít.

Zjistil jsem, že mezi mými změnami nálad jsou 3 nebo 4 měsíce klidu.

Navštívil jsem bratra v Paříži a seznámil jsem se s jeho rodinou. Bratr i velice pomohl, a tak jsem se mohl zase stěhovat. Tentokrát do Auvers, kde jsem docházel k doktorovi Gachetovi. Maloval jsem, chodil jsem do přírody a ubytoval jsem se v hostinci.

K Theovi jsem to měl hodinu vlakem, a tak jsme se často navštěvovali. Všechno se zdálo být v pořádku, ale nebylo.

Dne 27. července roku 1890 jsem šel malovat, ale pokusil jsem se zastřelit zbraní, kterou jsem si půjčil na odhánění jelenů. Vrátil jsem se k sobě do pokoje a lehl jsem si. Theo přijel hned druhý den ráno. Myslel si, že se mé zranění uzdraví, ale tentokrát pravdu neměl.

29. července 1890 jsem podlehl tomuto zranění, 30. července jsem měl pohřeb.

Můj milovaný bratr Theo, který se o mne staral, tuto situaci nezvládl a zemřel o 6 měsíců později. A to 25. ledna 1891, bylo mu pouhých 33 let.

Jeho ostatky převezli k těm mým do Auvers a byli jsme zase spolu.

Doufám, že na mne nezapomenete.

Váš oddaný

Vincent

Milí rodi,

minule jsem Vám psal o mém novém domově a pokoji. Také o tom, jak mne hospitalizovali v nemocnici.

V této nemocnici jsem byl připoután k železnému loži a zavřený v cele. Když se můj stav zlepšil, jel jsem zpět do glutého domu a začal jsem opět malovat.

V února roku 1889 mne znovu hospitalizovali, nemohl jsem vůbec spát a měl jsem vidiny. Starosta Arles pověřil policii, aby zavřeli glutý dům a já už se nemel kam vrátit. Cítil jsem se velice osamělý.

Reverend mi pomohl najít nové bydlení, bylo to v ústavu v Saint - Rémy v Provence.

V této době mi bylo 36 let. Můj bratr se postaral o to, aby mne v ústavu přijali. Ale hlavně o to, abych mohl svobodně malovat mimo ústav. Také mi dali dvě místnosti, jednu na spaní a druhou, kterou jsem směl používat jako můj ateliér.

Kejnice mne v této době zaujaly olivovníky a cypřiše, které byly v okolí ústavu, a také jsem je mohl studovat i malovat bez vzdalování se od ústavu.

V tomto období se mi stídala úzkost se smutkem a lepší dny.

Můj bratr se v února roku 1890 stal otcem. Byl jsem za něj nadšený, ale také jsem se cítil velice osamělý.

Rěkl jsem si, že se z ústavu musím odstěhovat, abych mohl zase normálně žít.

Zjistil jsem, že mezi mými známými nálad jsou tři nebo čtyři měsíce klidu.

Navštívil jsem bratra v Paříži a seznámil jsem se s jeho rodinou.

Bratr mi velice pomohl, a tak jsem se mohl zase oděhovat

Tentokrát do Auvers, kde jsem docházel k doktorovi Gachetovi. Maloval jsem, chodil jsem do přírody a nýčtral jsem se v hostinci.

K Theovi jsem to měl hodinu vlakem, a tak jsme se často navštěvovali.

Všechno se zdálo být v pořádku, ale nebylo.

Dne 27. července roku 1890 jsem šel malovat, ale pokusil jsem se zastřelit zbraní, kterou jsem si půjčil na odhánění jelenů. Vrátil jsem se k sobě do pokoje a lehl jsem si.

Theo přijel hned druhý den ráno. Myslel si, že se mě zranění uzdraví, ale tentokrát pravdu neměl.

29. července 1890 jsem podlehl tomuto zranění; 30. července jsem měl pohřeb.

Můj milovaný bratr Theo, který se o mne staral tuto situaci nevolně a zemřel o šest měsíců později. A to 25. ledna 1891, bylo mu pouhých 33 let.

Jeho ostatky převežli k těm mým do ~~Autis~~ a byli jsme zase spolu.

Doufám, že na mne nezapomenete.

Váš oddaný
Vincent

Zdroje příloh

Přílohy I. Obrazový materiál k teoretické části

Obr. 1: https://cs.wikipedia.org/wiki/Gustave_Courbet

Obr. 2: https://cs.wikipedia.org/wiki/Jean-Fran%C3%A7ois_Millet#/media/Soubor:Millet_Gleaners.jpg

Obr. 3: https://cs.wikipedia.org/wiki/Imprese,_v%C3%BDchod_slunce

Obr. 4: https://cs.wikipedia.org/wiki/Ned%C4%9Bln%C3%AD_odpoledne_na_ostrov%C4%9B_Grande_Jatte

Obr. 5: [https://en.wikipedia.org/wiki/Mont_Sainte-Victoire_\(C%C3%A9zanne\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Mont_Sainte-Victoire_(C%C3%A9zanne))

Obr. 6: https://cs.wikipedia.org/wiki/Tahitsk%C3%A9_%C5%BEeny

Obr. 7: https://cs.wikipedia.org/wiki/Henri_de_Toulouse-Lautrec

Obr. 8: <https://www.vangoghmuseum.nl/en/letters/collection/ba0018>

Obr. 9: <https://www.vangoghmuseum.nl/en/collection/p0002V1962>

Obr. 10: <https://www.vangoghmuseum.nl/en/collection/s0005V1962>

Obr. 11: <https://www.vangoghmuseum.nl/en/collection/s0008V1962>

Obr. 12: <https://www.vangoghmuseum.nl/en/collection/s0143V1962>

Obr. 13: <https://www.vangoghmuseum.nl/en/collection/s0083V1962>

Obr. 14: https://en.wikipedia.org/wiki/Vincent_van_Gogh

Obr. 15: <https://www.vangoghmuseum.nl/en/collection/F0363>

Obr. 16: https://en.wikipedia.org/wiki/Vincent_van_Gogh

Obr. 17: https://hr.wikipedia.org/wiki/Portret_po%C5%A1tara_Josepha_Roulina

Obr. 18: <https://www.vangoghmuseum.nl/en/collection/s0031V1962>

Obr. 19: https://cs.wikipedia.org/wiki/Hv%C4%9Bzdn%C3%A1_noc

Obr. 20: https://en.wikipedia.org/wiki/Caf%C3%A9_Terrace_at_Night

Obr. 21: https://en.wikipedia.org/wiki/File:Van_Gogh_-_Garten_des_Hospitals_in_Arles1.jpeg

Obr. 22: https://en.wikipedia.org/wiki/File:Ward_in_the_Hospital_in_Arles.jpg

Obr. 23: https://en.wikipedia.org/wiki/Vincent_van_Gogh

Obr. 24: [https://en.wikipedia.org/wiki/Olive_Trees_\(Van_Gogh_series\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Olive_Trees_(Van_Gogh_series))

Obr. 25: <https://www.vangoghmuseum.nl/en/collection/s0047V1962>

Obr. 26: https://en.wikipedia.org/wiki/Bedroom_in_Arles

- Obr. 27: <https://www.vangoghmuseum.nl/en/collection/s0176V1962>
- Obr. 28: https://en.wikipedia.org/wiki/The_Red_Vineyard
- Obr. 29: https://en.wikipedia.org/wiki/Portrait_of_Dr._Gachet
- Obr. 30: https://en.wikipedia.org/wiki/The_Church_at_Auvers
- Obr. 31: <http://www.vangoghletters.org/vg/letters/let099/letter.html>
- Obr. 32: <https://www.vangoghroute.com/belgium/borinage/>
- Obr. 33: <https://www.vangoghmuseum.nl/en/collection/s0030V1962>
- Obr. 34: https://en.wikipedia.org/wiki/Vincent_van_Gogh
- Obr. 35: <https://www.vangoghmuseum.nl/en/letters/collection/b0639V1962>
- Obr. 36: [https://en.wikipedia.org/wiki/Van_Gogh_self-portrait_\(1889\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Van_Gogh_self-portrait_(1889))
- Obr. 37: <https://www.wikiart.org/en/jean-francois-millet/the-sower-1850>
- Obr. 38: <https://www.vangoghmuseum.nl/en/collection/d0443V1962>
- Obr. 39: https://en.wikipedia.org/wiki/File:The_Sower.jpg
- Obr. 40: <https://www.vangoghmuseum.nl/en/collection/s0029V1962>
- Obr. 41: <https://procumeni.cz/umeni/kdo-je-to-umelec/>
- Obr. 42: <https://www.nedatovano.cz/barva-a-%C4%8D%C3%A1ra>
- Obr. 43: <https://www.vangoghmuseum.nl/en/van-gogh-at-school/primary-schools/lessons#>
- Obr. 44: <https://www.vangoghmuseum.nl/en/van-gogh-at-school/primary-schools/lessons#>

Přílohy II. Obrazový materiál a fotodokumentace k projektové části

Fotografie kromě Obr. 6, 11 a 31 pochází ze soukromého archivu diplomantky.

- Obr. 6: <https://www.vangoghmuseum.nl/en/collection/s0005V1962>
- Obr. 11: <https://www.vangoghmuseum.nl/en/collection/s0050V1962>
- Obr. 31: <https://www.vangoghmuseum.nl/en/collection/s0047V1962>